לציונות—לסוציאליזם—לאחוות עמים

על המשמר

יום ו', ט' בתמוז תשמ"ח, 24 ביוני 1988 / שנה מ"ח מס' 13682 / המחיר –.2 ש"ח כולל מע"מ

ארמקוסט מגיע לשיחות מדיניות

מוטי בסוק

מייקל ארמקוסט, תת שר החוץ האמריקני לענינים מדיניים, יגיע ביום שני ארצה לשיחות מדיניות. ארמקוסט, השלישי בחשיבותו במשרד החוץ האמריקני, ייפגש עם רה"מ שמיר ושר החוץ פרס.

ביום שלישי הוא יקיים מרתון של שיחות עם מנכ"לי משרד החוץ יוסי ביילין ואברשה טמיר. השיחות עם ארמקוסט הן במסגרת הדיאלוג הישראלי־אמריקני הדו־שנתי. זו פעם ראשונה שהשיחות מתקיימות מאז נחתם מזכר ההבנה שבין 2 המדינות, ביום העצמאות האחרון. בשיחות ביום שלישי יהיה רשאי כל צד להעלות כל נושא שעומד על הפרק ביחסים שבין שתי המדינות, וכן נושאים איזוריים. האורח יעזוב את הארץ ביום רביעי.

אין פנים חדשות בליברלים; החי"כים שליטא וקולס בחוץ

תוצאות הבחירות אמש מהוות אכזבה מסויימת למודעי שקיווה להכניס חמישה אנשים מסיעתו אך הכניס רק שלושה ● הישגים מסויימים לשרים שריר וניסים ● רק 3 אנשים חדשים נכללו בעשרת המקומות הראשונים הנחשבים לריאליים: יהודה פרת, יוסי גולדברג ורפי פרבר ● הח"כית שרה דורון עברה במקום התשיעי

דורית גמן

מהפכות גדולות לא התחוללו אמש בבחירות במפלגה הליברלית לקביעת הנציגים לכנסת הי"ב. רק שלושה אנשים חדשים נכללו בעשרת המקומות הנחשבים בריאליים חיש לשעבר יהודה פרת, יוסי גולדברג, ראש מועצת מטולה ורפי פרבר מנכ"ל משרד התיירות. שני ח"כים נדחקו מהכנסת הבאה בני שליטא ואלי קולס.

(סוף בעמוד 4)

שליטא – ללא מַוְאר ח"כ

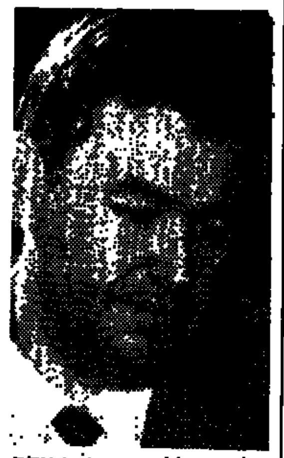

קולס – ללא ועדת החוקה

סקר מכון "דחף": כך היה מצביע הציבור לכנסת בתחילת יוני

כתב "על המשמר"

בסקר דעת־הקהל, שנערך בשבוע הראשון של חודש יוני, על־ידי מכון המחקר "דחף" בהנהלת ד"ר מינה צמח, הוצגה בפני המרואיינים (769 אנשים המהווים מדגם מייצג את האוכלוסיה היהודית הבוגרת בארץ להוציא תושבי הקיבוצים) השאלה הבאה:

"אם הבחירות לכנסת היו מתקיימות היום עבור איזו רשימה היית מצביע/ה?"

על סמך תגובות המרואיינים לשאלה זו ועל סמך שתי הנחות, המתייחסות למגזר הקיבוצי ולמגזר הערבי (ציבות בהצבעה של המגזר הערבי והתחזקות רשימות חד"ש והרשימה המתקדמת לשלום, כמגרש אחד, משותף לשתיהן) נקבעה תחזית הבחירות הבאה:

עבודה:	42־43 מנדטים
מפ"ם:	3־4
ר"צ:	4
תנועת המרכז:	2
חד"ש+המתקדמת:	7
ליכוד:	40
התחיה+צומת:	8
מפד"ל:	5
ש"ס:	4
אגודה:	2
כך:	2

זה מה יש

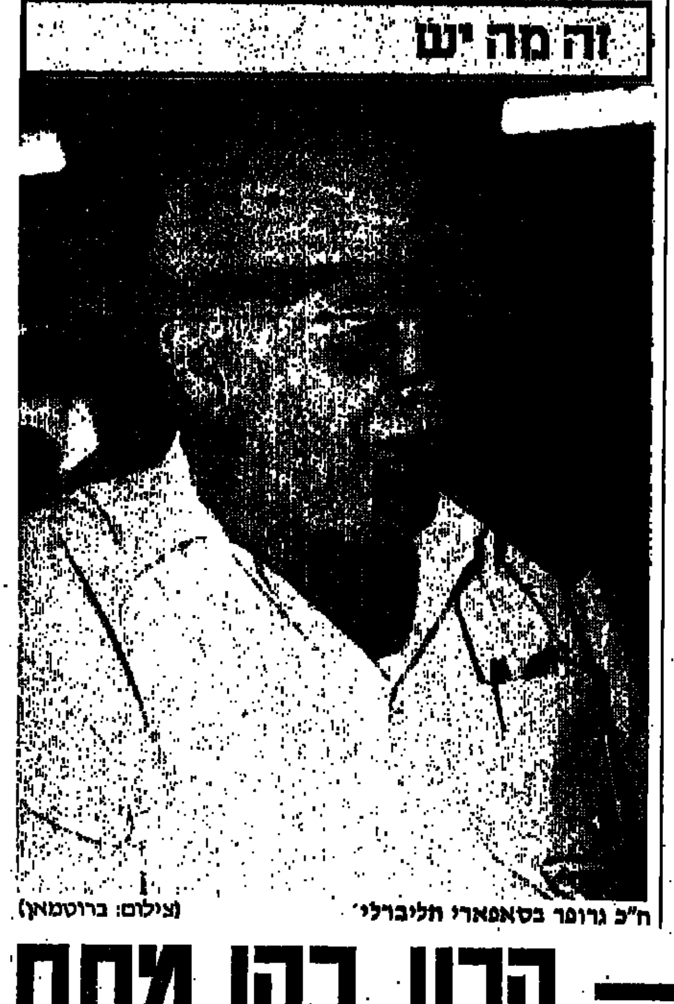

ח"כ גרופר בסאפארי הליברלי' (צילום: ברוטמאן)

גובר היאוש בקרב הרופאים מאיימים בהתפטרות קולקטיבית

הביעו זעם על העדר התקדמות בוועדות השונות ● אומרים: אם יתקבלו שם מסקנות - לא יחייבו אותנו כי איננו שותפים לדיונים ● ביום ראשון יושבתו בתי־החולים בדרום הארץ וביום שלישי במרכז ● ההסתדרות עדיין מחרימה הצוות המיוחד

רונית מורגנשטרן

אתמול שבתו כל בתי החולים הציבוריים באיזור הצפון. רופאי המדינה בצפון כינסו אסיפת הסברה בבית החולים רמב"ם, בה השתתפו גם יו"ר רופאי המדינה ד"ר יהושע וייסברוט.

הם הופיעו מצויידים בתלושי שכר ואמרו כי הגיע הזמן שרופאים יפסיקו להיות פקידים ממשלתיים ויתחילו לקבל שכר הולם.

הרופאים תקפו את תוכנית מנהלי בתי־החולים, שגובשה מבלי להיוועץ

(סוף בעמוד 4)

כלים שלובים

ככל שחולף זמן קשה יותר ויותר להבין את מהלכיו של שר־האוצר. דומה שעצם ההתעקשות על עמדותיו הופכת חשובה יותר מן התוצאות הרצויות של המשא־ומתן. בשתי חזיתות המרכזיות של מאבקי השכר, לא רק שאין התקדמות כלשהי אלא שחלה נסיגה והתרחקות. מאבק השכר הכולל במשק הציבורי אינו מתקדם ועמדותיו הקיצוניות של האוצר מחריפות את תגובת העובדים. עובדי השרות הציבורי, שהסכימו לדחות את שביתתם לראשית יולי, על מנת לאפשר התקדמות כלשהי במשא־ומתן, ייאלצו כנראה לממש את כוונתם, לאחר שלא נראה שיגיעו להישג מינימלי. מזכיר הסתדרות המהנדסים הגדיר את הצעות האוצר כ"אפס בריבוע", וראשי ההסתדרות הכללית לא גילו גם הם כל תזוזה מצד האוצר. אם לא יזוז נסים מעמדותיו תהיה השביתה הגדולה כואבת ויקרה שבעתיים, וחבל שהאוצר אינו מבין זאת כבר עתה.

הרופאים מאיימים עתה בהתפטרות קולקטיבית. ממשלת ישראל פעלה על פי הכללים האהובים עליה – במקום לפתור בעיות קשות, מעבירים אותן מוועדה לוועדה; כאשר גורם כלשהו המטפל בנושא מגיע למבוי סתום, הוא מקים צוות חדש ומעביר אליו את הטפול. מאבקם של הרופאים אינו תלוי בפתרון מקומי או זמני, אלא בהסכמה על ראיה כוללת, המעניקה עדיפות לשרותים חברתיים ומאפשרת לנושאים בעול הזה להתפרנס בכבוד. גם כאן מוצג האוצר עמדה קשוחה, המעדיפה להסיר מהמדינה ומתקציבה אחריות לחיי תושביה ורווחתם.

דומה שנסים מתבסס עדיין מהושגי הממשלה הנוכחית בעצירת האינפלציה. שר־האוצר לא הצליח עדיין לקלוט שכלכלת ישראל מצויה בשלב שבו האינפלציה שוב אינה שאלת המפתח, ונקודת הכובד עברה לרקמה החברתית ולכולת של מגזרים רחבים להתקיים בכבוד. על נסים והחוגים אותם הוא מייצג להבין, שיציבות החברה חשובה לא פחות מיציבות הכלכלה, ואלה כלים שלובים ופגיעה באחת תפגע, בסופו של דבר, גם בשנייה.

עלטה בצהריים — קרע בקו מתח עליון ניתק מחצית המדינה מחשמל

הכבל שנקרע ברשת ירקון — יבנה יישלח לבדיקות מעבדה ● חברת חשמל מוציאה מכלל אפשרות מעשה חבלה ● כתוצאה מלקחים שנלמדו בחורף 83 צומצמה התקלה: עיקר השיבושים היו במרכז ובדרום הארץ בעוד שהחשמל בצפון הוחזר תוך כמה דקות

חיים מרגלית, קובי מנדל

הפסקות החשמל ברחבי הארץ אתמול נגרמו מקרע בקו מתח עליון ברשת ירקון־יבנה.

התקלה, שהיא נדירה ביותר ואירעה בישראל 5 פעמים בלבד, גרמה לשיבושים חמורים. היקף התקלה היה גדול במיוחד בדרום הארץ. 50 אחוז מתצרוכת החשמל בארץ יצאה מכלל שימוש, לאחר ש־11 יחידות בתחנות הכח מאיר דוד בחדרה, רידינג בת"א ואשכול באשדוד — שותקו.

הכבל — לבדיקת מעבדה במבצע רחב מימדים, השתלטו אנשי חברת החשמל על התקלה ותוך 3 שעות חזרה אספקת החשמל לסדרה. הכבל הקרוע נלקח לבדיקת

(המשך בעמוד 2)

מהלומה לשמיר – אייברס תומך במשרה ● עמוד 2
נחן זך: לא נסעתי, כדי שהצדק יראה ● עמוד 2
שחרור עצירים ותפיסת בתים בשטחים ● עמוד 3
ח"כ אידין קוטע ידי מציתים ● עמוד 4
משה' החוץ יסייע לישראלים בברזיל ● עמוד 23
נסינה במו"מ על השכר – צפויה שביתה ● עמוד 24

לישראל פז
"העיתונאי האולימפי" 88
ברכה חמה
בית "על המשמר"

ציורמצב

בשטח / זהו זה

בציפייה לברבא־אבא

יחצ"נות מקצועית טובה לפעמים מאלף הבטחות.

"זהו זה", תוכנית למבוגרים שעדיין לא התבגרו, משתמשת במומנט הזה שוב ושוב, לעיתים בצורה ילדותית למדי. שולחים קומוניקט מזמין לעיתונות, מבטיחים הפנינג עם חבורת "הצעירים של תל־אביב", כאקט פתיחה דרסטי של החופש הגדול,

ידאו אותן בטלוויזיה

מתיימרים על צילומים בשמונה בבוקר, מזכירים [illegible] הפופולריות הרבה לה זוכה פינת "חיים בשמש" עם הצעירים [illegible] וכנית, ומוסיפים מנת סופרלטיבים מרשימה, שנשארת [illegible] של דבר על הנייר.

אתמול, בריונגוף סנטר, בצילומים לקראת "זהו זה" [illegible] קרוב שיעסוק בהיבטים חינוכיים ותינוכיים פחות של הקלות הב[illegible] נסבלת של החופש הגדול — לא מומשה ההבטחה לשואו. לא [illegible] רבבות מעריצים שבאו לצפייה היסטורית בכוכבים הצעירי[illegible] רק כמה להקות שישבו על כוס קפה, בקפה "לונדון" הסמו[illegible] וריכלו על המי ומי ממשחקי הרמי של שבת. שמונה בבוקר [illegible] תפנית חדה ל־12 בצהריים, וכל ההפנינג הסתכם בטייקינג חו[illegible] ונישנים של שיר אחד ויחיד ונחמד, הכולל את המסר, שמי ש[illegible] בחופש הולך לה עם בנים. היו גם שקיות מלאות ביזבו[illegible] כסף של הורים, שחמשת היפייפיות המזומרות מיכל, שרון, [illegible] ש"ת וקרן שפכו על הריצפה בכישרון תאטרלי מרשים [illegible] ברור זירת הפשע הורגשה במיוחד, וליח"צנית של הסנ[illegible] שיחקה אותה שוב במקצועיות. כל זה לא היה כ[illegible] יבש, בנאלי ואנטי־חופשתי, אם לפחות היו מביאים אל הוירה את ה"מושיעים" האמיתיים של "זהו זה", הלא הם ברבא־אבא, מוני ואפילו דבל'ה כדי שישחקו לרגלינו. אבל הם, מה לעשות, מצטלמים רק באולפן.

אלישבע איילון

התאחדות התעשיינים בישראל בע"מ
האסיפה הכללית הארצית
(שלא מן המנין)
תתקיים ביום שלישי י"ג בתמוז תשמ"ח (28 ביוני 1988) במלון "הילטון" ת"א.
האסיפה תפתח בשעה אחת בצהריים, ואם בשעה הקבועה לא יהיה המנין החוקי הדרוש, היא תפתח בשעה 14.30 אחרי הצהריים. הזמנות וכהן פרוט סדר היום נשלחו בדואר לכל חברי ההתאחדות.
חברי ההתאחדות שלא קיבלו הזמנות מתבקשים לראות בהודעה זאת הזמנה אישית.

אזמל / חוקן ואספירין

נשק הכרעה?

"זה לא נשק הכרעה", אמר השבוע הרמטכ"ל דן שומרון על טילי הקריקע־קריקע שסוריה מעוניינת לרכוש מסין.

הוא צדק וטעה בו־זמנית. גם אחרי מתקפת טילים, יישארו בחיים מספיק חיילים כדי לנצח בשדה הקרב.

השאלה היא מה יקרה בעורף האזרחי בשנתיים שאחרי הנצחון. אם אלפי אזרחים ייהרגו ורבבות ייפגעו במתקפת טילים על ריכוזי אוכלוסיה, יש חשש מבוסס שעל כל נפגע יהיו עשרה יורדים. מי ירצה לגדל ילדים בעיר הצפויה למתקפת גז וחיידקים?

החברים של שרון ושל דקל

לסגן שר הבטחון דקל יש פתרון לבעיית הגנת העורף: שהאזרחים ירכשו מסכות גז זולות מפלסטיק, כל אחת ב־5 דולר.

את המסכות, הוא מציע, ימכרו חברות פרטיות שיתחרו ביניהן. אם דקל יחלק את רשיונות היבוא למסיכות — סביר להניח שיינתנו לתורמי הליכוד, כמו בפרשת סוחרי הקרקעות בשטחים, בבחירות הקודמות.

אם שרון, כשר־המסחר־והתעשייה יקבע מי ייבא מסיכות — היבואנים יהיו מקורביו האישיים, כמו בפרשת רשיונות היבוא לברזל, כמו במכירת חיפה חימיקלים. ראה דו"ח מבקר המדינה.

שר"פ ושכפ"צ

הרעיון שהאזרחים ירכשו מסכות גז בכספים תואם את האידיאולוגיה של הליכוד, לפיה למדינה אין כל חובה כלפי אזרחיה.

שר־האוצר נסים רוצה שר"פ לבעלי יכולת, דבר שיהפוך את הרפואה הציבורית לשירות עני לעניים, שניתן להם רפואה ברמה של חוקן ואספירין.

שר־התחבורה קורפו רוצה כבישי אגרה. מי שלא ישלם — יסע על כביש ציבורי ברמה של כביש תורכי, הרוס ומלא בורות, כזה שנוח לנסוע לידו יותר מאשר עליו.

בחינוך, על פי גישה זו, מי שלא ישלם עבור חינוך "אפור", ילדיו יישארו אנלפאבתים למחצה.

אין פלא שעל־פי הצעת דקל, מי שלא ירכוש מסיכות מכיסו — שייחנק. זהו שר"פ בתחום הבטחון, ובעתיד הוא יתרחב: את הרובים יקבלו החיילים מהצבא, אבל קסדה, איפוד מגן ומסכת גז — יצטרכו לרכוש מכיסם: מי שלא ירכוש — אללה ירחמו.

אינתיפאדה ב־5 דולר

מה שיפיל את הרעיון של דקל זה אינתיפאדה. הראשונים שירכשו מסכות גז זולות מפלסטיק יהיו תושבי השטחים. מגן על המשפחה מרימוני גז שמושלכים לתוך הבית, מגן על המפגינים בחוץ. יותר טוב מבצלו

עודד ליפשיץ

רעל / ליברלים

קושיות ליום בחירה

מה נשתנו הליברלים, הבוחרים היום את מועמדיהם לכנסת, מכל המפלגות?

שבכל המפלגות משחקים ג'ודו — מסתובבים זה כנגד זה, מכים באלגנטיות, הופכים את היריב בקול איוושה אל המרבד, וקמים לקהל כאילו עסקו בריקוד. במפלגה הליברלית משחקים קֶץ, ומותירים את היריב בחיים רק למען הנאת הקרב הבא.

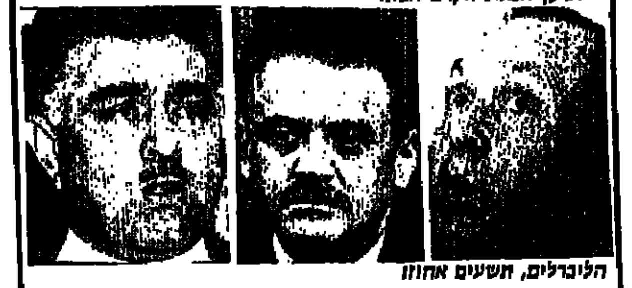

הליברלים, תשעים אחוז

שבכל המפלגות השנאה בין המנהיגים, העסקנים וראשי המחנות כבושה ומוצנעת. במפלגה הליברלית שונאים שנאה גדולה, חסרת פניות ופתוחה לקהל הרחב. מי שאינו יודע לשנוא — אינו ראוי למלוכה.

שבכל המפלגות מכהנים עסקנים רב־פנים. בכל אחד מהם תמצא מעט מרשעות הזאב, מעט מעורמת השועל ומעט מכסילותו של החמור. בשלישיית המפלגה הליברלית פועל עקרון תשעים האחוזים. לזאב — תשעים אחוז זאביות, לשועל — תשעים אחוז שועליות, ולחמור — תשעים אחוז חמוריות, לפחות.

שבכל המפלגות נאבקות הנשים על ייצוג הנשים, במפלגה הליברלית נאבקת אשה על הזכות להיות הגבר היחיד בחבורה.

וכל המרבה לספר בשבחי המפלגה הליברלית, הרי זה משובח.

דוביק רוזנטל

רעל/מודעה

אי שכל

"...החזקת חתולי בית מקובלת עוד מימי קדם כאמצעי לשמירת הבית מפני עכברים ולשמירת מחסני תבואה, ממגורות ואוניות מפני חולדות... בכושר הלמידה שלו עולה החתול על הכלב: הבנתו משתפרת ככל שמדברים אליו והוא מסוגל לקשור משמעות מסוימת למילים אחרות. ניכרת בו רגישות רבה למוסיקה... התנהגותו של חתול הבית וקווי האופי המתגלים בו עוררו מכבר את תשומת לב האדם להחזקת חתולי בית והוא תחביב נפוץ. החתול הוא בעל מזג נוח, הוא בעליחיים עדין ועליז, בדרך כלל שקט ונחבא אל הכלים... החתול מקפיד מאוד על נקיונו: לשונו המחוספסת והמכוסה גבשושיות משמשת לו לניקוי הפרווה ולסירוקה, בכפות ידיו הרטובות מלקיקה הוא מנקה את פניו..." (מתוך ערך "חתול הבית". האנצ' העברית. כרך י"ח עמ' 243).

ציין' היקר, אנא סמן בעיגול את התשובה הנכונה:

● אינני נוהג לעיין באנצ' העברית בשעות הפנאי שלי.

● בהתחלה חשבנו להשתמש בכלב אבל פחדנו...

● אני דווקא מאלה שאוהבים כלבים וידוע שכל מי שאוהב כלבים שונא חתולים.

● העלה גם הרעיון להשתמש בעכברוש אבל מישהו העיר שזה נורא יגעיל את הציבור ובאמת יזכיר לו, זבל!

● אני, כידוע, הייתי בחו"ל כשהקמפיין הזה יצא החוצה.

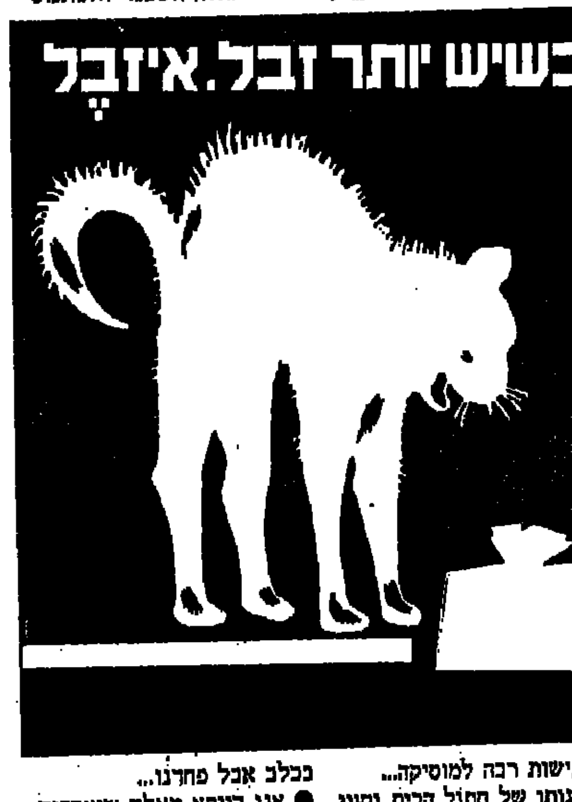

ודד לוי

מדף/גדעון תלפז

מתכון להצלחה

גדעון תלפז: "אלי ואליזבט"; עיצוב עטיפה: יוסי למלן; הוצאה לאור מודן; יוני 1988; 240 עמודים

העטיפה המצוררת, כמו גם השם הרומנטי משהו, עוררו בי ציפיות לגבי סיפרו של גדעון תלפז — סופר ישראלי, שעד אז לא נזדמן לי להכירו. טרה־דיספוזיציה זו נתחלפה עד מהרה בהתנגדות משהו משנתוודעתי אל הרקע לעלילה — קולג' באוקספורד — חשבתי לעצמי: ישראלי נוסף שאינו מסתפק בגבולות המקום של ארצו ופורץ אל מעבר הקוסמופוליטי.

בהמשך נתברר לי, כי לשווא היתה התנגדותי, הקולג' שימש בסיס להתפתחותה של אהבה שענייניה ישראלי מובהק — אהבה אסורה בין מנתחת לבגנית והיסטוריון, רב־סרן ישראלי. אליוט האמריקני שימש כמגשר וכאיש קשר בין בני הזוג. בעזרת אלגוריה שקופה לובש הסכסוך הישראלי־ערבי ותיווך האמריקני צביון ונופך אישי. דרך תלאותיהם של גיבורי העלילה מחווה המחבר את דעתו הפציפיסטית השוללת את כל המלחמות.

סיפור האהבה מסתבך ועובר ערים ומדינות: ביירות, לרנקה, פאריס. כן הוא משופע בכל הארועים הדרמטיים שיכולים להוות תסריט לכל סרט פעולה או רומן רומנטי שכיח. העיסוק בנושאים כבדי המשקל הינו שטחי, זורם, קליל והופך את הספר למתכונת הצלחה בטוחה, נוסח הצלחה "ארוויזיונית".

ענת גוד־פלח

עורך "עמוד־אחורי": אפי לדאן

שינוי בעמדת נשיא האירגונים היהודיים:
יכריז על תמיכה בפשרה טריטוריאלית

היו"ר, מוריס אייברם, עמד להודיע על כך הערב בבית־הכנסת בעיר אטלנטה בה מכהן כקונסול ישראל מוחמד מסראווה ● בהזדמנות זו ישא גם דבריו בשבח קיום בין ערבים ליהודים ● שינוי עמדות זה מהווה מהלומה לרה"מ שמיר שעד כה התייצב אייברם מאחוריו

דליה רמאל

„פשרה טריטוריאלית חייבת להיות מדיניותה של ישראל בדרך להשגת השלום, אם יוותר העולם הערבי על השמדת ישראל ויכריז על כוונותיו לאמץ דרכי שלום בפתרון לסכסוך הישראלי־ערבי." כך יכריז היום מוריס אייברם, יו"ר ועידת הנשיאים של הארגונים היהודיים בארה"ב, נודע ל„על המשמר" מפי מקורות בארגון.

על השינוי המשמעותי בעמדתו, יודיע אייברם במהלך נאום שישא הערב בבית כנסת רפורמי באטלנטה. אייברם ידוע בעמדותיו האישיות הקרובות לעמדות רה"מ שמיר, ובידידותו האישית עמו. השבוע התייצב מאחורי החלטת הממשלה על הטסת יהודי בריה"מ ישירות לישראל, למרות חילוקי דעות רציניים, בקהילה היהודית האמריקנית בענין.

מהלומה לשמיר

עד היום הקפיד אייברם שלא לבטא עמדה רשמית מטעם הארגון שבראשו הוא עומד, בעוד שארגונים מסוימים המאוגדים בו הגדירו עמדותיהם. כך הכריזו הקונגרס היהודי האמריקני והתנועה הרפורמית, למשל, על תמיכתם ברעיון ה„שטחים תמורת שלום", אשר מהווה עקרון יסודי ביוזמת השלום של שולץ. על פי פירושו להחלטות האו"ם 338 ו־242. (פירוש שאיננו מקובל על ראש־הממשלה).

שינוי במעורבות

מקורות בוושינגטון רואים את הכרזתו הצפויה של אייברם כשינוי משמעותי מעורבותה הגוברת של יהדות ארה"ב באשר לתהליך השלום ומדיניות ממשלת ישראל לגביו. השינוי מיוחס לקשריו הקרובים של היו"ר גם עם השר שולץ, עמו נפגש שוב, בוושינגטון ביום רביעי.

את הנאום ישא בבית הכנסת הרפורמי „המקדש" באטלנטה, ויקדיש ברכה ושבח מיוחדים לקונסול הישראלי הכללי שם — מוחמד מסראווה. המהווה, כך יאמר, דוגמה ומופת לאפשרות דו קיום ישראלי־ערבי, אמיתי ועל בסיס של שוויון.

קורא להצלת 6000 יהודי תימן

עיתיים

נשיא הוועד הציבורי העולמי להצלת יהודי תימן אמר אתמול, כי יש להאבק למען הצלת 6000 היהודים בצפון תימן בזעקה, כדי לגייס את דעת הקהל בעולם, ולא בדרך השקטה שממשלת ישראל מציעה. במסיבת עתונאים ב„בית סוקולוב" בתל־אביב, אמר משה נחום, כי מאז 1962 לא יצא אף יהודי אחד מתימן.

חה"כ גרנות: לשחרר האמבולנסים שעוקלו

חה"כ אלעזר גרנות מזכ"ל מפ"ם, הגיש אתמול הצעה דחופה לסדר היום בנושא עיקול אמבולנסים של מגן דוד אדום. פקידי ההוצאה לפועל של מס־הכנסה עיקלו אתמול (שבעה כלי רכב של מד"א, בגין חוב. (ראה ידיעה בעמ' 24).

עלטה בצהריים

(סוף מעמוד ראשון)

מעבדה ובשלב זה לא ידוע מה היתה הסיבה לקריעתו. דובר החברה דחה השערות על נסיון חבלה על רקע לאומני וציין כי לקו מתח עליון לא ניתן להתקרב.

הטיפול של אנשי חברת החשמל, התמקד במערכות הבקרה ובחדרי הפיקוד בתחנות. עקב הרחבת מערכת ההגנה בעקבות ליל העלטה בחורף 83, ניתן היה להתגבר בקלות יתר על אספקת החשמל.

ניתוק צפון ודרום

התקלה גרמה לניתוק בין מערכת החשמל בצפון לדרום, והמערכת הצפונית התייצבה במהירות ותוך כמה דקות סופק חשמל. בדרום נמ־שכו הפסקות החשמל זמן ממושך יותר, ויחידות הייצור חזרו אחת לא־חת לעבודה, ותוך 3 שעות חזרה אספקת החשמל לסדרה. הפסקות החשמל ברחבי הארץ גרמו גם לתק־לות ברשת הטלפונים, לשבושים בפעולת הרמזורים, ותקלות במפעלים.

בשעה 5 אחר הצהריים, נמסר מחברת החשמל, כי חודשה האספקה בכל הארץ. במבצע בזק זה רואים בחברה הצלחה רבה, מאחר שבתקלה דומה שאירעה בחורף — היה צורך ב־48 שעות עד שסופקה אספקת החשמל לכל הארץ. משרד האנרגיה יבדוק גם הוא התקלה ויפרסם מסקנות.

נתן זך: לא נסעתי לרוטרדם — כדי שהצדק לא רק ייעשה, אלא גם ייראה

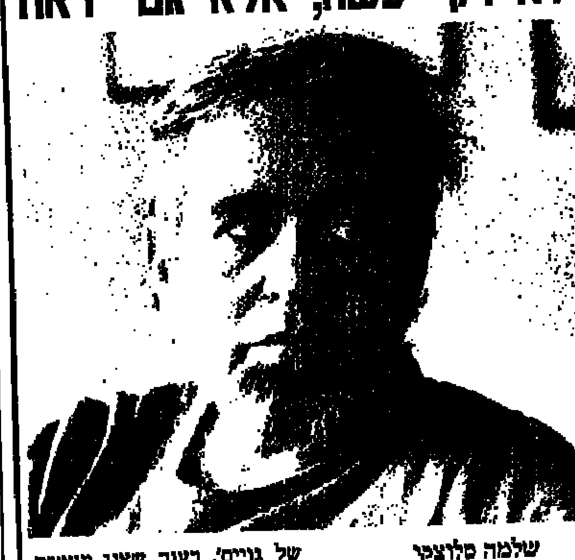

שלמה סלוצקי

המשורר נתן זך הגיב בכעס על הדיווח המסולף ששודר לפני כמה ימים בתוכנית „לראות או לא לראות" ברשת ב' בקול־ישראל. באותה תוכנית דיווח העיתונאי חזי לסקלי, שהתלווה למשלחת המשוררים הישראליים לפסטיבל השירה ברוטרדם, המוקדש השנה לשירה העברית, כאילו סרב זך להשתתף בפסטיבל יחד עם חלק מהנציגים הישראלים, אשר הוגדרו על ידו בכינוי בתואר „ראקציונרים" וכי בסופו של דבר ביטל בשדה התעופה, את נסיעתו לרוטרדם ואת השתתפותו בכינוס.

„אם מישהו ראה אותי בשדה התעופה ביום ראשון, או שהוא חולם בהקיץ או פשוט משקר. שנכון הוא שהתלבטתי ארוכות לגבי נסיעתי לפסטיבל הבינלאומי ברוטרדם, אבל זאת לא בגלל הרכב המשלחת, אלא בגלל העובדה, שלאחר ביטולו של פסטיבל השירה הבינלאומי שהיה אמור להתקיים בישראל במסגרת חגיגות ה־40, היה חשש שחלק מהציבור יתפוס כלא מוסרי את השתתפותי בפסטיבל של גויים, בעוד שאני מואשם כאן בביטול הפסטיבל בישראל" — אמר אמש נתן זך לכתבנו.

„נכונה גם העובדה שהטלתי מספר תנאים להשתתפותי בפסטיבל יחד עם אהרן שבתאי, מי שבחר לחבר שירים לבגין. בקשתי שלא לקרוא את שירי מיד אחרי שיריו של שבתאי, אך לא התנגדתי להשתתף במשלחת משותפת, מאחר שבניגוד למה שארע בפסטיבל ישראל, לא היה מדובר פה בפסטיבל בחסות מדינת ישראל, אלא במחווה לשירה הישראלית, שבה כלולים זרמים שונים. כפי שאמרתי התלבטתי עד הרגע האחרון, ואפילו שילמתי מס נסיעות, אך יומיים לפני תאריך הטיסה שלחתי מברק למארגנים ובו הסברתי את מניעי להמנע מלהשתתף בפסטיבל, מבלי שתהיה לי עמדה כנגד השתתפותם של חברי המשוררים הנמצאים כיום שם. פשוט חשבתי, שחשוב כאן המופת האישי והיכולת להראות שאירוח בארצנו ובמלון חמישה כוכבים, לא יכולים לקנות עקרונות, ושהצדק צריך גם להראות ולא רק להעשות."

צליצול מהיר — אלישבע איילון

פרופ' רז על ספרות אנטישמית ביפן:

העיסוק ביהודים — חלק מהמלחמה הכלכלית

מה הרקע לפריחת ספרות אנטישמית ביפן דווקא עכשיו?

לא כל כך עכשיו. גל של ספרות אנטישמית הציף את יפן לפני שנה־שנתיים. עכשיו הגל בירידה. היתה אופנה כזאת לעסוק באופן חטטני ביהודים מכל הכיוונים. יש לי בבית מדף שלם עם ספרי שבח והלל ליהודים. הצרה היא שגם השבחים וגם הגנאות הם בדרך כלל שטות אחת גמורה. הספר רב־המכר של מסאמי אונו „הבינו את היהודים ותבינו את העולם" מלא בשטויות על רוקפלר ומארקס ועל אחרים, שהמכנה המשותף להם שהיו יהודים. בכלל, רוב הספרים האלה שיוצאים בהוצאות פרטיות הם ברמה ספרותית נמוכה ביותר שמתבססת על סטריאוטיפים רדודים חסרי עומק ואותנטיות.

אתה מזהה את המקור לאנטישמיות הזאת?

כן. התופעה הזו משקפת חלק מהמלחמה הכלכלית והפילוסופית שמנהלים היפנים נגד העולם המערבי: פרקטיקת העסקים שלהם יוצרת בעולם המערבי עודף סחורות יפניות שנתפש כבלתי הוגן. היפנים נקלעים לבעיות קשות של זהות עצמית לכן הם מעמתים את עצמם עם קבוצות שמייצגות את המערב, כמו למשל היהודים. העימות הזה מחדד אצלם את הזהות העוינת ובעקבות כך את זהותם שלהם. הלחץ הזה מצמיח גם לאומנות, ולאומנות מצמיחה רבי־מכר סנסציוניים.

יש בספרים האלה אלמנטים קוריינים מזרח־תיכוניים?

— בהחלט לא. הספרות האנטישמית ביפן התחילה לפני הבעיות האחרונות באיזור שלנו. אין בספרים האלה כל התייחסות לריכוז או כיבוש. אנחנו עבורם עם בינלאומי עם קשרים בינלאומיים, זהו.

הרחוב מושפע מהספרות?

— לא. להפך. יש ברחוב היפני כבוד והערצה ליהודים וגם הם נובעים מבורות. לפעמים שואלים אותי שם בהתפלאות, מה, זה נכון מה שכתוב בספרים, שאתם מפעילים את הנשיא רייגן? מה שכן מרגיז זה שהאינטלקטואלים היפנים לא יוצאים נגד התופעה ואולי עדיף כך, כדי לא לעשות מזה בכלל עניין.

עיטורים לבכירי ספורטאי ישראל ביום הוועד האולימפי

בין מקבלי העיטורים — גם ישראל פז עורך מדור הספורט ב„על המשמר"

סגן ראש־הממשלה ושר החינוך והתרבות, יצחק נבון, מעניק את פסל הוועד האולימפי הבין־לאומי לישראל פז, עורך מדור הספורט של „על־המשמר", על תרומתו לרעיון האולימפי (צילום: קנפר)

יצחק ויסהוף

על בימה אחת, במדשאות אוניברסיטת תל־אביב, ישבו אמש בכירי ספורטאי ישראל, החל מיעקב חודרוב ויהושע גלזר וכלה באורי מלמיליאן ויהודה (אודי) כרמי וקיבלו מידי שר החינוך והתרבות וראשי איגודי הספורט את עיטור ספורטאי ישראל, ביום האולימפי שנערך במימון חגיגות ה־40 למדינת ישראל.

קודם להענקת העיטורים נפגשה עילית הספורט הישראלי, שנטלה חלק ב־8 אולימפיאדות ממשחקי הלסינקי ב־1952 ועד משחקי לוס אנג'לס ב־1984. כל הספורטאים זכו לקבל את עיטורי הוועד האולימפי על הייצוג במשחקים אלו.

פרס לישראל פז

במעמד־על זה של הספורט הישראלי לא נכחו, י"א חללי מינכן שנרצחו בדם קר במהלך אולימפיאדת 1972. אלופי המדינה לעונת 1987/8 בכל ענפי הספורט, וכן גם לפרסי הוועד האולימפי. לציון מיוחד זכה עורך מדור הספורט של „על המשמר", ישראל פז שזכה בפרס הוועד על תרומתו לרעיון האולימפי.

הגיל נתן אותותיו ברכים וטובים. הכרסים, שערות השיבה וההליכה הלא יציבה, הסבירה יותר מכל כי תקופת הזוהר נמצאת הרחק מאחור. אך מראה של עמית מוכר השכיח את „הצרות" והנוסטלגיה ורמה.

זכרונות של אלופים

רוד טבק (אבא של בני) היה בשנת 1952 האדם המהיר במדינה ואחד הטובים ביבשה. אתמול כשניצב בין חנה שוסי (צריק) ואסתר רוט (שחמורוב) התבקש יחד עם שתי הגבירות לבצע פוזה של זינוק. טבק בהומור האופייני השיב: „בגילנו גם לעמוד זה קשה." לאחר מכן סיפר אברהם שניאור על שביתה שאירגן למען רמי כיס לו ולחבריו הכדורסלנים במשחק אליפות אירופה במוסקבה. רבקה מרכוס טרנר, אלופת משחקי עמי אסיה בבנקוק, הפכה בערוב השנים לסופרת ומורה לחינוך גופני בירושלים. הסיפורים קלחו והיריעה קצרה מלספר ולמנות את כל אלה. טובים ורבים שבמשך 40 שנה עשו את הספורט בישראל. הערב אורגן ע"י מנכ"ל הוועד האולימפי אורי אפק ואריה רוזנצוויג.

האזינו

האזינו היום, בקול השלום, בשעה 14.00

בשדור חי איתן דנציג

יראיין את

פיני גרוב מועמד „ועד 1"

ברשימת מפ"ם לכנסת ה־12

שידור חוזר ביום שני, 27.6.88 בחצות

במלאת שנה לפטירתו של חברנו היקר

אריה חצור ז"ל

נעלה לקברו ונתייחד עם זכרו ביום ראשון 26.6.88 בשעה 16.30

המשפחה וקיבוץ מענית

במלאת שלושים לפטירתה של חברתנו

יעל מירברג ז"ל

נעלה לקברה לאזכרה ולגילוי מצבה ביום ראשון ה־26.6.88 בשעה 16.30 בבית הקברות

המשפחה וקיבוץ יד־מרדכי

"על המשמר" עתון יומי

הוצ"ל: עתון וספר בע"מ

עיתון מפלגת הפועלים המאוחדת

עורך ראשי: מארק גפן

עורך משנה: ישראל זמיר (בחופשה)

מרכז המערכת: רובק רוזנטל

המערכת והמנהלה: רח' חומה ומגדל 2, תל־אביב טל. 378833 חשבון בבנק הדואר 4—45360—8

המען למכתבים: שירות שקדואר נעול ת"א 61999

"AL-HAMISHMAR"
(The Daily Guardian) 2, Choma Umigdal St. Tel-Aviv 67771 Phone: 378833 Telex: 341652

סניפים: ירושלים 94622 רח' בן־יהודה 2, בניין סנטר חדרים 102—121. טל' 233161—8. המען למכתבים: ת"ד 1216 ירושלים 91008. חיפה 33134 רח' סבונר 17, טל' 673675, המען למכתבים ת"ד 4007 חיפה 31040.

יום לאחר פרסום „כרוז ירושלים" של הנהגת האינתיפאדה:

שמיר קורא למאמץ משטרתי נגד המאיימים על ירושלים

ניצה רימון, עזרא אבירן, עתיים

„האיומים וההתנכלויות להרוס את אחדותה של ירושלים, צריכים להיות אתגר למשטרת ישראל. מעמדה של הבירה, מיקומה בחיים הלאומיים שלנו ובזירה הבינלאומית, מחייבים לעשות מאמץ מיוחד כדי להדוף כל התנכלות ולגדוע כל יד שתונף על אחדותה של ירושלים, בירת הנצח של ישראל" — אמר רה"מ יצחק שמיר בטקס סיום קורס פיקוד ומטה וקורס מתקדם של המשטרה, שנערך ביום ה' אחה"צ באולם „טרומן" באוניברסיטה העברית בירושלים.

שמיר אמר, כי ההתגייסות המאסיבית של המשטרה להגנת בטחונה של ירושלים, היא משימה חשובה במיוחד נוכח האיומים להרוס את אחדותה של ירושלים.

„אפשר לתאר את ארץ ישראל בגבולות שונים, אבל אי אפשר לתאר אותה בלי ירושלים. זהו המקום היחידי שלא ניתן לניתוק" — אמר אתמול שמעון פרס בכנס לוחמי חטיבת „ציוני" בימי תש"ח שנערך בירושלים. פרס הביע דעתו, כי ישראל תנצח במערכה המדינית לקבוע את ירושלים כבירת ישראל מוכרת על ידי העולם בתנאים של שלום והדבר תלוי, לדעתו, באחדות העם.

פצועים בירושלים

שלושה צעירים נפצעו קל מיידוי אבנים לעבר אוטובוס „אגד" שנסע בכביש ירושלים־שועפט. אבנים נזרקו לעבר שני אוטובוסים שנסעו בקו 25, והשלושה נפצעו מהתנפצות שמשת האוטובוס.

חמישה ערבים חשודים ביידוי אבנים נעצרו אתמול אחר־הצהריים על־ידי משטרת ירושלים. שלושה מהם נעצרו בחשד שיידו אבנים לעבר אוטובוס שנסע ברחוב סאלח אדין במזרח ירושלים. שני חשודים נוספים נעצרו בחשד כי יידו אבנים בשכונת שועפט בצפון העיר. חמשת החשודים הודו במעשים המיוחסים להם, וחקירתם נמשכת.

הוסר העוצר ברוב הרצועה

צה"ל הסיר אתמול לפנות בוקר את העוצר ממחנות הפליטים שאטי, חאן־יונס, ג'בליה ואל־בורג' שברצועת עזה. במרכז עזה נמשך העוצר ובשכונת „שבורה" ברפיח יש עוצר מיום ד', לאחר תקרית ירי שבמהלכה נהרג נער מהשכונה. עם הסרת העוצר ברצועה, יצאו עשרות אלפים מתושבי האיזור למקומות העבודה בישראל, והמסחר התנהל מספר שעות במשך היום.

מחנה הפליטים אל־בורג', שממנו הוסר העוצר לאחר 15 ימים, פתוח עתה רק משעה 06.00 בבוקר עד 19.00. 13 קצינים מילואים של צה"ל, שמונו לפני שבוע וחצי מפעילים את המועצה המקומית במחנה לאחר שחברי המועצה המקומית חדלו לתפקד עקב איומים על חייהם.

קרוב ל־90 אלף גברים תושבי רצועת עזה כבר החליפו את תעודות זהות הישנות שלהם בחדשות. החלפת התעודות לתושבי העיר דיר אל־באלח תימשך גם בשבוע הבא.

הצתות בשרון

יער עצי אורן הוצת אתמול אחר־הצהריים סמוך לבקה אל־גרביה ו־80 דונם עצים עלו באש. עם גילוי האש הוזעקו למקום כבאיות ואנשי קק"ל שהצליחו לכבות את האש תוך שעה ומחצה. המשטרה עצרה לחקירה שני קטינים בני 15 שהסתובבו באיזור אך עדיין לא ידוע אם יש להם קשר להצתה.

שריפה פרצה אתמול גם בסמוך לקיבוץ ניר־אליהו. מסוק משטרתי הבחין בשריפה במטע אבוקדו והזניק ניידות משטרה ומכבי־אש שהצליחו לכבות את האש. מן השריפה נשרף כליל מחסן לכלי־עבודה, ונגרם נזק לשלושה עצי אבוקדו ולמספר כוורות דבורים. במקום נמצאו שלושה מוקדי הצתות. משטרת כפר־סבא עושה מאמצים לאתר תושב קלקיליה שנראה סמוך לאיזור השריפה.

מצנע מוציא תושבים מבתיהם — ומשחרר עצירים ואסירים

מנחם ענברי, עתיים

אלוף פיקוד המרכז, עמרם מצנע הוציא אתמול צו תפיסה לצרכים צבאיים של בית בעיירה חלחול. לדברי מקורות צבאיים, נעשה הדבר עקב מקרים אין ספור של השלכת אבנים והפרעות לתחבורה בנתיב שבו מצוי הבית.

המשפחות המתגוררות בבית קיבלו ארכה של 48 שעות לפינוי חפציהם והוצע להם פתרון מגורים חלופי לתקופת הצו. הן יקבלו פיצוי על הוצאותיהן בגין תפיסת הבית לשלושה חודשים.

מקורות צבאיים הדגישו כי צה"ל ימשיך ויעשה שימוש בסמכות זו בכל מקום שנסיבות ואירועים יחייבו.

האלוף מצנע הורה אתמול לשחרר 89 אסירים ועצירים, מחציתם עצירים מינהליים, כהיענות לפניית אישי ציבור בשטחים. 17 אסירים קיבלו חנינה, ל־27 עצורים עוכבו ההליכים נגדם ול־45 עצירים מינהליים קוצרה תקופת המעצר. נמסר, כי מדיניות זו תימשך בעיקר בכפרים ובערים שבהם יישמר השקט.

לכתבנו נודע, כי שנת הלימודים באוניברסיטאות בשטחים תרד לטמיון, מכיוון שאין כוונה לפתוח השנה את האוניברסיטאות. זו פעם ראשונה שהולכת לאיבוד שנת לימודים אקדמית בשטחים. כמה מן האוניברסיטאות נסגרו עוד לפני האינתיפאדה.

לוחמי תש"ח הפגינו עם סרבני תשמ"ח

שלמה סלוצקי

תחת הכותרת „לוחמי 48 יחד עם סרבני 88", התקיימה אמש מול משרד הבטחון בקריה משמרת מחאה למען שחרורו של השחקן והבמאי סיני פתר (34), הכלוא בשל סירובו לשרת בשטחים.

בהפגנה, שאורגנה על ידי תנועת יש גבול, היה ניתן לזהות, בין היתר, את שאשא חינין, ממלווי השיירות לירושלים, כרמית מירון, מוותיקי ה„צ'יזבטרון" וכן את דניאל פתר מלוחמי חטיבת הראל, אביו של סיני פתר.

דניאל פתר אמר: „אילו הייתי במקומו של בני הייתי נוהג כמוהו. לפני 40 שנה בדיוק שירתתי בחטיבת הראל של הפלמ"ח בפיקודו של יצחק רבין ולחמתי עם חבריי כדי שהמדינה הזאת תהיה. בשנים שחלפו למדתי כי גם אז לא חסרו מצידנו מעשי נבלה, ואף על פי כן אינני מתחרט שלחמתי מאחר שזו היתה מלחמה צודקת ביסודה, ורבין היה אז מפקדם של הצודקים".

„מאז, אמר, חלפו 40 שנה והקערה התהפכה על פיה. המלחמה הצודקת ביסודה — גם אם יש בתוכה לוחמים עושי נבלה — מתנהלת מן הצד השני של הקו הירוק, ואנחנו בהנהגת רבין מנסים לשווא לדכאה בדרכים שאינם מביישות עמים נוספים שעליהם למדנו ואת תבוסתם לימדנו. הקו הירוק מבדיל בין ההגנה לכיבוש. כאב מלוחמי תש"ח, שאינו נקרא למילואים ואינו יכול לקחת חלק בשירות ובסירוב הלכה למעשה, אני רואה מחובתי לומר כי הייתי נוהג כמו בני." (צילום: ציבי שיסמן)

שגרירי ישראל יפעלו לאישור ההסכם עם השוק

מוטי בסוק

במברק אישי לכל שגרירי ישראל בארצות השוק המשותף, מאיץ בהם שמעון פרס לעשות מאמצים מיוחדים בשבועיים הקרובים, כדי שהפרלמנט האירופי יאשר ביולי הקרוב את שלושת הפרוטוקולים עם ישראל.

כזכור, סרב הפרלמנט לאשר את הפרוטוקולים לפני כשלושה חודשים. המסרבים נימקו את צעדם בהתנהגותה הברוטאלית של ישראל בשטחים. שלושת הפרוטוקולים אמורים להקנות מעמד מועדף לישראל ביחסיה עם ארצות השוק המשותף, הדומה לקשרי השוק עם ספרד ופורטוגל. מדובר בהנחות במכס על ירקות, פירות ופרחים, וכן על מוצרים לא חקלאיים, והקלות בקבלת אשראי ומילוות. במברקו לשגרירי ישראל בקהילייה האירופית כותב שר החוץ, כי כשלון ישראלי נוסף בהצבעה ביולי יהיה בלתי נסבל. פרס מזכיר, כי בביקורו האחרון בבריסל פעל אצל שרי החוץ של הקהילייה האירופית ואצל ראשי המפלגות הסוציאליסטיות לתמיכה בבקשתה של ישראל. השגרירים הישראלים ועוזריהם נדרשים למאמץ דיפלומטי חריג ומיוחד, כולל פגישה עם מקסימום חברים בפרלמנט האירופי.

כתט — המחלקה הטכנית של קבוצי השומר הצעיר בע"מ

החל מיום ה' 23.6.88 יהיה מספר הטלפון של המחלקה הטכנית

5433666

מספר הפקסימיליה: 03-267127

מספר הטלקס: 361579 KRNET IL.ID.TDK

אנו מודים לחברת „בזק", לחברת „תדיראן" וליועץ התקשורת „תורג ואלחוטי" ולצוות עובדיו

על־פי המועצה הדתית אין בתיכ"נ רפורמים בירושלים

טובית בסקינר

לפני כמה שבועות הוצאה על ידי המועצה הדתית בירושלים חוברת מהודרת ובה רשימת בתי הכנסת בירושלים. מי שלא נכללו בחוברת הם בתי הכנסת של „התנועה ליהדות מתקדמת". עו"ד אורי גנור, המייצג את התנועה, שלח ליו"ר המועצה הדתית מכתב זועם ובו דרש לכלול גם את בתי הכנסת של התנועה ברשימה.

יו"ר המועצה הדתית, הרב יצחק רלב"ג, הגיב על הדברים בשיחה עם השבועון החרדי „ערב שבת". „אני רואה בחומרה רבה את עצם המכתב להכליל בתי כנסת רפורמים ברשימת בתי הכנסת, ולשם כך כינסנו ישיבת מליאה מיוחדת בהשתתפות הרבנים הראשיים לירושלים. לגופו של עניין, המועצה הדתית תשרת רק את בתי הכנסת האורתודוכסים, כפי שהיה נהוג עד כה. לא ניתן להרוס את המועצה הדתית בשביל קומץ צעקנים, שהם מיעוט במיעוט בירושלים עיר הקודש".

גאלי: צריך לשנות יוזמת שולץ בגלל האינתיפאדה

אורי הורוביץ

שר המדינה המצרי לענייני חוץ, בוטרוס גאלי, הצהיר כי מצרים תומכת ביוזמה האמריקנית לשלום, אולם לא הוציא מכלל אפשרות שהיוזמה תיכשל, אם לא תשפר אותה ארה"ב, בעקבות השינויים שיצרה האינתיפאדה.

לדברי גאלי, אם תנקוט ארה"ב עמדה צודקת יותר במה שקשור לזכויות הפלשתינים ובנושא הוועידה הבינלאומית, ותתמודד עם סירובו של שמיר ליוזמת שולץ, קיים סיכוי, להשכין עתה שלום במזה"ת.

דברי גאלי נאמרו לעיתון „אל־אנבא" היוצא לאור בכווית.

יועצו של ערפאת: אש"ף רוצה קשר ישיר עם ארה"ב

סי"צ

אש"ף איננו רוצה עוד לקיים מגעים באמצעות מתווכים עם ארה"ב, ודורש כי וושינגטון תפנה מעתה במישרין אליו — הכריז חאלד אל חסאן, יועץ בכיר של יאסר ערפאת.

בראיון טלפוני, מטוניס שפורסם ביום חמישי ב„וושינגטון טיימס", אמר אל חסאן כי וושינגטון עדיין לא הגיבה על דבריו של בסאם אבו שריף יועץ ערפאת, שאמר כי אש"ף יהיה מוכן לפתוח במשא ומתן ישיר עם ישראל במסגרת ועידה בינלאומית, והם בבחינת הזמנה לממשלת ארה"ב לשקול מחדש את עמדתה כלפי אש"ף. חלף הזמן של המגעים הבלתי־ישירים. המגעים העקיפים לא הובילו לשום מקום במשך 20 השנים האחרונות" הוסיף חסאן.

האו: קשרי בריטניה וישראל לא נפגעו

דפנה ורדי (בריטניה)

שר החוץ הבריטי, סיר ג'פרי האו, אמר אתמול כי היחסים בין בריטניה לישראל לא נפגעו כתוצאה מהאירועים שהובילו לגרושו של איש שגרירות ישראל בלונדון, אריה רגב. השר אמר את הדברים בפגישתו עם מועדון הכתבים האמריקנים בבריטניה, וציין כי הוחלט על הגירוש לאחר שדרכי פעולתם של שני המגורשים לא היו מקובלות על הבריטים.

וייצמן מ"מ זמני של ברעם במטה הבחירות ב„עבודה"

דורית גסן

השר עזר וייצמן יהיה מ"מ ראש מטה הבחירות של מפלגת העבודה עד שהמזכ"ל עוזי ברעם, המכהן כיו"ר מטה הבחירות, יחזור לעבודה. ברעם, הסובל מבעיות בגב, חייב להפסיק את עבודתו וההערכה היא כי לא יוכל לחזור לתפקיד לפחות כשלושה שבועות.

נודע, כי ברעם פנה לעזר וייצמן בידיעתו של שמעון פרס, וביקש ממנו למלא את מקומו. וייצמן הסכים וקיבל את המינוי כמ"מ בלבד.

צוותא לתרבות מתקדמת

תיאטרון

יום שישי – 24/6, בשעות: 22.00 ו־24.00 – „סטריפטיז אחרון 88" – קאברט סאטירי מאת הלל מיטלפונקט. בימוי: גדליה בסר. מוסיקה: שפי ישי. בהשתתפות: מוחמד בכרי, תחיה דנון, עמי ויינברג, רוברטו פולק, ענת צחור, ליאורה ריבלין.

יום שישי – 24/6, 15.00 – „ליל העשרים" בביצוע סטודיו למשחק ניסן נתיב.

יום ראשון – 26/6, 20.30 – „רכוש נטוש" מאת שולמית לפיד.

יום ראשון – 26/6, 22.30 – „איך זה עובד באמת", מופע סאטירי.

יום שני – 27/6, 20.30 – „נוצות", תיאטרון הקאמרי.

יום חמישי – 30/6, 20.30 – „חקירה", תיאטרון הקאמרי.

בידור

„גאמיי", פנטזיה רוק מאת הלל מיטלפונקט. מוסיקה: יוסי בן־חיים ואהוד בנאי. שבת, 25/6, שעה 21.00 ויום שלישי 28/6.

יום רביעי – 29/6, 21.00 – מאיר בנאי

יום חמישי – 30/6, 23.00 – מועדון הווידאו בהנחיית יואב קוטנר: לחקות משינה – וידאו לפני בחירותה.

אירועים מיוחדים

יום שלישי – 28/6, 16.30 – תמורות בין ערביי ישראל – משה גבאי.

מוסף □ שבת

עורכת: עדה סער   עריכה: שולה כ׳קילוריא   עיצוב גרפי: רחל דביר

בכרם, תחת גפנו

בעוד שלושה חודשים תלד ענת תינוק לבעלה המת. ענת כהן, אשתו של אלי. אלמנתו, נכון לומר. מקום שקט מאד וריק היה שקף ביום שלישי

כרמלה לכיש

היא והילד שבעגלה — לבדם היו בכביש החוצה את המושב הקטן. ממול, על הגבעה שמעבר לוואדי, מעבר לקו שקוראים לו הירוק, הבית אליהם כפר ערבי, בית עווא שמו. שונאים את בית עווא כאן, בשקף.

לפני שנה, כזאת סיפרו אנשי האיזור, התעללו אנשים מבית עווא בילד בן שש ממושב שקף. אני אומרת התעללו מפני שאני לא אומרת מה ששמעתי שהם עשו, מפני שהילד הוא ילד, ודי, די במה שעבר עליו.

אביו של הילד חצה את הוואדי, לפני שנה, ועלה לבית עווא, שם היכה מכות־רצח את המתעללים, בחורים בני שבע־עשרה שבני משפחתם עבדו בשקף. אמרתי מכות־רצח מפני שכך אומרים. אבל האב משקף לא רצח את הבחורים מבית עווא, לא רצח.

ביום ההלוויה של אלי כהן מצאתי בשקף את יעקב כהן־אחרות. הוא נשאר עם הילדות שלו ושל השכנים, כאשר כולם נסעו לגבעת עדה. ירושלמי, מדריך מטעים באזור גוש יתיר. שנה וחצי בשקף. אשתו, ענת, גזברית המועצה האזורית לכיש.

„בליל הרצח" אמר יעקב „היא נסעה בגרוטאה שלנו מתל־אביב הביתה וזה היה בתשע בערב. אולי היא עברה מטרים ספורים מהמקום שהתחבאו בו הרוצחים, לפני שרצחו את המנוח."

בבוקר שלאחר הרצח התקשר יעקב כהן־אחרות אל אחותו בירושלים, לספר לה שהמשפחה שלו בסדר. אחותו לא מיהרה לספר זאת לאביו. אביו שמע ברדיו שנרצח מישהו בשקף, ושם משפחתו כהן. עברו עליו שעות קשות עד שקיבל את ההודעה שלא בנו הוא. לאביו של יעקב יש קיוסק בירושלים, ויעקב, בנו, הוא אגרונום. איש משכיל שלשונו ומבטאו צחים. יעקב סיפר שלפעמים מתבלבלים בין משפחתו לבין משפחת אלי כהן. לשתי הנשים קוראים ענת כהן, והדואר מביא אליהם — לא פעם — מכתבים שנועדו לענת כהן, רעייתו של המנוח.

יעקב מדבר עליו כעל המנוח, אבל בעצמו לא מאמין למה שהוא מדבר. „לא מאמין שלא אראה אותו על הטרקטור" הוא אומר לי, ומחפש לשוא אחרי הסיגריות שלו, לא זוכר איפה הניח אותן.

יעקב כהן־אחרות הגיע לראשונה לשקף במסגרת עבודתו, יחד עם מדריך המטעים הקודם, אותו החליף בתפקיד. התאהב במקום, כך אמר. הביא את אשתו ענת שתראה. „ואח"כ קיבלתי או קיי מהמפקד", והם עברו לשקף עם שתי הבנות מירי ותמר, ילדות קטנות, נושאות אל המתבונן בהן עיניים גדולות, שחורות ויפות. מירי ותמר פוחדות לצאת החוצה מן הבית. לא בגלל מה שקרה. הן עוד קטנות ולא יודעות, רק קולטות דברים סתומים, אבל הן פוחדות מסנופי הכלב הגדול. אביהן מיהר להרגיען. „אין מה לדבר על עזיבה, לא יעזבו את שקף בגלל מה שקרה". יעקב בטוח במה שהוא אומר, למרות שהוא ורעייתו עדיין לא התקבלו כחברים בשקף. יש בעיות, קליטה, בתים, כספים. אבל זה לא הזמן להיכנס לבעיות הפנימיות של שקף. „יש בתים ריקים ואדמות לעיבוד ותהליך הקליטה יוחש" אומר יעקב.

בשקף לא יותר משלושים ושתיים משפחות. מקום קטן בסוף העולם, באמצע הארץ. בין גבעות, ואדיות, חורש טבעי ואדמות מעובדות: כרמים לרוב, פלחה מעט, ירקות ונשירים. הרבה נשירים. זה איזור לנשירים — אומר יעקב, והוא יודע מה שהוא אומר. אפילו גודגדנים מנסים כאן לגדל. וזה עוד עשוי להצליח, אי אפשר לדעת.

שקף זה חלום הבית על הקרקע, הפרנסה מיגיע כפיים ומחקלאות מודרנית, חלום על אדמה ועבודת האדמה. חלום שחלמו משפחות צעירות מהערים ואפילו מכמה קיבוצים, שהגיעו לשקף בעזרת תנועת „חרות", לטעת כרמים ולאכול את פריים.

בכרמו, תחת גפנו, נרצח אלי כהן, הי"ד. ומותר להגיד הי"ד מפני שאי אפשר לומר שמישהו אחר — חוץ ממי שעומד מאחורי האות „ה" שבמלה הזאת הי"ד — אי אפשר לומר שמישהו אחר ייקום את דמו.

יעקב: „הלב צועק נקמה, אבל אנחנו לא מסוגלים לפגוע בחפים מפשע. אני לא מסוגל לפגוע במישהו שלא עשה רע, בילד למשל. אלו היה נופל בידי הרוצח הייתי קורע אותו לחתיכות במו ידי. אני בטוח שימצאו אותו, ואז מה? יועמד למשפט, ישיר את ההימנון שלהם במעצר, יישב בכלא וייצא באיזו עיסקה. אנחנו לא מרתיעים מספיק. אנחנו מקרינים חולשה. את תושבי הכפר שממנו באו הרוצחים צריך לגרש, ואת בתיהם להרוס. לא להשאיר אבן על אבן".

— ואז, אתה פוגע בחפים מפשע, לא?

יעקב: „כן. אבל אני לא הורג אותם. אצלם בכפרים יש אחריות משפחתית וחמולתית. אם הם לא ישלמו מחיר הם יפרשו את צערנו כחולשה. הם מתנהגים כמו בג'ונגל ואנחנו כמו ג'נטלמנים אנגלים, כי התדמית שלנו בעולם יותר חשובה אצלנו, אצל מי שיושב שם למעלה. אני רוצה להגיד את זה לפרס, אם הוא יבוא הנה".

הוא יבוא?

יעקב: „אולי כן. הלוא הבחירות בפתח".

— גם לשמיר אתה רוצה להגיד את זה?

יעקב: „כן. גם לשמיר. הוא ראש הממשלה, הוא נושא באחריות. זאת ממשלה ששום דבר לא מוגדר בה, ממשלה מטופשת".

אין אדם נתפס בצערו, אמר הרמטכ"ל על הדברים שנצעקו השבוע בשקף. ויעקב, בצערו נתפס על ידי, מנסה למלא את תפקיד הבייבי סיטר שקיבל על עצמו, ולא מוצא את הסיגריות שלו, איפה הסיגריות? קם ממקומו להביא לי מים קרים ושוכח את הכוס על השיש. הרבה עיתונאים היו אצלו היום. כל מי שבא ומצא שהאנשים נסעו להלוויה של אלי — נכנס אליו. היו אצלו עיתונאים מניו יורק. הם היו סימפאטים, הוא אמר, ונראה לו שהם הבינו לרוח תושבי שקף. עיתונאית יהודיה היתה ביניהם, השאירה כרטיס ביקור. היא שמרה על אובייקטיביות — הוא אומר — אבל יעקב חושב שהיא בעד תושבי שקף, בכל זאת. בעד ישראל, זאת אומרת.

„כל תנועה" הוא אומר בשקט בשקט כי התינוק של השכנים שהוא שומר עליו נרדם סוף סוף, „כל תנועה אפילו הכי שמאלנית לא תוכל לומר לנו דבר וחצי דבר. המנוח לא נשא נשק, לא עבר את הקו הירוק, איש תם וישר היה, שעבד את אדמתו, ונרצח. אין מי שיוכל לחרוץ לשון כדבר הזה, ההרגשה הקשה היא נחלת הכל, והיא חוצה גבולות של דעות ופוליטיקה".

יעקב מחפש קונצנזוס, מחפש הבנה, מחפש אהדה, מאמין שהיא ישנה גם בקרב מתנגדי המחנה שלו.

הוא יודע שהיו דברים מעולם, ויהודים נרצחו מן המארב בלכתם אל העבודה, וממנה, ובעת העבודה, ונרצחו על אדמות קרובות מאוד לאדמות שקף, ובמקומות רבים אחרים. הוא יודע, אבל הפעם זה קרה אצלו בבית, במשפחה אחת מתוך שלושים ושתיים הקרובות אליו ביותר. ואף על פי שהוא איש שקט מאוד, יעקב, לא צועק, לא משתלח, לא עושה רעש, ומרגיע את הילדות ואת התינוק — הוא לא יודע את נפשו ומתהלך בביתו שלו כאורח.

בלילה של הרצח („פוצצו לו את הפנים, הוציאו לו את עצם הכתף" אמרו יואב ורן) חזר רן תימו עם חבר שלו, מן הכרם הביתה. נסעו בטרקטור ועברו ליד הבריכה. רן הסתכל אל הבריכה והיא היתה חלקה, לא היו בה מתרחצים. השעה היתה בערך אחת בלילה, לפעמים הנוער מבלה בבריכת השחייה בשעות כאלה, אבל רן זוכר שהוא ראה שהבריכה היתה חלקה. החבר של רן גר בבית שמעל הוואדי. עד שהלך לישון ועד שנרדם עברה עוד שעה ויותר, והוא שמע צעקות. הוא חשב שהוא שומע קולות שבאים מהבריכה. שלא כמו רן הוא לא ראה, כשנסעו שניהם מן הכרם הבייתה — את הבריכה חלקה.

באותה שעה נרצח אלי כהן. כנראה ניסה למלט את עצמו, ואולי צעק. ואולי צעקו הרוצחים. הצעקות נשמעו בוואדי הרחב שבין מושב שקף למושב אמציה. רן וחברו העידו על כך במשטרה. רן ויואב תימו וגם החבר של רן, הם בני אמציה. יואב בצבא, רן סיים תיכון ועובד במשק עד הגיוס. אמציה, זאת לדעת, הוא מושב שיתופי, מושב שיתופי של תנועת בית"ר.

אמציה ידעה מארבים והתקלויות והתנכלויות. הרבה היו לה כאלה בשנים שעברו. „לא רצו להתיישב כאן, זה היה קרוב מאוד לגבול ושקף עלתה רק ב־81') והיו המון בעיות כאן". בן גרינבלט, מיוצאי דרום אפריקה, חבר אמציה מאז 64', הוא היום רכז בטחון. שאול פטרו הוא שכנו, ושאול פטרו הוא אביה של ענת כהן, שהשבוע נרצח בעלה, אלי.

בכרמו, תחת גפנו, רצחו אותו, בלילה. „הם חיכו להזדמנות, הם ישבו שם במארב במטרה לרצוח, ולאחר שחזרו לשקף שני חבריו של אלי שריססו גם הם בכרם שלהם — הם תפסו את אלי שנשאר לבד, בלי נשק".

יואב מספר, על ההתעללות באלי כהן הוא מדבר בלחש. אנחנו נמצאים בכרם לתפארת, מוריק וגבוה שהולכים ומבשילים אשכולותיו, ליד המקום שנרצח בעליו. „הוא כורם מצוין" אומר יואב על המנוח, ואני היא זו המתקנת את דבריו: היה.

„בשקף לא התייחסו די ברצינות לבעיה של הפועלים הערבים, לנו יש נסיון, אנחנו לא מעסיקים כל מי שבא, אצלנו מקפידים שהם לא יישארו כאן אחרי השעה ארבע. אנחנו מעסיקים ערבים מכפר בדואי בסביבה, שהתושבים שלו לא מחפשים צרות, והם אפילו היכו ילדים בכפר שלהם שזרקו אבנים. כל הכפרים עכשיו בעוצר והכפר הזה לא" אומר בן גרינבלט במבטא אנגלו־סכסי. אבל גם באמציה היו בעיות לאחרונה. שדה חיטה שנשרף, מתבן שעלה באש. ותרגיל אחד מתוכם, שלמרבה המזל נתגלה בטרם פגע מישהו: בתוך הכרם של אמציה הניחו חוט ברזל חד, בגובה מתאים. כיסו עליו בעלים ובענפים. המטרה היתה לפגוע בצווארו של הטרקטוריסט שנכנס לשטח. „אבל החברה שלנו ראו תיכף שיש איזה קו גבוה בשטח, עצרו את הטרקטור וגילו את המלכודת". יואב ורן ובן גרינבלט מספרים, לא בלי גאוות היחידה.

באמציה לא יפסיקו לעבוד בלילה, כשצריך. „אם נפסיק לעבוד בלילה נוכל לארוז את הפקלאות וללכת מכאן, הם לא יפחידו אותנו, אין לנו פחד, ולא תהיה עזיבה בגללם", דברי בן. לדעתו, צריך שצה"ל יקים גדר ולא יתן לערבים לעבור אלא רק במקומות שהוא בודק אותם. גדר מאידנא לאורך כל הכפרים, כמו בלבנון.

יואב אומר: „אידנא כפר רע. בחור אחד מאידנא עבר כאן ואמר לי באופן גלוי, שברגע שהוא יוכל הוא יהרוג אותנו ויקח את הבית שלו בחזרה".

— שתקת לו?

אבי: „הוא במקרה גנב אופניים אצל מישהו במשק וזרקו אותו מהעבודה. אבל ככה הוא אמר לי, הוריו היו תושבי דואימה לפני מלחמת השחרור, ואמציה יושבת על האדמות של דואימה".

דואימה, זה היה „המזרח הפרוע" מסוף שנות הארבעים ועד סוף שנות החמישים. לא תמיד היה צה"ל דאז מסוגל לממש את שליטתנו באזור הזה. אבל יואב ורן גדלו בישוב שקט, בנוף פראי ויפה, על אדמה טובה שרק גשם היא חסרה, ובשנה כמו זו, שרוותה הרבה — היא מניבה ושופעת. מאז נפתחה מערת אמציה כאתר תיירות — היו השקט והיופי והנוף למקור פרנסה ולתקוות לפיתוח. לא שאין בעיות ואין משבר החקלאות מכביד, אבל כמו שאמר יואב — כאן לא בנו וילות מפוארות, שמרו על משק מעורב (פרדס, מטעים, כרם, בקר, לול, פלחה) והם מחזיקים מעמד בניגוד לאחרים בסביבה.

החשיך כשיצאנו. הלילה ייצא רן לרסס בכרמי אמציה, ויצאו חברים אתו, להבטחה, חלילה לא ייצא לרסס בכרמי שקף אלי כהן. כורם מצוין היה. □

אלי כהן ז"ל ובני משפחתו. הצעקות נשמעו בוואדי שבין שקף לאמציה

פיקרינג: השטחים הכבושים פוגעים בבטחונה של ישראל

חנה אישיהורביין

„השטחים הכבושים נעשו מקור לאי־שקט בולט והגבירו את בעיות הביטחון של ישראל במקום לסייע לה", אמר שגריר ארה"ב בישראל, תומס פיקרינג, במפגש „מועדון הנשיא" של אוניברסיטת בר־אילן שנערך אתמול בתל־אביב.

לדברי השגריר, משקיפים ישראלים ופלשתינים יודעים שכיום כבר אין סיכוי שהסטטוס־קוו שלפני ה־9 בדצמבר יחזור לקדמותו. קולות מתונים גוועו וקולות של ראדיקלים פונדמנטליסטים וקיצוניים משני הצדדים גברו. פלשתינים מאיימים על אלה מתוכם החשודים בשיתוף פעולה עם ישראל.

„ההתגרויות הפלשתיניות", אמר פיקרינג, „גרמו לתגובות ישראליות שמכאיבות לנו בארה"ב". לדעת פיקרינג, אין בכוחו של אף אחד להפסיק בכוח הזרוע את ההתקוממות בשטחים והפתרון יימצא רק במו"מ דיפלומטי."

השגריר ציין, כי ועידת הפ... הערבית האחרונה, אף כי ... השקפות קיצוניות, הותירה פ... להידברות. ארה"ב ובריה"מ נ... שיוכלו לסייע בקידום ה... השגריר שב והדגיש את מחויב... של ארה"ב לשלומה של יש... „לפני, בזמן ואחרי" הסכמי של...

עורכי דין ישראלים יחליפו פרקליטים ערבים שובתים

שלמה סלוצקי

מנכ"ל משרד המשפטים, חיים קלוגמן הודיע שבזמן הקרוב יכנס לתוקפו צו שיאפשר לעורכי דין ישראלים לפעול ברצועת עזה, בלחץ בלבלי על עורכי הדין המקומיים השובתים. אלוף משנה דוד יחב, היועץ המשפטי לאיזור יו"ש, מסר שכבר בתקופה הקרובה יצאו לפועל תקנות חדשות, שיאפשרו את כניסתם של עורכי הדין הישראלים לעזה, ברוח דבריו של קלוגמן.

המימשל הצבאי נקט בחודשים האחרונים מספר צעדים, שמטרתם ללחוץ על עורכי הדין העזתיים לחזור לעבודה, וביניהם דרישה להצטייד בתעודה מזהה מטעם המימשל. בלעדיה לא ניתנת אפשרות לעורכי הדין להכנס לבתי כלא ולפגוש את לקוחותיהם, וכתוצאה מכך גם לא לייצגם בערעורים על מעצרים מינהליים וכו'.

מנכ"ל משרד המשפטים מסר אתמול על פגישתו שלשום עם שופטי בתי המשפט בעזה.

דוברת משרד המשפטים מסרה שהשופטים המקומיים אמרו לקלוגמן שהם מוכנים להמשיך ולשבת בדין בכל שהמצב ידרוש זאת.

גלולות ועישון — מרשם להתקף לב לנשים

רונית מורגנשטרן

בסימפוזיון על בריאות האשה שנערך אתמול בבית ... במרכז הרפואי ע"ש שיבא תל השומר אמר פרופ' קפלינסקי, מנהל מכון הלב בתל השומר, כי מספר הנשים הלוקות בהתקף לב מתחת לגיל 50 קטן פי 15 ממספר הגברים. מגיל 60 ומעלה היחס הולך ומתאזן. לא ברור מה מגן על נשים בגיל הפוריות מהתפתחות טרשת העורקים, האחראית להתפתחות התקפי לב, והדעות בעולם הרפואה חלוקות לגבי חלקו של ההורמון הנשי אסטרוגן בכך.

פרופ' קפלינסקי גילה, כי השילוב של גלולות נגד הריון, עישון וחוסר פעילות גופנית מגדיל מאד את תכיפות התקפי הלב ושיתוף ... אצל נשים מתחת גיל 50, שהוא גיל המוגן בדרך כלל אצל נשים מפני התקפי לב. אם נשים אלו חיות גם במתח גבוה, הסיכוי להתקף לב גדל עוד יותר.

פרופ' קפלינסקי ממליץ לנשים על דיאטה דלת שומנים וכולסטרול, המנעות מעישון ופעילות גופנית חצי שעה ביום, לפחות 4 פעמים בשבוע.

„לא תעלה למטוס" הודיעה קצינת הבטחון לנוסע בדואי

בצלאל רובין

„אדוני אני מצטערת, אתה לא יכול לעלות לטיסה זו. קיבלתי הנחיות מהממונה שלי. אתה תטוס בטיסה של 5.30 אחה"צ", כך הודיעה קצינת ביטחון של „ארקיע" למוחמד כוזלי, בדואי בן 29, תושב אילת זה שבע שנים, שביקש לטוס לתל־אביב.

כוזלי הוא פקיד קבלה במלון „הסלע האדום". בידו היה כרטיס טיסה והזמנת מקום לטיסה של 4.30. הוא עבר את הבדיקה הבטחונית וקיבל כרטיס עליה למטוס מספר 13.

פניתי אל קצינת הבטחון, מוריאל שמה, וביקשתי הסבר. בחוסר אדיבות ענתה לי: „אדוני, אין לי זמן. אני עסוקה. את הנוסע הודרתי על פי הוראתו של הממונה שלי. תוכל לפנות אליו".

בוריס לוי, האחראי על הבטחון והממונה הישיר על מוריאל, ענה לי באדיבות: „הוזעקתי לטרמינל כי הודיעו לי שיש בעיות ועיתונאי חוקר ושואל שאלות. אינני יודע מדוע הורידו את מוחמד כוזלי מהטיסה הזאת. אני מכיר אותו אישית ואני בודק את הנושא. מעבר לזה אני לא יכול לדבר".

בשעה 5.30 אחה"צ אושרה טיסתו של כוזלי והוא טס לתל־אביב.

ח"כ נאסר א־דין מ„חירות" מציע לכרות ידי מציתים:

קודם יקטעו את ידו של החשוד — אח"כ יעמידו אותו למשפט

ח"כ וואתד: יש לפעול עפ"י חוקים ונורמות של מדינה מודרנית ● אגודות חקלאיות ערביות החליטו לפתוח במבצע של נטיעת עצים במקום אלה שעלו באש בגלל הצתות

יורם בר, דני בירן

שבוע לפני הבחירות הפנימיות ב„חירות" הצליח הח"כ הדרוזי אמל נאסר א־דין לפרוץ את מסך האלמוניות שמאחוריו היה עד עתה. א־דין הציע במברק לראש הממשלה שמיר להטיל עונש של קטיעת יד על משליכי בקבוקי תבערה ומציתים. בכוונת ח"כ א־דין להגיש הצעת חוק פרטית בכנסת בנושא אם לא ייענה שמיר לעצתו.

נאסר א־דין אישר את הדברים אתמול, בראיון בתוכנית „היום הזה" בקול ישראל. לדבריו, ישראל לא תינזק מביצוע הקטיעות, כי גם כך היא מושמצת על לא עוול בכפה, וזו הוכחה שצה"ל לא זקוקים לסיבה כדי להשמיץ את ישראל. כמו כן, טען א־דין, בסעודיה הוכחה יעילות ענישה זו ורמת הפשיעה בה נמוכה. לכן, לטענתו, רק שיטה זו תהיה אפקטיבית כלפי המציתים ומשליכי הבקבוקים.

א־דין מציע, כי קטיעת היד תתבצע בטרם משפט, ולאחריה יועמד האדם לדין.

וואתד: מוטב שיוותר

ח"כ מוחמד וואתד ממפ"ם אמר על הדברים: „מוטב שח"כ נאסר א־דין יוותר בלשונו, אחרת עלולה להתעורר מחשבה שהוא רואה עצמו ראוי לעונשים בנוסח סעודיה. הפעילות נגד המציתים צריכה להיות יעילה ועניינית, במסגרת החוק והנורמות של מדינה מודרנית, על מנת למנוע את נגע ההצתות".

ערבים ייטעו עצים

בישיבת ההנהלות של 8 אגודות חקלאיות ערביות שנערכה אתמול בתל־אביב קיבלו נציגי האגודות החלטה לצאת במבצע נטיעת עצי זית במקום עצים שנשרפו לאחרונה. יזם את ההחלטה מחמוד יונס, נציג מפ"ם בוועדה המרכזת ויו"ר איגוד הקואופרציה החקלאית הערבית. הוא אמר בפגישה: „הצל והיופי של העצים הם לכלל התושבים, יהודים וערבים כאחד, ויש לגנות בכל לשון את השמדתם".

בישיבה, שבה לקחו חלק גם מנכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר ומזכיר המרכז החקלאי שמחה אסף, הוחלט לקבל את 8 האגודות לחברות מלאה במרכז החקלאי.

עוד נטיעות

בשבוע הבא ייטע יער חדש בסמוך למושב משמר איילון על ידי „מועצת הבריגדה היהודית" (החטיבה היהודית הלוחמת).

עובדי בנק דיסקונט החליטו לתרום שני עצים כל אחד עבור „יער הדיסקונטאים". בסך הכל יינטעו ביער זה כעשרת אלפים עצים.

שיחת היום

סעודיה, איראן ואנחנו

ח"כ אמל נאסר א־דין, איש „חירות", מציע לקטוע ידם של מציתים ומשליכי בקבוקי תבערה. לא כהנא. נאסר א־דין. כן, „דרוזי ציוני" טוב הוא המציע לנו להצטרף למועדון הקוטעים האקסקלוסיבי של סעודיה ואיראן. הוא פנה לשמיר בנדון ואם לא ייענה, הוא מבטיח לנו לקשט את דברי הכנסת בהצעת חוק פרטית שתציע קטיעה כענישה ישראלית הולמת.

מה לא עושה חבר „חירות", הרוצה להתחבב על חברי מרכז מפלגתו שבוע לפני ההתמודדות על מקום בפאנל. האם מאיר כהן אבידור אוכל את עצמו על שלא הוא הגה רעיון זה לפני אמל נאסר א־דין?

נאסר א־דין לא התגייר פורמאלית, אך ניכרים בו כל הסימפטומים של מומר הנעשה יותר קתולי מהאפיפיור. כבר ב־1263 בברצלונה הציבו הקתולים יהודי שהמיר את דתו לנצרות בשם פאבלו כריסטיאני לויכוח פומבי מול הרמב"ן. הם ידעו ששנאת ישראל העזה ביותר מפעמת בלבם של מומרים. מאז רבו הדוגמאות שכאלה בהסטוריה.

נאסר א־דין הופך את גלגל ההסטוריה על פיו בלי לפגוע בעיקרון. הדרוזי שהמיר אמונתו בלאומנות אפלה, מתועלת בשנאה, לשמה, נעשה יותר חירותניק מחירותניק. בושה לאיש ואפילו בושה לתנועה.

יורם בר

המשכים

אין פנים חדשות

(סוף מעמוד ראשון)

במקום הראשון זכה ח"כ דן תיכון, במקום השני השר גדעון פת, במקום השלישי ח"כ פנחס גולדשטיין, במקום הרביעי והחמישי עם אותו מספר קולות ח"כ אוריאל לין וח"כ אריאל ויינשטיין. במקום השישי יהודה פרת, במקום השביעי יוסי גולדברג, במקום השמיני פסח גרופר, במקום התשיעי שרה דורון ובמקום העשירי רפי פרבר.

בלתי ריאליים

במקום ה־11 שאינו נחשב ריאלי ח"כ אלי קולס, במקום ה־12 משה רון, במקום ה־13 משה ליפקה, במקום ה־14 חיים פרלוק ובמקום ה־15 יצחק קעטבי.

אכזבה למודעי הישג לשריר

כתבתנו מציינת כי תוצאות הבחירות במפלגה הליבראלית אמש הינן בבחינת אכזבה לשר יצחק מודעי אשר קיווה להכניס חמישה אנשים מסיעתו. אך הצליח להחליף שלושה את תיכון, גולדשטיין וגולדברג. לעומת זאת יש ברשימה הישג מסויים לשרים שריר ונסים. לשר שריר ישנם ארבעה אנשים מסיעתו: יהודה פרת, אוריאל לין, פסח גרופר ורפי פרבר. הישגו של נסים הוא בבחירת האיש שלו אריאל ויינשטיין וכן שתי המלצות שנתן לחברי המועצה, כאשר קרא להם לתמוך בגדעון פת ובח"כ שרה דורון.

שרה דורון — גבולים

עד לרגע האחרון היתה מתיחות רבה במלון „רמדה" כאשר הכל המתינו לתוצאות שהתעכבו שעה ארוכה. שמועות רבות דיברו על כך כי שרה דורון לא הצליחה לעבור אך בסופו של דבר היא נכנסה למקום התשיעי.

מייד עם הסגר הקלפיות אמר השר מודעי כי הוא מקווה לטובת המפלגה הליבראלית כי לפחות 3 עד 5 ח"כים חדשים ייכללו במקומות הריאליים. בשיחה עם עתונאים הדגיש כי רק אם יכנסו חמישה אנשים מסיעתו יראה בכך הצלחה. כאשר נשאל אם פחות מכך ייחשב הדבר כאי־הצלחה — השיב בחיוב.

אבטחה כבדה

בעת מניין הקולות באולם מיוחד, שהיה שמור היטב על־ידי אנשי בטחון, שלא נתנו לאיש לצאת או להיכנס ממנו, ואף ליוו את חברי הוועדה, שנאלצו ללכת לשירותים והקפידו כי לא ישוחחו עם איש בחוץ, התגודדו עוזרים של השרים אשר ניסו להציל את המגמות המסתמנות במניין הקולות. בשעה 10 בערב ירד השר שריר ודפק בחוזקה בדלת עד אשר הוציאו לו החוצה את יו"ר ועדת הבחירות עמיחי פניני, אשר הסתודד אתו דקות ספורות ודיווח לו מה קורה. חצי שעה לאחר מכן ירד גם השר מודעי, וגם הוא ביקש לדבר עם יו"ר ועדת הבחירות, אשר מסר לו עידכון על המצב. במחנה שריר היתה אחר חצות שביעות רצון וכן גם במחנה נסים.

שחל תובע מבריטניה לעודד סוכני תיירות לבוא לכנס בישראל

חיים מרגלית

שר האנרגיה והתשתית משה שחל, השוהה בבריטניה, נפגש אתמול עם שר המסחר הבריטי אלן קלרק ודרש את התערבותו אצל לשכת המסחר הערבית־אנגלית, כדי שזו לא תתערב אצל שלושת אלפים סוכני תיירות בריטיים העומדים לקיים קונגרס בירושלים בחודש אוקטובר. השר שחל הדגיש כי לחצי הלשכה למנוע נסיעת הסוכנים לירושלים היא צעד לחיזוק החרם הערבי, ולכן דרש משר המסחר להפסיק פעולות אלה הפוגעות בשתי המדינות.

מהפך בל"ע: צבי ניר הדיח את ח"כ יצחק ארצי

דורית גסן

הפתעה גדולה היתה אתמול במפלגה הליבראלית העצמאית כאשר מרכז המפלגה בחר בעו"ד צבי ניר, בן 42, כמועמד ראשון מטעם ל"ע לרשימת מפלגת המרכז. ניר הדיח את ח"כ יצחק ארצי, שהתמודד מולו. למפלגת ל"ע מיועד המקום השלישי ברשימת תנועת המרכז.

גובר יאוש הרופאים

(סוף מעמוד ראשון)

בדעתם וד"ר וייסברוט אמר כי גם אם יתקבלו החלטות בוועדת השרים הן לא יהיו ניתנות לבצוע, כי אינן על דעת הרופאים. הוא הבהיר כי לחצים על הרופאים עלולים להביאם לצעדים ממשיים, עד כדי התפטרות קולקטיבית.

ביום ראשון — השבתת הדרום

היום פועלים כל בתי־החולים במתכונת המשובשת ה„רגילה", כלומר מרפאות חוץ סגורות ובחדרי הניתוח ניתוחים דחופים בלבד. בשבוע הבא ימשיכו הרופאים בהשבתות האיזוריות ביום ראשון ישביתו הרופאים את בתי־החולים הציבוריים באיזור הדרום. מדובר ב־11 בתי־חולים: קפלן, סורוקה, יוספטל, טלביה, אסף הרופא, ברזילי, שערי צדק, הפסיכיאטרים — איתנים, באר־יעקב, נס־ציונה, והגריאטריים — שמואל הרופא וראשל"צ. ביום ג' יושבתו בתי־החולים באיזור המרכז: בילינסון, השרון, מאיר, שיבא, וולפסון, איכילוב, הקריה, רוקח; הפסיכיאטריים: אברבנאל, הגריאטריים: בית־רבקה ופרדס כץ. בתי־החולים באיזור המושבה יפעלו במתכונת שבת. שאר בתי־החולים בארץ יפעלו במתכונת המשובשת ה„רגילה".

היום המלצות הצוות

בתום 3 פגישות מרתוניות, שקיים הצוות המקצועי, שהקימה ועדת השרים לפתרון משבר הבריאות, יגיש כנראה הצוות את המלצותיו היום לוועדה. בפגישה האחרונה שנערכה אתמול בערב התייחס הצוות להצעות שני המנכ"לים (בריאות ואוצר) הכוללות ביטוח רפואי משלים. גם אם יוגשו המלצות הצוות לוועדה ויתקבלו על ידה, לא ברור כאמור אם הן יתקבלו על דעת הנוגעים בדבר, כלומר — הרופאים.

ההסתדרות עדיין בחוץ

ההסתדרות לא השתתפה בדיוני הצוות המיוחד בנימוק שבצוות לא יוצגו הרופאים ושאר העובדים ממערכת הבריאות. גם פגישה בין חיים הברפלד ומנכ"ל משרד האוצר, אתמול בבוקר, לא הביאה את ההסתדרות אל שולחן דיוני הצוות וצפויות פגישות נוספות בין השנים לנסות ולמצוא פתרון פשרה.

קפאון מרוב ועדות

ההסתדרות הרפואית (הר"י) הביעה בישיבת הפורום שלה אתמול דאגה חמורה מכך שוועדת השרים וועדת המשנה אינן מסוגלות להציע פתרון מידי למשבר. הר"י חוששת שמרוב ועדות ודיונים וחילוקי דעות, יושג הסכם פשרה רק על מנת לעמוד בלוח זמנים, אשר לא רק שלא יהיה פתרון אמיתי, אלא יביא להחרפת המצב עוד יותר. הר"י מזכירה כי בתכניתה יש הצעות שניתן ליישמן מיידית. כן מודיע הר"י כי מוסכם על כל הרופאים שהתעריפים שיקבעו עבור עבודה במשמרת שנייה, לא יהיו נמוכים מאלה שבהסכם קופ"ח כלומר — 500 ש"ח עבור ניתוח לרופא מנתח.

איך ניצל בית סוקולוב?

עמירם כהן

ועד חדש, בראשותו של זאב יפת, לקח על עצמו "לעשות סדר" באגודת העיתונאים בתל־אביב. מי שסולק ראשון היה המזכ"ל הוותיק יונה שמשי. לאחרונה נחקר במשטרה על חשדות להונאה וגניבת בכספי האגודה. אנשי הוועד הקודם טוענים כי יפת עוסק בשיפוצים ובהשמצות במקום לעסוק במצבם של העיתונאים ■ רבותי, העיתונות

באחד בספטמבר 1987 נבחר ועד חדש לאגודת העיתונאים בתל־אביב. הוועד החדש, בראשותו של זאב יפת מ"הארץ", הדיח את המזכ"ל הוותיק של האגודה, יונה שמשי, ומינה מזכ"ל חדש, רזי גוטרמן. אחת מהחלטותיו הראשונות של הוועד החדש היתה, לבטל החלטה קודמת ולהמשיך להחזיק בבית סוקולוב, שנועד להריסה. מאז, זה קרוב לשנה, מתנהל באגודת העיתונאים ובוועד האגודה מאבק של השמצות, הדלפות והכחשות בין חברי הוועד המזוהים עם "המהפך" לבין המזוהים עם הוועד הקודם והמזכ"ל המודח שמשי. בין היתר הוגשו נגד המזכ"ל הקודם תלונות במשטרה בחשד לגניבה מכספי האגודה ונסיון להונות את שלטונות המס, וגם נפתח נגדו "משפט חברים".

לטענתם של חברי הוועד הנוכחי הם נדהמו לגלות, שבקרן השביתה של האגודה, נצברו בסך הכל, במשך שלושים שנה — 60,000 ש"ח... המיעוט בוועד הנוכחי ואנשי הוועד הקודם טוענים מצירים, כי יפת ואנשיו, במקום לעסוק במצבם של העיתונאים ובמצבה של העיתונות, עוסקים "בשיפוצים ובהשמצות" וסופרים את גלילי ניר הטואלט בבית סוקולוב ואם שמשי לא לקח לעצמו כמה מהם... כל סיפור קרן השביתה שאיננה, הם אומרים, אינו אלא קשקוש, ואפילו אם היו בקרן השביתה של האגודה עשרים מיליון — לא היתה האגודה מסוגלת להכריז שביתה: "כי כל מי שמתמצא במערכת יודע היטב שעיתונאי 'ידיעות' לעולם לא ישבתו".

לאחרונה גבר הקרע בתוך הוועד, בעיקר בין אנשי "מעריב" בוועד, תהילה עופר שהתפטרה ויאיר דקל גזבר האגודה, ופרצה מלחמת תצהירים בין היו"ר, זאב יפת, לבין גזבר האגודה, הטוען לפעולות חריגות הנעשות בכספי האגודה.

איך הגיעו עיתונאי ישראל, המתיימרים לנקות את האורוות אצל כל האחרים, לכך שאגודתם חלשה, חסרת משאבים, אין לה קרן שביתה, ובית סוקולוב הפך בית ועד לפנסיונרים? איך קרה שהאגודה אינה מנסה, אפילו, להוות סכר כנגד ההגבלות ההולכות וגוברות על העיתונאים ועל הסיקור החופשי בשטחים, ואיך קורה כל זה כשברקע הולך וגובר האיום של החוזים האישיים מבית מדרשו של שוקן?

הפיצוץ החל במכתבו של גזבר האגודה יאיר דקל לחברי האגודה: מכתב שפורסם לפני כשבועיים. המכתב נשלח על רקע "מדיניות השיפוצים" של הוועד החדש, שהשקיע בבית סוקולוב, בשנה האחרונה, 240,000 ש"ח מכספי האגודה.

כותב דקל במכתבו: "השאלה הנשאלת היא, כיצד הגיעה אגודת העיתונאים ממצב של עודף הכנסות למצב של לפני פשיטת רגל... התשובה לכך היא, כי יוזמתו הרבה של יו"ר הוועד, זאב יפת, ועמו כמה חברים החושבים שיש להספיק לעשות דברים... עולה לאגודה בכסף רב... וחלק ניכר מההוצאות נעשה בהוראתו הישירה של יו"ר האגודה ללא תיאום איתו וללא אישור הוועד..."

בהמשך מאשים דקל את יפת בהוצאה של 50,000 ש"ח ללא אישור הוועד.

על רקע מחלוקות אלו התפטרה חברת הוועד, גם היא מ"מעריב", תהילה עופר, הטוענת, שהמשטר ודרכי העבודה של היו"ר החדש אינם מאפשרים לה להמשיך לשאת באחריות, ובמיוחד "הדגש שהכניס היו"ר על דברים שוליים ואי עיסוק בדברים החשובים באמת: מעמדה של העיתונות ומצבם של העיתונאים".

יפת, המוגדר על־ידי אוהדיו ויריביו כ"בולדוזר" אמיתי, דוחה את הטענות הללו מכל וכל: "מצאנו בית מוזנח, קירות מתקלפים, צנרת מתפוררת, כסאות שבורים, שטיחים קרועים, מערכת מיזוג אוויר שכמעט לא פועלת, גן הרוס, מסעדה שאינה עומדת ברמה סבירה. אלו הדברים, שלדעתנו הביאו לכך שהחברים פסקו לבוא לבית סוקולוב. הפעילות בבית דעכה, ואיתה ההכנסות שהלכו וירדו.

"גילינו, שמוסדות רבים, שבעבר נהגו לשכור את הבית למסיבות עיתונאים ולמטרות אחרות, עזבו אותנו והלכו לבתי מלון. וגם אלה שנשארו משלמים לאגודה סכומים מגוחכים.

"מצאנו, שתמורת מסיבת עיתונאים גבתה ההנהלה הקודמת 400 ש"ח בו בזמן שבמקום אחר גובים מלקוח כזה — בדרך־כלל משרד פרסום — 2000 ש"ח. אך גם את הכספים הללו לא טרחו לגבות. האגודה היתה מוציאה חשבונית, ומי ששילם, שילם".

"המועדון המסחרי התעשייתי", מדגים יפת, "מתכנס בבית סוקולוב מדי יום שישי בצהרים. במשך שנים הם שילמו 60 ש"ח (!) עבור שכירת האולם הגדול (אולם גורמן) שנכנסים בו 350 איש. כלומר, כ־18 אגורות לאיש.

"מצאנו", מסכם יפת, "שבית סוקולוב לא רק הפך למוזנח ועלוב. הוא גם הפך לפרייאר..."

עם זאת, בוועד החדש מסרבים לזרוק בצורה חד משמעית בוץ על הוועדים הקודמים שניהלו את האגודה לפניהם. היה כאן, הם אומרים, תהליך של כדור שלג. הירידה במעמדה של העיתונות ובמעמדה של האגודה, שהיתה פעם אגודה מפוארת, הביא למצב של חוסר איכפתיות. פשוט לא היה כבר איכפת לאיש, וזאת בצירוף ניהול כושל של מזכ"ל כליכול שאיש לא טרח לפקח על מעשיו.

להזנחת בית סוקולוב, לפחות בשלוש השנים האחרונות, יש ליפת ולאנשיו בוועד הסבר נוסף. לפי החלטה שהתקבלה בוועד הקודם — נועד בית סוקולוב להריסה. ובבית שנועד להריסה לא משקיעים.

יפת: "הוועד הקודם קיבל החלטה על הריסת בית סוקולוב ומסירת השטח לקבלן, והאגודה היתה אמורה לקבל קומה בבניין החדש. אחת ההחלטות הראשונות שלנו היתה לבטל את ההחלטה הזו.

"לדעתי, ההחלטה להרוס נתקבלה אצלם בתום לב, לאחר שמנהל מקרקעי ישראל הגיש לאגודה תביעות על סכומי עתק, כדמי חכירת השטח ובצירוף ריבית והצמדה בגין חובות קודמים שלא שולמו כתוצאה מרשלנות בשנים הקודמות.

"לא קיבלנו, שצריך לשלם סכומים אסטרונומיים כאלה. לא נראה לנו הגיוני לדרוש מאתנו 98 אלף ש"ח לשנה. ישבנו ובדקנו כמה משלמים אחרים, בית הסופר, בית הרופא ומפעל הפיס. מוסדות כשלנו. מצאנו, שיש על מה לדבר עם המינהל והם הודו בטעות שהיתה להם בסיווג השטח. בסופו של דבר הורידו את התביעה ל־...14 אלף ש"ח דמי חכירה לשנה".

לרזי גוטרמן, המזכ"ל הנוכחי של האגודה, יש מאזן זמני, המוכיח, לדבריו, שהחלטה לא להרוס — משתלמת:

"בשמונת החודשים האחרונים לפעולתו של המזכ"ל היוצא, שמשי, היו הכנסות האגודה ממסיבות עיתונאים כ־49,300 ש"ח. אחרי שהעלנו תעריפים ושינינו את שיטות הגבייה והחזרנו לקוחות שהלכו מאתנו למקומות אחרים, היו ההכנסות שלנו מאותו מקור, ל־4 חודשים בלבד, 72 אלף ש"ח. גידול של 100 אחוז בחישוב שנתי!

"אנחנו חושבים שבמיקום כזה, עם גן מה מרהיב — וכל מי שרוצה מוזמן לראות למה הפך הגן היום, פינת חמד אמיתית — בית סוקולוב עשוי להיות מקור הכנסה רציני לאגודה. אבל בית סוקולוב הוא הרבה יותר מזה. הוא בית לעיתונאים, ואנחנו מאמינים שהוא יחזור להיות בית לעיתונאים".

ואומר יפת בעניין זה: "אני לא רוצה להיות עוד קומה בבניין של 18 קומות, שיהיו בו 50 שלטים ובין רופא למהנדס ואולם שמחות יהיה גם שלט של אגודת העיתונאים. אני מאמין, שנצליח להחזיר את העיתונאים לבית".

מי שמכיר את יפת גם לא מופתע מכך, שהעז לסלק מבית סוקולוב כל מיני יחסנים ובעלי פריבילגיות שהשתקעו בבניין במשך השנים. גם את המו"לים בכבודם ובעצמם.

יפת: "למו"לים המכובדים שלנו היה בקומה השלישית אגף שלם שהושכר להם בשכר דירה אפסי. ביקשנו מהם לעזוב. הם נעלבו עד עומק נשמתם — אבל עזבו. ביקשנו מהם גם להואיל, במחילה, ולא להחנות את מכוניותיהם במקומות המסומנים לעיתונאים בבית שלנו. גם כן מגיע שעשו להם. שוב נעלבו עד עומק נשמתם אבל הלכו לחפש חנייה במגרש אחר..."

לדברי מוטי גילת, גם הוא ממנהיגי המהפך באגודת העיתונאים, המאבק הוא לא על בית סוקולוב, אלא על דמותה של אגודת העיתונאים, על דמותה של העיתונות ודמותו של העיתונאי. "בית סוקולוב משמש סמל לאיתנותו של האיגוד המקצועי, והמטרה שלנו — ליצור איגוד מקצועי חזק. הריסת בית סוקולוב היא גם הריסה סימלית של אגודת העיתונאים בתל־אביב".

יפת: "אילו היתה קרן שביתה אמיתית, לא 60 אלף ש"ח עלובים, כל מה שאספה האגודה במשך 30 שנה, היינו יכולים לנהל מאבקים למען שכר הוגן, להחזיר את הכבוד של העיתונאים בישראל. לא היתה התמונה המבישה, שתאים שלנו מרחיקים את הפעילות שלהם למקומות אחרים, גם מפני שבמקום אחר הם יכולים לצאת מהאירוע עם חבילה גדולה של מוצרים שהמפרסם מכנה אותם 'דוגמאות', ואצלנו — לא. היום אנחנו חיים בחסדי המעבידים. זו האמת. כשהיתה השביתה הגדולה ברשות השידור לא יכולנו לסייע להם. המו"לים קשורים בהתאחדות התעשיינים. כשיש שביתה — התעשיינים ממנים אותם. איך תילחם עם 60,000 ש"ח כנגד מאות המיליונים שהם יכולים לקבל מהתאחדות התעשיינים?"

אין ליפת תשובה מהי הסיבה לדעתו שבמשך שנים כל־כך רבות לא דאגו לקרן שביתה. הוא רק מוכן לומר, כי במצב שהאגודה עלובה, מפולגת, עוסקת בסכסוכים ובשמחה לאיד של עיתונות כתובה מול עיתונות משודרת — זה מה שקורה. ומה מבטא טוב יותר את מצבה של האגודה מפרשת ה־100 ש"ח? כאשר נאספו מאה ש"ח מכל חבר אגודה לעזרתם של עיתונאי הרדיו והטלוויזיה בעת השביתה הגדולה שהכריז האיגוד הארצי, אנשי "מעריב" סירבו להשתתף.

"מדוע הגענו", שואל יפת, "למצב שעיתונאי חייב כל הזמן לחיות מחלטורות? איך הגענו למצב שאתה, כאגודה מקצועית, לא מסוגל לתת לחבר שלך המצוי במצוקה יותר מאלף ש"ח מצחיקים ורק פעם בשלוש שנים? ואז, אין לו ברירה והוא הולך למו"ל שלו שיציל אותו — כי לאגודה שלו אין כלום בקופה! למה אנחנו צריכים לעמוד "אצלם" כעניים בפתח? אתה מבקש משוקן 2000 ש"ח והוא נותן לך 1500 בתנאים שהוא לא מפסיד בהם ואתה צריך להיות אסיר תודה לו כל החיים. שיא העליבות! והרי כל דבר אצלנו — עם יד על הלב — מעורבב עם המו"לים שמעבר למיתרס! זה מצב בלתי נסבל. וזה לא רק עניין של כסף, הרי יש גם מה שמכונה בבוז העובדי".

להערכתם של יפת וחבריו, לאחר שההפרשה לקרן השביתה הועלתה משקל אחד ל־10 שקל בחודש, תהיה האגודה בעוד ארבע שנים בערך מספיק חזקה כבדי לצאת למאבקים, לתבוע את המגיע לחבריה.

אבל לב העניין ומהות המאבק הגדול, שתצטרך לעמוד בו האגודה לפי דברי היו"ר, תהיה מלחמה על החוזים האישיים.

יפת: "עמוס שוקן הולך על חוזים אישיים, וחוזה אישי הוא הסוף שלנו. כי מה זה חוזה אישי? תעבוד חמש שנים, תביא סקופים, תעשה לו עיתון — יופי. אבל יום אחד זה קורה לך ואתה נחלש. כמה שבועות אין לך סקופים ואתה בלחץ נוראי: מה יהיה? מתי מעיפים אותי? ואם אתה באמת נחלש — וזה קורה לכל אחד מאתנו איזה תקופה — אין לך הגנה.

"לשוקן יש 920 עיתונאים במקומונים שלו, בחדשות ובהארץ. מלבד הארץ, 17 אחוז מהעובדים שלו הם על חוזים אישיים. זה אצלו מדיניות, להכניס רק על חוזים אישיים. וכשאבא שלו, שהולך ונחלש, יעזוב, תהיה התפוצצות. כי עמוס ילך למלחמה על חוזים אישיים בהארץ. ושלושה חודשים אחרי שהארץ יפול, יפול ידיעות, כי נוני מוזס הוא בתיאום עם עמוס שוקן, ודיסנצ'יק מ"מעריב" בכלל מחכה בפינה לראות מה קורה עם ידיעות וגם בטלוויזיה מחכים. זאת תהיה המלחמה הגדולה. על זה צריך להכין אגודה חזקה".

אבל בינתיים, עד שהנבואות השחורות של יפת יתגשמו, יש גם הישגים לאגודה, וההישג הגדול ביותר של האגודה החדשה, לדברי ראשיה, מלבד השיפוצים בבית סוקולוב האמורות להחזיר אותנו הביתה, הוא החישג שהשיגו העיתונאים ברשת של הימלפרב.

יפת: "במשך שנים ביזה המו"ל הזה את העיתונאים שלו! 20 שנה הבטיח להם הבטחות ואף פעם לא קיים. עיתונאי רגיל יכול לעבור לעיתון אחר. מי שכותב בעיתון רומני — אין לו לאן ללכת. אז המו"ל הזה ניצל את זה בצורה הכי מכוערת. ביוזמתנו הם התארגנו, בחרו ועד ויו"ר והתחילו במלחמה. הוחזר להם כבוד האדם. גם השכר שופר ללא הכר. היום עיתונאי הטלוויזיה נלחמים לקבל מה שהם השיגו".

עם פרסום מאבקי הכוח באגודה, לאחר החלפת הוועד, פנו סמי גרינשטן, היו"ר הקודם, ויגאל לב, ממלא מקום היו"ר הקודם, על ועד האגודה וביקשו להפיץ בקרב חברי האגודה את תגובתם. יפת סירב. להלן האיגרת שיפת מנע מידיעת החברים:

"אל חברי אגודת העתונאים בתל אביב,

"חוזר שמוציא יו"ר ועד נכבד של אגודת העיתונאים בתל אביב, צריך שיהיו בו לפחות שתי תכונות: סגנון הולם ודיוק. לצערנו, החוזר האחרון (ללא תאריך) שקיבלנו אין בו לא מזה וגם לא מזה.

"באשר לסגנון, החוזר משיג אותנו אל יחסי האנוש של ג'ונגל. מעולם לא פירסם ועד האגודה חוזר בסגנון ברוטאלי, גס, המנסה לבטל בהבל פה עבודה בת שנתיים של חברים, אשר הקדישו מזמנם, מכוחם וממרצם, ולהציג את פועלם כהריסות.

"ועדים התחלפו כל שנתיים תוך כבוד הדדי, וזאת הפעם הראשונה שאנו נתקלים בערעור עמוק כל־כך ומכוער כל־כך של יחסי אנוש ואמון באגודה. עד כאן באשר לסגנון.

"ובאשר לדיוק, חברי האגודה זכו בשנת כהונת הוועד הקודם (1986) להסכם שהעניק לכל חבר כ־17 אחוז תוספת לשכרו, וזאת — בלי פירסומת, בלי ראיונות תכופים לכלי תקשורת ובלי נסיון לנגח בכל הזדמנות את הוועד הקודם.

"הוועד הנוכחי יישפט בעוד שנתיים על פעולותיו, ולא על הצהרותיו ופרסומיו. הצרה היא שכבר כיום, זמן קצר לאחר שנבחר, הוא פושט יד אל קופת ההישגים, וכדי להאדיר את עצמו, הוא הורס בהבל פה הישגים של חברים ועמיתים למקצוע.

"אם הסגנון הוא האדם, ואגודת העתונאים שופטת את ראשיה על פי האחריות, האיפוק והכבוד שהם רוחשים לזולתם, הרי האגודה עומדת כיום בפני בעיה אמיתית".

□

זאב יפת, "רק 60 אלף ש"ח בקרן השביתה" צילום: אבי הזאב, "חדשות"

יונה שמשי: "יחסי אנוש של ג'ונגל" צילום: אלכס ליבק, "חדשות"

"מתנהל נגדי מסע צלב"

המזכ"ל המודח יונה שמשי שלח לאחרונה איגרת לחברי האגודה. הוא מתייחס בה לכמה מהדברים שנמסרו בכתבה:

"תוך מסע הצלב שמנהל נגדי זאב יפת, יו"ר האגודה, מזה חודשים רבים, כשהוא משתמש בחוזרים מטעם האגודה ככלי פניה לחברים, היססתי אם לפנות במישרין אל חברי האגודה על מנת להשיב לו. הגעתי למסקנה, כי בדרך זו שיחקתי לידיו, ואני מאפשר ליושב ראש לא רק להוציא את דיבתי רעה אלא להעמיד באור שלילי את כל העשיה שנעשתה באגודה מאז היווסדה ועד לבחירתו. בכך לאפשר לו להפוך את אגודת העיתונאים מאגודה שבאה לקדם הן את העניינים המקצועיים של העיתונאים, והן לעסוק בעניינים ציבוריים כחופש העיתונות, לגוף המקדיש את עיקר פעילותו לשיפוץ בית העיתונאים. מה גם שפעילות זו נעשית ללא שמירת הצביון המיוחד של בית העיתונאים. כשפעולות השיפוץ נעשות ללא שמירה על נוהלי מינהל תקינים.

* * *

"לבטח קראתם את נהרות הדיו שיפת שפך על מנת להשמיץ אותי, ויחד עמי כמובן את ועדי האגודה הקודמים, ואת העובדים שעבדו עבור האגודה בתקופת כהונתי כמזכ"ל ואף קודם לכן. כך, למשל, קובע יפת, כי במשך שנים רבות לא נעשתה בבית סוקולוב עבודת תחזוקה שוטפת, לא בוצעו שיפוצים, לא תוחזקו מערכות וכיו"ב. למותר לציין, כי דברי יפת אינם אלא דברי הבל ורעות רוח. במאזני האגודה, המבוקרים והמאושרים על ידי רואה חשבון מוסמך שנערכו בפיקוח וועדות הביקורת השונות באגודה, יוכל כל חבר אגודה למצוא את השקעות האגודה בתיחזוק, לרבות במערכות מיזוג האויר. אמת, האגודה היתה תמיד זהירה ושמרנית בהוצאת כספים, וניסינו להפיק מכל מערכת את המירב. בית סוקולוב נוהל בצורה חסכונית וקפדנית עוד בתקופה שקדמה למינויי כמזכ"ל ואף בתקופתי. אך בהחלט נעשה כל מה שהיה צריך לעשות, וכל עבודה בוצעה בתכנון הנכון ולאחר שהתקבלו מספר הצעות, כך שיכולנו להבטיח ששום כספים מיותרים לא יוצאו. אינני פוסל שינוי במדיניות האגודה בנושא זה, אך מכאן ועד הפיכת המדיניות הקודמת למדיניות פסולה ורשלנית — רחוקה הדרך.

* * *

"ביוני 1987 נערכה אסיפה כללית מיוחדת, רבת משתתפים (שלא כרגיל) לדיון בשינוי תקנון האגודה והנהגת תקופות כהונה (קדנציות) מוגדרות בזמן, למזכיר הכללי. גם חברים מסוימים שאולי סברו שיש להנהיג את שיטת הקדנציות הצביעו נגדה. שכן ראו בתיקון התקנון אקט להדחתי, וחלקם אף אמרו זאת לפרוטוקול במפורש קודם להצבעה. האסיפה הצביעה ברוב מוחלט וברור נגד תיקון התקנון, ובכך נתנה אישור נוסף לכך שהנני עובד קבוע באגודה.

"לכאורה, לאחר ההצבעה באסיפה הכללית, יכולתי להמשיך בתפקידי בהרגשה מחוזקת שרוב חברי האגודה תומכים בי, וכי חברים מקבלים את פסיקת "ועדת אוקיאניה" בראשותו של ישעיהו בן־פורת, שלא המליצה להוציא נגדי מסקנות אישיות. אך לאחר אותה אסיפה נבחר ועד אגודה חדש, שבחר את יפת כיו"ר. עם בחירתו היה לי ברור שלא אוכל לעבוד עם הוועד החדש ונותר לקבוע מה הם תנאי הפרישה.

* * *

"מייד לאחר שהפסקתי בפועל לעבוד באגודה החל היו"ר להטרידני במכתבים שכללו טענות והאשמות שווא; הוא ניסה לטפול עלי אי רישום ימי חופשה, ואף הודיע לוועד האגודה שבידיו תצהירים של שתי עובדות של האגודה בו הן מאשרות כאילו הוריתי להן לרשום כימי עבודה ימים בפועל שהייתי בחופשה. בבדיקת המסמכים הסתבר כי דיווחתי על החופשה כדת וכדין. יפת אף טפל עלי אשם שווא כאילו קבעתי לעצמי החזר הוצאות רכב לפי תעריף דרכים קשות. אילו טרח יפת לבדוק בספרי האגודה היה מתברר לו (1) שמעולם לא נטלתי חלק בקביעה זו. (2) כי אותו תעריף ניתן לשני המזכ"לים שקדמו לי, למרכז המקצועי שהיה לפני ולשני אלה שבאו אחרי. אילו טרח יפת לשאול היה מתברר לו שאני קיבלתי החזק רכב לפי תעריף זה עוד ב"דבר" וב"למרחב". תעריף דרכים קשות ניתן אפילו לממלאי תפקידי דסק מובקים, וזאת גם בעיתונו של זאב יפת עצמו.

"לאחר שנחתם שטר הבוררות בין האגודה לביני והבוררות החלה, הגיש יפת נגדי תובענה לבית דין החברים של האגודה בגין ריבית על הלוואה שאושרה לי לצורך החלפת רכבי הישן, ברכב קצת פחות ישן. ראיתי בבית דין חברים הזדמנות להתמודד עם מסע ההשמצות ורצה האופי השיטתי בו אני נתון, ואף הגשתי תשובה כתובה לתלונה שם, אך יפת נסוג בו והדיון בפני בית הדין לא התקיים.

* * *

"מלבד עניין הריבית על ההלוואה התלונן עלי היו"ר במשטרה על שני נושאים נוספים: קבלת גמול על שירות מילואים בו עבדתי באגודה בפועל, והגשת בקשה להכיר באגודה כמוסד ציבורי, הכרה שלא ניתנה עד כה. רב בי הפיתוי להתייחס אף לתלונות אלה, אך הואיל והתיק הוא היום בעיון הפרקליטות שצריכה להחליט מה יעשה בחומר החקירה בקשר לתלונות אלה, אין ברצוני לדון בתלונות לגופן באופן פומבי בטרם תיפול ההכרעה.

"לא הפצתי איגרת זו כדי ללחום את מלחמתי בלבד. את מאבקי שלי אני מנהל ואנהל בפורומים המתאימים. הקדשתי לאגודת העיתונאים שנים רבות ואינני יכול לעמוד מנגד, כשהיא הפכה לכלי של אנשי תרבות הכסאח, או כהגדרתם של סמי גרינשפן ויגאל לב ליחסי אנוש של ג'ונגל".

מדוע הודח המזכ"ל

כרטיס הנסיעה של המזכ"ל היוצא לאוקיאניה היתה ה"קש" שהביא להחלטת הוועד החדש "שלא לבקש מהמזכ"ל להגיש את מועמדותו לכהונה נוספת", כהגדרתם. הם אינם משתמשים במונח הדחה. ההחלטה התקבלה ברוב גדול וללא מתנגדים בהימנעותם של מספר חברים.

על רקע פרשת אוקיאניה ניסה גם הוועד הקודם, בראשותו של סמי גרינשפן, להדיח את המזכ"ל הכל־יכול, אך ללא הצלחה.

יפת: "לפני כשנה ערך הנשיא הרצוג ביקור ממלכתי בארצות אוקיאניה. [illegible]

הוא נוסע מטעם הרשת הזו. נכון שהוא, אישית, לא השתתף אז במאבק נגד הימלפרב. מפני שהעתונאים של הרשת הזו ניטרלו אותו. אמרו לו: עשרים שנה לא דאגת לנו אז שב בשקט. אבל בכל זאת, אתה מזכ"ל האגודה, איך אתה קופץ ומטלפן לאותו האיש, שאתה, כאגודה, נלחם בו, ומציע את עצמך להיות נציג שלו, לקבל ממנו נסיעה במעט חינם.

"אני לא אומר על זה פלילי, אני אומר: סתם גועל נפש".

[illegible]

התיק לפרקליטות

הוועד הנוכחי הגיש למשטרה שלוש תלונות נגד המזכ"ל היוצא של אגודת העיתונאים, יונה שמשי.

בתלונה הראשונה נחשד המזכ"ל היוצא בהוצאת כספים במירמה מהאגודה במשך חמש שנים לפחות.

בתלונה נאמר, ששמשי נהג, במשך חמש שנים לפחות, למשוך את משכורתו המלאה מהאגודה, ובנוסף לכך, על־פי החשד, הורה לגזברית האגודה למשוך לפקודתו את השיק מהביטוח־לאומי, שהגיע על שמו בתמורה לשירות המילואים שעשה. בתלונה נאמר שהמזכ"ל לא ביקש ולא קיבל מהאגודה כל אישור לעבוד תוך כדי שירותו במילואים, והמשכורת הכפולה שלקח לעצמו היא בבחינת גניבת כספי האגודה.

בתלונה השניה נחשד שמשי בכך, שקיבל מקופת האגודה הלוואה בתנאים מטריים (בסכום של 9000 ש"ח) אך הונה את האגודה בהחזרת החוב. באותה תקופה, נאמר בתלונה, שהלוואה בבנקאית (לא צמודה) ניתנת רק לשנה ובריבית של 55־59 אחוז, לקח שמשי לעצמו, ללא אישור, הלוואה בתנאי תמ"ס, לשנתיים, וכל זאת בלי שמנהלת החשבונות של האגודה עלתה על המעשה. לטענת אנשי ועד האגודה הפסידה האגודה בדרך זו אלפי דולרים. [illegible]

בינו ובין ועד האגודה — הלוואה בתנאים מועדפים.

בתלונה השלישית נאשם שמשי בנסיון להונות את שלטונות המס. אגודת העתונאים מוגדרת כ"אגודה שלא למטרות רווח" (מלכ"ר) וכל פעולותיה הכספיות והעסקיות משוחררות ממע"מ — אך לא ממס הכנסה. שמשי חשוד בנסיון לזכות (עבור האגודה), ללא ידיעת הוועד, בתנאי מיסוי של "מוסד מאושר", כלומר שחרור כללי ממסים על־ידי הגשת תצהיר שווא וזיוף מסמך.

שמשי ועובדים אחרים באגודת העתונאים נחקרו ארוכות במפלג ההונאות במרחב הירקון. ככל הידוע, המליצה המשטרה לפרקליטות להעמיד את שמשי לדין בכל שלוש התלונות. בימים אלה יוחלט בפרקליטות מחוז ת"א האם להכין כתב אישום. (למען ההגינות חייבים להדגיש, שאין הפרקליטות מחוייבת לקבל את המלצת המשטרה).

שמשי מגיב: "התלונות נגדי הוגשו מתוך שיקולים זרים, במסגרת המאבק על השליטה באגודת העיתונאים. אין ממש בטענות הכלולות בתלונות אלו, ואני מקווה שהפרקליטות תחליט שאין מקום להעמידני לדין. הנושא נמצא כעת בטיפולה של הפרקליטות, ואין זה הזמן להתייחס לטענות לגופן".

חופי הכרך

בסדר. אז לא מתרחצים בתל-אביב במי ביוב. הימים האלה עברו. אפילו המעבדה אישרה. אבל בין מי-שפכים לבין חופי רחצה נקיים, יש עוד דרך ארוכה והיא רצופה, בינתיים, ערימות אשפה רבות

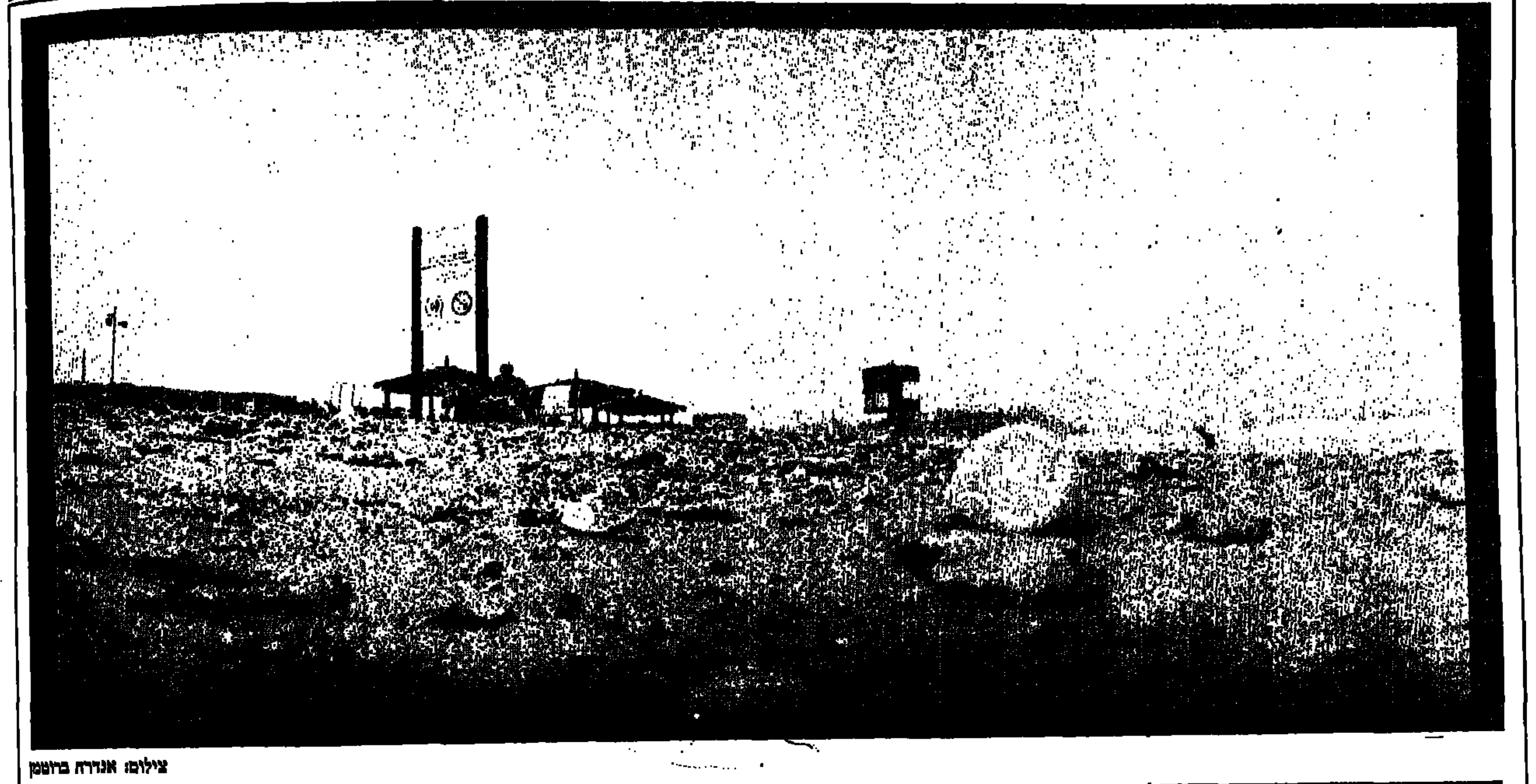
צילום: אנדרה ברוטמן

ורד לוי

הזקנים של תל-אביב אוהבים מאוד להיזכר איך היה פעם הים. נסו כל זקן מקרי על ספסל בשדרות רוטשילד או בן-גוריון — תיכף תראו איך העיניים שלו מתכווצות לשני חריצים מוכי נוסטלגיה. אח. חוף הים של תל-אביב. איזה חוף היה לעיר הזאת. אח. מה אתם בכלל יודעים... החול היה חול. מה זה חול — אבקת זהב. והמים היו מים. והבחורות... והבתי קפה... אח. אח. אח. איזה ים היה. איזה ימים היו.

אם יש לכם דם, תשאלו בנימוס את האדון מה בעצם חסר לחוף של העיר הזאת היום. במקרה הטוב הוא יסתכל עליכם במבט שופע בוז ורחמים ויבהיר לכם שזה בדיוק הרגע לסיום הדיאלוג. על המקרה הגרוע נדלג.

אבל, כל ילד יודע שוויכוח עם נוסטלגיה של זקנים מועד מראש לכישלון מביש. מה התוכמה הגדולה לשאול דווקא את מי שלדעתו העולם ממילא הולך ורווה והוא מוכן גם להישבע שהים היה פעם הרבה יותר כחול? ההגינות מחייבת — שלא לדבר על האתיקה המקצועית — וחוץ מזה, העולם, כידוע, שייך בעיקר לצעירים. צריך לשמוע מה יש להם להגיד בעניין.

— מה חסר היום לחוף של העיר הזאת, שאלתי צעירים בתל-אביב. חברות בתל-אביב. הורים בתל-אביב. אנשים קצת יותר מבוגרים בתל-אביב. אוהבים בתל-אביב. לא כולם הבינו את השאלה וגם מתוך אלה שהבינו לא לכולם התחשק לענות. אבל אלה שענו אמרו — נ.ק.י.ו.ן.

שבת. 10 ביוני. חוף שרתון תל-אביב.
מרוב ילדים לא רואים את החוף. הקומבינציה של שובר הגלים עם מבנה המפרץ של החוף חביבה כנראה על הורים באופן מיוחד, ולא פלא — גובה הגלים כאן יכול בשקט להתחרות עם גובה גלים של כל בריכת שחיה ממוצעת. השטח הרדוד גדול, כך שאין שום בעיה לשבת על החוף ולאפשר לקטינים להפגין ביצועי עצמאות מרשימים בתוך המים. אלא שלא כל ההורים מודעים, כנראה, לחלק השני של עסקת החבילה שמציע להם חוף שרתון. ממש מאותן הסיבות עצמן, יש גם פחות זרימה והתחלפות של מים, כנהוג אצל חופים פתוחים, על כל המשתמע מכך.
החול עצמו נקי ונעים למגע. ברור שהוא לא מגיע לקרסוליים של אבקת הזהב מ-48' אבל בהחלט חול במצב מתקבל על הדעת. המים הם כבר סיפור אחר לגמרי: שקיות ניילון שחורות גדולות, שקיות פלסטיק קטנות לבנות, טישוים, טיטולים, בדלי סיגריות, כל מיני צמחיים לא ידועים ושאר עב"מים בצבע חום מעורר חשד. כמה שלא משתדלים לנער מהגוף את החלקיקים הלא סימפטיים ולהגיע סוף סוף אל פיסת המים הנקיה המיוחלת, לא עוזר כלום. האופציה היחידה שמתקבלת על הדעת היא למהר אל המקלחת שעל החוף ולשטוף את הגועל נפש במי ברז זכים ומתוקים. בדרך אל האוטו אפשר רק להוסיף עוד שבת אחת שהלכה ולהישבע אמונים בפעם האלף ומאה לחוף סידני עלי שבהרצליה.

יום ששי. 17 ביוני. חוף אלנבי תל-אביב.
ממבט ראשון נראה כאילו הולך להיפתח פה היום דף חדש במערכת היחסים הסבוכה שלנו עם חופה של העיר תל-אביב. חוץ מכמה זנים נדירים של אצות וצמחי מים לא נודעים כמעט שלא נדבק שום דבר אל הגוף. גם החול עושה רושם סימפטי ולא נראה שיש מקום לדאגה בעניין הזפת. אלא שלא עוברת חצי שעה, וכמהלך סיור תמים ומקרי לגמרי, מצפון נפתחת הרעה. ליתר דיוק, שתי רעות. הראשונה — מין קצף אפור מעורר בחילה שהרכבו הכימי לוט בערפל, והוא מכסה חלקים נכבדים משטח החוף בצידו הצפוני. אם יש משהו שהדבר הזה מזכיר זה אולי קצף של בירה. חישוב ספקולטיבי מהיר של מספר כוסות הבירה שהיו צריכות להישפך על מנת לייצר את משטח הקצף שבחוף אלנבי, גורם לפנות לאפיקי חשיבה אחרים, הרבה פחות נעימים.
נסיון לערוק מן החוף הזה ולעבור אל החוף הגובל איתו מצפון מסתיים בהיתקלות בלתי צפויה עם הרעה השניה — בדיוק על קו המעבר ממוקם מזח ארוך וצר שבתוכו שוכן מוביל מים ענקי. והוא, אכן, מוביל. כמויות גדולות של מים שחור יודע מאיפה הם מגיעים נשפכות על החול, ממש בקטע היחיד שדרכו אפשר לעבור אל החוף הבא. הצצה חטופה אל מעמקי הצינור חושפת מובלה חשאית קטנה. המימצאים מגבירים עוד יותר את ההיסוסים שהיו כרוכים ממילא בהכנסת הרגל לתוך האגם המעופש הנ"ל וזה עוד כלום לעומת מה שמחכה לנו אחר-כך — מי שהיה מופקד על סימון הגבול בין חוף לחוף חיפש כנראה דרך בטוחה להזהיר למתרחצים באיזה חוף בדיוק הם שוהים (שלא יגידו אחר-כך — לא ידענו, לא אמרו לנו...), והוא עלה על המצאה גאונית. בהמשך של המוביל הענקי, בקו ישיר אל הים, נטועים בחול בשורה ארוכה ברזלים שחורים וחלודים. הם מודקרים החוצה לגובה של 30-40 ס"מ ומציעים למתרחץ האופטימי (בעיקר אם הוא ילד) שתי אפשרויות לבחירה. 1. להיתקל בהם ולהיפצע עוד בשלב טרום מעבר, בתוך מי האגם הרדודים. 2. להיתקל בהם ולהיפצע בתוך מי הים, שם אגב זה הרבה יותר קל כי פשוט אין אפשרות להבחין בהם בזמן. מזל שהפעם לא הלכה שבת, הלך רק יום ששי.

יום שני. 20 ביוני. החוף המערבי.
למוכי גורל שעוד לא יצא להם להיות שם — זהו החוף הכי דרומי של העיר תל-אביב, ממוקם בין הדולפינריום ליפו. שלט גדול מזהיר מראש את הבאים שהרחצה אסורה. אלא שהגזרה הזו היא בדיוק מסוג הגזרות שקשה לציבור לעמוד בהן. קודם כל בגלל שלחוף הזה יש את הנוף הכי יפה מכל חופי תל-אביב האחרים. ושנית, הודות למסורת „החוף המערבי" (שעל שמה הוא מכונה), שמקנה לו יתרון יחסי ברור על חופים נטולי בראבונייאט ופורל ומושטים מטוגנים. אז אם כבר באים, ואם כבר נהנים כל-כך מהנוף היפואי, ואם כבר הבטן מלאה, איך אפשר שלא להתפתות ולרדת לטיול על החוף ואולי גם לגעת במים? קשה, קשה. אבל רק מי שניסה יודע שהרבה יותר קשה להנשים את הגחמה הפראית הזאת.
להבדיל מהחופים האחרים, שבכל זאת, בדרך כלל היו נקיים, החוף הזה הוא ממש מלכודת מוות לרגליים יחפות. כל שברי הבקבוקים שבעולם התאספו והגיעו מכל קצות הים אל החוף המערבי. כנ"ל לגבי ניילונים, אבנים חדות, מיכלי פלסטיק וזפת. זפת. זפת.
מה שנשאר לעשות זה לשבת בשקט כמו ילדים גדולים וחכמים. לא להעז להתנתק ממשטח הבטון הבטוח של המסעדה, ואת החלומות על טיולים רומנטיים לאורך החוף בכיוון יפו לדחות למועד אחר, בלתי סופי. כמו קודמיו, גם הביקור הזה באחד מחופיה של העיר תל-אביב מסתיים בנדירת נדרים נוקשים כמו פלדה לטובת חופי הרצליה הקרובה או אילת הרחוקה.

ביחס למימצאים הנ"ל, ועל אף הנצחתם הויזואלית הבלתי ניתנת להפרכה, פוער דוד יוטן, ראש מחלקת החופים של עיריית תל-אביב, פה גדול ותמה. יוטן, שהוא גם חבר במועצת העירייה, מאוד מתפלא. ולא עובר הרבה זמן עד שהוא מתחיל אפילו לכעוס. העניין הזה גובל בחוצפה, לדעתו. איך אפשר להגיד שהחופים בתל-אביב מלוכלכים. הוא פשוט לא תופס. הרי בכל בוקר יוצאים בחורים צעירים וחסונים, מסתערים עם דחפורים ועוד כל מיני אמצעים טכנולוגיים חדישים על חופיה של העיר תל-אביב, מכסחים כל חתיכת אשפה, ומגרפים ואוספים. זאת טעות. פשוט טעות. יוטן יורה נתונים ומספרים בקצב מפתיע, וברור שלפחות מנקודת הראות שלו הוא לא נשאר חייב.

לתל-אביב רצועת חוף בת 5 ק"מ, בתוכה נכללים 13 חופים. חוץ מחוף גאולה והחוף המערבי, כל החופים מוכרזים. בכל אחד מהחופים מתבצעות פעולות ניקוי שגרתיות, מדי בוקר, גם בחוף המערבי. תיאור הפסולת והזכוכיות לא מקובל עליו. נקודה.
לגבי חוף שרתון — יוטן מודה שהוא בעייתי באופן מיוחד. עד לא מזמן הוזרמו למפרצון הזה כמויות רציניות של מי שפכים מחברת החשמל ומרידינג. אבל ממאי השנה אין יותר זרימת שפכים לשום חוף בתל-אביב והחופים עוברים תהליך של התנקות עצמית. הבעיה בשרתון היא שחלק גדול מהטינופת התיישב על תחתית הים, ואז, כשיש סערה, התחתית מתהפכת והזבל צף על פני המים. עכשיו, סוף סוף אנחנו יודעים למה...

יוטן קובע חד משמעית — אין יותר מי שפכים בים. בדיקות שבועיות, שמבצע, לדבריו, משרד הבריאות בדגימות מים שנלקחות מכל החופים, מוכיחות את זה.
כמובן שלרגע לא עלה על דעתו של אף אחד שיוטן אינו דובר אמת. אבל בשביל להיות בטוחים לגמרי, התבצעה גם בדיקה מקבילה של מעבדה פרטית עבור „על המשמר": דגימות מי ים שנלקחו מחוף שרתון, אלנבי וחוף הקאנטרי מאששות בצורה מרשימה את טענתו של יוטן בדבר נקיון המים מביוב.
הבדיקה שכללה מעקב אחר התרבות קולי-פורמים, קולי צואתי וסטרפטוקוקים צואתיים העלתה את הנתונים הבאים: ב-100 מ"ל מים נמצאו כל החופים נקיים מחיידקים חוץ מחוף אלנבי שבו אותרו 42 חיידקי קוליפורמים ו-30 קולי צואתי, מספרים זניחים לחלוטין לדעתה של ד"ר צפורה גרשון ממעבדת „בקטוכם" אשר ביצעה את הבדיקה.

עכרו, אם כך, הימים, שבהם שחינו בביוב. מבחינתו של דוד יוטן הסיפור נגמר בכך, ואת הטענות לגבי פלסטיקים, בקבוקים וחלקיקים לא מזוהים הוא מבטל במחי יד. מה שחשוב זה אם יש קולי או לא. משרד הבריאות אחראי על זה, ומי שהתוצאות לא משכנעות אותו שלא ייכנס.

עוד פחות משכנעת תשובתו של יוטן ביחס לצינור המים המזור בחוף אלנבי: אלה בסך הכל מים נקיים. — ממתי בדיוק מזרימים מים נקיים אל תוך הים? יוטן מתפלא עוד פעם — מה זאת אומרת, הרי זה נהוג בכל מקום בעולם. קוראים לזה „תיעול". כשנשאלת השאלה המתבקשת הבאה — תיעול של מה — הוא כבר מתחיל לאבד את הסבלנות. נו, באמת. כל דבר צריך להסביר? יש דברים שההגיון הפשוט עונה עליהם. מה זאת אומרת תיעול של מה, של מים, מנוזילות של... מזגנים. מזגנים, מר יוטן ??? כן. כן. מזגנים. למה לא?

מכיוון שהיחס בין כמות המזגנים שנדרשה לצורך יצור המפלים בצינור ההוא הזכיר את היחס בין מספר הבירות שהיו צריכות להישפך כדי למלא את משטח הקצף בחוף, פניתי גם אל ד"ר אורי מרינוב, מנהל השירות לשמירת איכות הסביבה במשרד הפנים, ושאלתי מה דעתו. מרינוב גיחך קלות למשמע התיזה, אחר-כך ריסן את עצמו ואמר בטון סולידי יותר שאין לו מושג לגבי המים ההם. ידוע לו שבדרך-כלל מופרדות מערכות התיעול ממערכות הביוב לחלוטין, כך שמאוד משונה שהצינור הזה עשה הסבה מביוב לתיעול. הרעיון שאלה מי מזגנים לא נראה לו כל-כך. באותה הזדמנות התבקש גם מרינוב לנסות ולהסביר את הפער המפתיע בין מימצאי המעבדה לבין מימצאי העיניים. איך זה שאין שום חיידקים רעים במים שהטבילה בהם כרוכה עבור אנשים לא מעטים בתחושה של טבילה באסלה?

מרינוב: זה שאין יותר ביוב במי הים זו אמת. מה שממשיך להגיע אל החופים היא פסולת מכמה מקורות — א. מקורות יבשתיים אנושיים, במילים פשוטות, כל מה שאנשים משליכים על החול בקרבת המים. ב. מקורות יבשתיים תעשייתיים, כגון מפעלים שונים שעדיין שופכים פסולת לים. לדוגמה — מפעל סיד ששופך על גבול ת"א בת-ים, ולאורך על החוף לא חסרים מפעלים אחרים. ג. מקורות ימיים, כגון פסולת שמושלכת דרך קבע מאוניות. אגב, לגבי הפסולת שאנשים זורקים, הכוונה היא לאנשים בישראל אבל לא רק... ידוע לנו שבלבנון למשל נהוג לזרוק פסולת עירונית לים, כעניין של יום יום. ראינו את זה כמו עינינו בצור, בצידון ובביירות. אין שום מניעה שהמתנות האלה לא יגיעו לחופי ישראל במוקדם או במאוחר.

ביחס לחוף שרתון, אומר מרינוב ששובר הגלים באמת מונע את חילופי המים וזו כנראה הסיבה לריכוז האינטנסיבי של הטינופת שם. לדבריו, החופים המוכרזים מנוקים, פעמיים ביום על-ידי העירייה, ואלה הלא מוכרזים — פעמיים בשנה. זאת, להבדיל מטענתו של יוטן, לפיה החוף המערבי מנוקה מדי יום ביומו.

למספר חסר התקדים של שברי בקבוקים ושכיות חמדה אחרות המעטרות כל סמ"ק בחוף המערבי מציע מרינוב הסבר הרבה יותר מתקבל על הדעת — השלכת הפסולת במדרון יפו הזכור לשמצה נפסקה אמנם בעקבות עתירה לבג"צ. אלא מה, חסר עדיין קיר מערבי במדרון הזה, שימנע את התפזרות האשפה. לדעתו, חלקים גדולים של הפסולת היפואית מתערבבים במי הים ומגיעים בסופו של דבר אל חופיה הדרומיים של העיר.

היאוש שתופסים מול הטינופת הצפה בים של תל-אביב הוא צחוק ילדים לעומת היאוש והחרדון שמשרה תשובתו הסופית של ד"ר אורי מרינוב. נגד רוב הדברים, אין בעצם כמעט מה לעשות. נכון שיש פקחים שמסתובבים בין האוניות ונכון שיש כוונה להעביר פעם חוק למניעת זיהום ממקורות יבשתיים. אבל בין זה ובין חופים ומי רחצה נקיים יש עוד מרחק גדול מאוד. בינתיים, מציע מרינוב, שנתנחם בעובדה המרעננת שלפחות מחיידקי הצואה ושאר הכולירות ניצלנו, ושנמשיך לצפות אל האופק בתקווה.

על השביתה הזאת לא כותבים אצלנו

שישה חודשים כבר שובתים עורכי הדין בעזה. השובתים אומרים — מסיבות מקצועיות. בגלל זלזול, היעדר סמכויות, הליך פגום מיסודו. עכשיו מנסים לשבור אותם על-ידי צו שיאפשר לעורכי דין ישראלים לעבוד במקומם

שלמה סלוצקי

לאחר תקופה ארוכה של שביתות ועיצומים במגזרים השונים, לאחר שבועות וחודשים של משבר בריאות מתמשך, קשה להאמין שהציבור בישראל יתפנה להבין את המשמעות של שביתת עורכי הדין בעזה, הנכנסת בימים אלו לחודש השביעי.
אם חשב מישהו בממסד הישראלי כי ניתן להמשיך בשלטון כיבוש עם תדמית חוקית, שבו סנגורים מקומיים מגינים על תושבים מקומיים כנגד האשמות מנוסחות היטב על-ידי פרקליטים צבאיים, הרי באו עורכי הדין מעזה, הפכו את השולחן ואמרו „במשחק הזה אנחנו לא משחקים". כמה עשרות חשודים, המובאים כל יום למשפט ללא סנגור, מהווים היום את המראה הלא סימפטי של מערכת המשפט של ישראל בשטחים.
רק ידיעות מעטות העלו בפני הציבור הישראלי את דבר החרמתם של בתי המשפט הצבאיים על-ידי עורכי הדין העזתיים. זה היה בסוף דצמבר של השנה שעברה, כשבשטחים החלו להיערך מה שהתקשורת כינתה „משפטי הבזק" ההמוניים. שלטונות הבטחון בישראל ניסו לקשור את שביתת עורכי הדין בעזה לאקט פוליטי הקשור לאינתיפאדה, אלא שהשובתים הכחישו זאת אז, והם חזרו על טענתם גם השבוע. כולם תלו את הסיבות לשביתה באי יכולתם לתפקד מבחינה מקצועית בנסיבות הקיימות ובהגבלות הרבות שהוטלו עליהם.
„תהליך השיפוט המהיר וההמוני גורם למצב שבו אי-אפשר לתפקד כהלכה", אמר לנו השבוע בעזה אחד מעורכי הדין העסוקים ביותר בתקופה שלפני השביתה. „לא ניתן לנו להיפגש עם העצורים, לא ברור מתי מביאים אותם לבית-המשפט או מתי מעבירים אותם ממיתקן אחד לשני. אי-אפשר להביא עדי הגנה מאחר שלא ברור מתי יובאו העצורים לדין, ולא ניתן לתחקר את עדי התביעה שלרוב אינם מופיעים לדיונים. לכמה מן השופטים יש יחס עוין ולא מנומס כלפי עורכי הדין, וגזרי דין הוצאו בצורה סיטונאית ואחידה, מבלי להתחשב בנסיבות הייחודיות, וכמעט לעולם בלי אפשרות לצאת זכאי בדין. מה שמותירה לנו המערכת המשפטית בעזה זה רק עבודה סוציאלית וסיוע הומניטרי".
לדברי עורכי הדין השובתים חלק ניכר מהחשודים נהג להודות במעשים שיוחסו לו, גם אם לא בוצעו כלל — בגלל לחץ פיזי כמו מניעת שינה, עמידה ממושכת עם ראש מכוסה וידיים כבולות, מכות ועוד. משפטי זוטא, האמורים לבדוק את קבילות ההודאות, לא נערכו או נערכו בצורה בלתי נאותה. דברים אלו נאמרו לנו גם מפי נציגים של האגודה לזכויות האזרח בישראל, אשר נכחו במספר רב של משפטים המוניים בתנאים שתוארו לעיל. „בנסיבות אלו", אמרו לנו השבוע בעזה, „החלטנו שאיננו יכולים למלא את תפקידנו. נוכחותנו באולם בית-המשפט ממילא לא שינתה דבר, מלבד נתינת לגיטימציה להליך פגום מיסודו".

היום, שישה חודשים לאחר שהחלה השביתה, ולמרות נחישות הדעת וההסכמה בדבר חשיבותה, מתלבטים רבים מבין עורכי הדין השובתים באשר לתועלת שבה, שכן היא מונעת מעצורים רבים את האפשרות לקבל ביקורים, להשמיע טענות לגבי תנאי המעצר ולקבל תחושה של בטחון מעצם העובדה שמישהו עומד לצידם. „זה לא הרבה", אומרים אחרים מעורכי הדין העזתיים, „זה עדיף על התנכרות מוחלטת".

אחרים אומרים, „ניאלץ לעשות הסבה מקצועית אם נסכים לחזור לעבודה בתנאים הללו, אשר אינם אלא השתתפות בצער ואולי פה ושם סיוע אנושי".

אני מצביע בפני בעלי שיחי עו"ד תמר פלג מהאגודה לזכויות האזרח בישראל, אשר טיפלה בעצירה הבטחונית עייישה אל קורד, ששוחררה בערבות עקב מצבה המשפחתי (היא ילדה בסוף השבוע, ועוד ארבעה ילדים מחכים לה באוהל שהוקם במקום בו עמד ביתה שנהרס ע"י צה"ל). על השאלה האם התערבותם במקרה כזה לא היתה נחוצה, הם עונים בגיחוך. „האם אתה רואה מישהו מאיתנו מנהל מו"מ עם התובע הצבאי באווירה ידידותית? האם מישהו מאיתנו היה קורא לו במהלך הדיון המשפטי ,ידידי התובע', כפי שעשתה תמר פלג? שום עורך-דין מקומי לא היה מסוגל להצליח במשימה זו", הם קובעים חד-משמעית.

הם גם מציינים, כי הטיפול ה„אבהי" שניתן לעצורים שהופיעו לאותה ישיבה (ללא עורך-דין), הושפע בעליל מנוכחותם של עורך-דין ועתונאים יהודים באולם...

במסדרונות הממשל הצבאי שוללים את עובדת קיומה של שביתת עורכי דין בעזה — מאחר ש„הם לא עורכי-דין ומאחר שאין להם תעודות מזהות מטעם הממשל הצבאי". טענה זו דורשת הסבר קצר.

בעוד שבארץ לשכת עורכי הדין היא זו שמסמיכה עורכי דין, המתקבלים אליה לאחר מבחנים ודרישות כניסה שונות, הרי בעזה המצב שונה. עד 1979 לא היתה לשכת עורכי-דין מקומית ולא היו תעודות חבר מזהות. ההסכמה לעבודה ניתנה לאחר הלימודים — על-ידי נשיא בית-המשפט המקומי, שהוא בעל הסמכות על-פי החוק המצרי. ב-1979 הוקמה לשכת עורכי דין בעזה, שהוציאה כרטיסי חבר, לצורך הזדהות וקבלת שירותים. הכרטיסים הוצאו לכל מי שהוסמך כעורך-דין על-ידי נשיא בית-המשפט המקומי. היום דורש הממשל הצבאי כי עורכי הדין יצטיידו בכרטיס שיהווה תעודה מזהה ושיוצא על-ידי השלטונות הישראליים. הדרישה הזו, שהיא עוד אחת מן הסיבות לשביתה, נראית לעורכי הדין המקומיים כ„דרישה שאין לה על מה להסתמך ואינה יכולה לשמש למטרה לגיטימית כלשהי".
עו"ד תמר פלג: „נשאלת השאלה לאיזה צורך נחוצה תעודה מזהה מטעם הממשל. אם היתה דרישה שהתעודה תהיה כתובה גם בעברית, אזי היה ניתן לבקש זאת מהלשכה המקומית, וזאת על אף שהתעודה של לשכת עורכי הדין העזתית כתובה בערבית — שהיא שפה רשמית בישראל — וגם באנגלית. אין מניעה מהעלאת חשש לשיקולים זרים בדרישה הזו, ומכל מקום יש כאן טרטור נוסף ומיותר של הציבור המקומי".
מדבריה של עו"ד פלג מתברר שמסתמנת אי הכרה דה-פקטו בעורכי הדין מעזה אצל הממשל הצבאי, אשר אחד מהביטויים הראשונים שלו היא מניעת כניסתם לבתי הכלא, כל עוד לא יצטיידו בתעודה החדשה, מה שמונע גם את האפשרות להופיע בערעורים על מעצרים מינהליים.
ההאשמות של השלטונות הצבאיים כנגד עורכי הדין העזתיים על פועלם „כחלק מהאינתיפאדה ותוך קבלת הוראות מבחוץ" הוכחשו על-ידי המציאות בשטח. ראשית, שביתת עורכי הדין איננה כוללת את הגדה המערבית. עורכי הדין בגדה איימו להצטרף לשביתת עמיתיהם ברצועה בסוף דצמבר, אך הגיעו לבסוף להבנה עם השלטונות על שמירת תנאים מינימליים שיבטיחו את האפשרות לעבודה מקצועית גם בתנאי הכיבוש. העובדה שעורכי הדין בעזה המשיכו לבדם את השביתה היא, לדבריהם, ביטוי להחלטה עצמאית שלהם ותוצאה של מצב שהוא חמור יותר בעזה מאשר בגדה.
מעצרו של עו"ד ראג'י סוראני בסוף מרץ היווה הוכחה נוספת לכך שההחלטה על השביתה נובעת מבעיות מקצועיות ומקומיות. ב-29.3.88 פרסם שמעון אלקבץ מ„חדשות" ידיעה על מעצרו של עו"ד סוראני ב-24.3, ובה כתב מפי גורמים בפרקליטות הצבאית ש„לא מן הנמנע שהפרקליטים הערבים יחזרו להגן על לקוחותיהם לאחר שמי שנחשב כיוזם השביתה, ראג'י סוראני, עצור בקציעות". שלושה חודשים לאחר המעצר השביתה בעזה עדיין נמשכת ואין סיבה לחשוב שהיא עומדת להסתיים. אם ראג'י סוראני אכן היה אחד מהמסיתים הראשיים לשביתה, אזי יש לו תומכים רבים בין חבריו למקצוע שמחוץ לכלא.
גם מי שיקבל את טענותיהם של עורכי הדין מעזה באשר למניע המקצועי ולא פוליטי של שביתתם, חייב להבין שהפתרון לבעיה איננו יכול להיות מקצועי-טכני אלא פוליטי, שהרי בתנאי כיבוש ממושך לא יתכן קיום של מערכת משפטית הוגנת לאוכלוסיה.
אלא שיודעי דבר, המקשיבים להצהרות של הממשל הצבאי, כי „נשמר בקפדנות כל ההליך השיפוטי גם אם עומס העבודה מחייב זירוז ההליך ותוספת הרכבים", ולהצהרות של עורכי הדין העזתיים, כי „יילכו עד הסוף", — יודעים, שגם בנסיבות הקיימות אפשר להתנהג אחרת. הם אומרים שגם עורכי הדין מעזה זוכרים לטובה שופטים ישראלים כמו השופט הצבאי בספי, אשר שירת בעבר בעזה, וזכה לשבחים על שיפוטו ויחסו ההגון כלפי האוכלוסיה.
יש לציין, כי ההאשמות אינן יוצאות כנגד השופטים עצמם. השופטים מתוארים על-ידי עורכי הדין כעובדים זוטרים בסרט נע, שמישהו מריץ את הקצב שלו למהירות בלתי אפשרית. בסרט הנע הזה, הם אומרים, גם אם שופט יראה פגם כלשהו במהלך, הרי יש עליו לחץ לסגור את עיניו ולתת למוצר לצאת מעט פגום, כדי למנוע את סתימת בתי המשפט באלפי מקרים.
ולפעמים המהירות באה על חשבון האיכות.

משרד המשפטים ישבור שביתה

משרד המשפטים הקדים אותנו בתגובתו, כאשר פרסם את פגישת העבודה שקיים בעזה ביום רביעי עם שופטי בתי המשפט המקומיים — העליון, המחוזי והשלום — וכן עם התובע הראשי, קמ"ט משפטים יעקב גודר.
בתגובה נאמר כי בפגישה, שהתקיימה על אף השביתה הכללית ברצועה, אמרו השופטים כי בתי המשפט המשיכו לתפקד גם בתקופת ההתפרעויות, אולם בגלל שביתת עורכי הדין אין טיפול נאות בתיקים.
בהודעת דובר משרד המשפטים צוין שהשופטים המקומיים הביעו את נכונותם להמשיך ולשבת בדין בכל שידרש, גם בנסיבות הקיימות. עוד נאמר, ששר המשפטים אברהם שריר קרא לעורכי דין ישראלים להירתם למתן שירותים לאוכלוסיית עזה.
מנכ"ל משרד המשפטים, חיים קלוגמן, אמר שבקרוב ייכנס לתוקפו צו שיאפשר לעורכי דין ישראלים להופיע בפני בתי דין בעזה, וזאת במטרה לעזור לאוכלוסיה המקומית לשבור את שביתת עורכי הדין בפגיעה בהכנסתם.

רוצחים עלומי שם

במערכת האירופית יש שופט־חוקר, המלווה את עבודת המשטרה מן הרגע שנפתח תיק ועד שהוא מוגש לתביעה. אצלנו אין השופטים יודעים, אלא את מה שהתביעה וההגנה מביאות לפניהם ■ הרהורים בעקבות פרשת משה עזריה

יעל לוטן

כרשת „ג'ק המרטש", שהסעירה את בריטניה לפני כמאה שנה, נותרה לא פתורה. עד עצם היום הזה מתפרסמות לפרקים סברות שונות באשר לזהותו של אותו יצור נתעב, שרצח וריטש את גופותיהן של כמה זונות לונדוניות. על־פי סימנים מסוימים חשדה המשטרה שמדובר באדם מן המעמדות הגבוהים, „ג'נטלמן" על־פי חוותו, והניתוח הפסיכולוגי הזה לא הקל על החקירה. יום אחד פסקו מעשי הרצח הללו, ואין איש יודע למה — האם הרוצח מת, או שמא נטרפה עליו דעתו לחלוטין ונסגר במוסד כלשהו?

בשנים האחרונות קרו בישראל כמה וכמה מקרי רצח שקורבנותיהם היו ילדים או נערות צעירות, שהרוצח התעלל בהם התעללות מינית סאדיסטית, לפני או אחרי מותם. ישראל גולמן היה אחד מן הקורבנות הללו, אך מכיוון שעד מהרה נתפס מישהו, הועמד למשפט והורשע ונידון למאסר עולם, ומכיוון שהאיש היה יהודי ולא ערבי, לא זכתה פרשה זו לתשומת־לב מרובה בעיתונות ובציבור. כאשר נרצח דני כ"ץ, וגם על גופתו נמצאו סימני התעללות סאדיסטית, היה כבר רוצחו של ישראל גולמן — או מי שהורשע ברציחתו — בבית הסוהר. ברצח דני כ"ץ הורשעו ארבעה ערבים צעירים, והפרשה עוררה סערת רוחות עזה מלווה ביסודות לאומניים חריפים. רצח הדס קדמי נותר לא פתור עד היום.

בדצמבר 1984, זמן לא רב אחרי רצח הדס קדמי, הרשיתי לעצמי להתוות בעיתוננו „דיוקן אפשרי של רוצח", במאמר שניסה להצביע על האפשרות שיד אחת ביצעה את כל הרציחות האלה, שהרבה יסודות משותפים להם. הצבעתי על האפשרות שהאדם שביצע אותם הוא אדם מהוגן מאד לכאורה, אדם המעורר אמון וביטחון, שנערים ונערות אינם מהססים להיכנס למכוניתו ואינם חושדים בו עד הרגע האחרון ממש, כאשר כבר מאוחר מדי לברוח. כעת, למקרא סדרת הכתבות בעיתון „חדשות" על דרך חקירתו והרשעתו של משה עזריה ברצח ישראל גולמן, אני שבה וטוענת שעל המשטרה לבחון את האפשרות הזו.

האם השופטים עיוורים?

נשאלת השאלה, כיצד קורה שאדם מורשע ברצח בבית־משפט מחוזי, על־ידי הרכב של שלושה שופטים, וההרשעה מתקבלת גם על־ידי בית המשפט העליון, למרות שהחקירה נעשתה בצורה בלתי מניחה את הדעת — אם לנקוט לשון המעטה — וספקות רבים נותרים בליבם של אנשים שעקבו אחרי הפרשה בעיניים אובייקטיביות? בעבר ידענו כבר על מקרים בהם ניתנה חנינה לאנשים שהורשעו ברצח בכוונה תחילה, אחרי שישבו כמה שנים בכלא וביקשו לא חנינה, כי אם משפט חוזר. מקרה מובהק היה זה של עמוס אוריון — שאת החנינה עבורו ביקש השופט חיים כהן בעצמו — ואחריו מקרהו של עמוס ברנס, שאף הוא דרש משפט חוזר ולא חנינה. שנים רבות לפניהם שוחרר בחנינה גם אותו שמחון, שהורשע ברצח מירה ארצי.

אך בישראל משפטים חוזרים נדירים כשיני תרנגולות. המערכת המשפטית סולדת מהם, ובמקרים בהם מתעורר ספק באשר לאשמתו של שופט, ונוצר לחץ ציבורי לטובתו, היא מעדיפה לפתור את הבעיה בעזרת חנינה — „הקלת עונש" מטעם נשיא המדינה — וכך הספק נותר בעינו. על מצחו של מקבל החנינה נותרת תווית הרוצח, התיק נשאר סגור, והרוצח האמיתי אפשר שהוא עוד מסתובב חופשי. למיטב ידיעתי, היה רק משפט חוזר אחד במקרה רצח, והוא המשפט שנערך לסלומון אבו, שטען שהוא חף מפשע, והתביעה היתה בטוחה במאה אחוז שתוכל להרשיעו מחדש ללא שום קושי. ואכן, הוא נמצא אשם בשנית.

אך אם בעניין החנינות אפשר לבוא בטענות קשות למערכת המשפטית, שהיא מעדיפה להיעזר בהן כמקום במשפטים חוזרים, שיש בהם כדי לברר לאשורן את הסוגיות המעיקות במשפט, קשה לבוא בטענות לשופטים שהם מרשיעים בקלות יתרה. בדרך כלל, השופטים בישראל אינם מרשיעים ברצח אלא אם כן השתכנעו מעל לכל ספק סביר שהרוצח האמיתי עומד לפניהם. הצרה היא, שאין הם יודעים אלא את מה ששני הצדדים במשפט — היינו, התביעה וההגנה — מביאים לפניהם. הם מנותקים מכל ההקשרים של המשפט, כפי ששופט במשחק כדורגל מנותק מעברן של הקבוצות המשחקות לפניו, והוא שופט אך ורק על־פי המשחק המתנהל במגרש לנוכח עיניו.

בישראל השיטה המשפטית מבוססת בעיקר על השיטה האנגלו־סכסית, שיטת הצדדים היריבים. לתביעה ולסניגור מעמד זהה, ולשופטים אין מידע על הנאשם אלא המידע המוגש להם על־ידי הצדדים. המשטרה מכינה תיק חקירה ובו החומר שצברה במהלך החקירה, ואותו היא מוסרת לתביעה בצירוף מכתב־לוואי. יש שהתביעה מסתפקת במכתב־הלוואי הזה ומכינה את כתב־האישום על פיו, מבלי להיכנס לפרטים רבים נוספים. יש שהתביעה אינה מסתפקת בחומר שקיבלה והיא דורשת מן המשטרה הסברים ותוספות וראיות שונות, עד שהיא משתכנעת שלפניה תיק רציני. תיק החקירה אמור להינתן בשלמותו גם לסניגוריה, והיא יכולה גם לדרוש הסברים ואפילו בדיקות נוספות, במהלך הכנת המשפט. לא תמיד מתקבלות דרישותיה.

חומר זה, וכן הראיות המובאות בפני השופטים במהלך המשפט, העדויות למיניהן, החקירה והחקירה־הנגדית וכן הלאה, כל אלה משמשים את השופטים בהכרעת הדין. אלא שלפעמים לא די בכך.

הגנה כושלת

שלא כבסרטים ובסדרות הטלוויזיוניות, בהם הסניגור תמיד מבריק, מסור ועקשן לטובת שולחו, קורה בחיים שהסניגור אינו מבריק, אינו מסור לנאשם ואינו טורח יתר על המידה. אפשר שהוא נתמנה על־ידי בית המשפט למען נאשם חסר־אמצעים, אפשר שהוא פשוט לא מוכשר, אפשר שיש לו סיבות אחרות לא להתאמץ יתר על המידה להציל את שולחו אם בנוסף על כך הנאשם עצמו אינו מוכשר או מבריק במיוחד, או אם הוא מפגר בשכלו או לא לגמרי שפוי, או שהוא תמים מאד ונותן אמון מופרז בפרקליטו, הרי המרשם להרשעה כמעט שלם. בנסיבות כאלה הפרקליט לא ישאל את השאלות הנכונות, לא יפריך את הממצאים למיניהם, גם כאשר במאמץ קל יוכל לעשות זאת, והשופטים יסתפקו במשמע אוזניהם ובמראה עיניהם ולא ישאלו שאלות שהסניגור אינו טורח לשאול אותן. ההרשעה אז כמעט בלתי־נמנעת, וכיוון שבית המשפט העליון, בשבתו כבית־דין גבוה לערעורים, אינו נוטה לבטל פסיקות של בית משפט קמא, וגם אינו שומע עדים ואינו שוקל ראיות, אין לאדם שהורשע סיכויים טובים במיוחד לצאת לחופשי.

בשיטה האירופית, לעומת זאת, קיים מוסד משפטי חשוב עד מאד, שמונע את הנתק המוחלט הקיים אצלנו בין שלב החקירה לבין שלב המשפט. זהו השופט החוקר, שתפקידו ללוות את עבודת המשטרה מן הרגע שנפתח תיק ועד שהוא מוגש לתביעה. השופט החוקר מזמן אליו את חוקרי המשטרה, החייבים לדווח לו על כל שלב בחקירתם, והוא גם בעצמו חוקר עדים וחשודים. בלי המלצתו אין להגיש את התיק לתביעה. החומר שהשופט החוקר צובר במהלך החקירה מונח אף הוא לפני השופטים, וכך הם יודעים הרבה יותר על התיק, על הנאשם ועל נסיבות הפשע ודרכי החקירה מאשר במערכת המשפטית שלנו.

אלה הם דברים חשובים מאד שיש לתת עליהם את הדעת. דווקא בחברה בה אנו חיים, שכל־כך הרבה גורמים רגשיים מעורבים לפרקים בתהליך השיפוטי, חשוב לבסס את תהליך החקירה והמשפט ולחזק אותו בכל החיזוקים האובייקטיביים האפשריים. השופטת הדסה בן־עיתו טענה כבר לפני כמה שנים שמן הראוי היה לאמץ בישראל את שיטת השופט החוקר — כפי שעשו זאת בקנדה, שאף היא מבוססת על השיטה האנגלו־סכסית. למרבה הצער, הירפתה השופטת בן עיתו מן הנושא, כנראה בשל עיסוקים אחרים, והיום אין מדברים על כך כלל. אפשר שלו היה שופט חוקר מעורב בפרשות שמחון, אוריון, ברנס, משה עזריה וארבעת הנידונים ברצח דני כ"ץ, לא היו אנשים אלה מובאים כלל לבית המשפט, או שלא היו מורשעים. ואל לנו לשכוח, שכאשר אדם חף מפשע מורשע, נשאר הפושע האמיתי חופשי ויכול להמשיך לפשוע. הגיע הזמן לחשוב על בדק־בית רציני בכל המערכת. □

כמה מלות ביקורת

מבלי לפגוע בכבודה של השופטת בגימלאות, מרים בן־פורת, לא יתכן שמשרת מבקר המדינה תהפוך למעין מינוי של „חבר בית־הלורדים", מין בונוס לבעלי זכויות ועבר, שאינם נדרשים למאמץ יתר

חנה איש־הורביץ

מסך של חשאיות ודיסקרטיות הסתיר בשנים 1977־1981 את מה שקרה במשרד מבקר המדינה. היו אלה חמש שנות כהונתו הרביעית של ד"ר יצחק נבנצאל בתפקיד מבקר המדינה. כשהגיש את מועמדותו לכהונה הרביעית, בהיותו כבן 70, הניח ד"ר נבנצאל, אדם אחראי וקפדן כיהודי, שלא יתקשה למלא אותה. הכושר והאנאליטי שלו היה עמו, והיה לו ניסיון של חמש־עשרה שנים בניהול ביקורת המדינה. אבל המציאות טפחה על פניו ועל פני משרד מבקר המדינה. בחמש שנות כהונתו האחרונות של ד"ר נבנצאל חלה ירידה בכושרו הפיסי ובכוח הריכוז שלו. אפילו על לבושו הקפיד פחות.

למרות רצון עז ומאמצים לשמור על מראית עין של תקינות, היה ברור בתוך המשרד, שהדברים אינם ממשיכים להתנהל כבעבר. תקופות ארוכות היה ד"ר נבנצאל חולה, ובחלק ניתן מינוי של מבקר המדינה בפועל לעורך־דין יעקב הירש, מי שהיה קודם לכן מנכ"ל המשרד.

בתקופות כהן עבר נבנצאל באותה קדנציה אחרונה, היה לעתים קרובות פזור דעת וקצר רוח, ובמקרים רבים הוא היה מתנמנם במהלך ישיבות שנערכו בראשותו. לעומת זה, לאחר שפרש ממשרת מבקר המדינה, המשיך ד"ר נבנצאל למלא בהצלחה משימות נכבדות, שלא תבעו ממנו עבודה יומיומית מאומצת, ושהיקפן תאם את יכולתו הפיסית.

היה פער גדול בין התקופה האחרונה לבין השנים הראשונות לכהונתו של נבנצאל, בהן ניווט את פעולות הביקורת בכושר אינטלקטואלי מזהיר ושליטה ברזי המשק והמימשל. את שתי הקדנציות הראשונות שלו הוא הקדיש לקביעת דפוסי העבודה של ביקורת המדינה. את הכהונה השלישית הוא ייעד להקמה ולטיפוח של נציבות תלונות הציבור, ולהרחבת תחומי ביקורת המדינה. באותה תקופה גם התפוצצו כמה פרשיות כלכליות מרכזיות, כמו ורד, אוטוקארס והחברה לישראל, וביקורת המדינה הקדישה להן טיפול מעמיק ויסודי. לנוכח נסיונו הרב ושליטתו בנושאי הביקורת, אפשר היה לצפות, שהוא יוכל להמשיך לנהל את הביקורת גם לאחר שמלאו לו 70 שנה.

אבל היום אפשר לקבוע, שמינוי הזקונים של נבנצאל, לא רק היה בלתי מוצלח כשלעצמו, אלא שאף היו לו השלכות שליליות מעבר לחמש השנים שהוא נמשך — עד היום הזה. הוא הוכן כאור ירוק להמשיך ולמנות למשרת מבקר המדינה אנשים הנמצאים בשלהי תקופת הפעילות שלהם. זאת תפיסה מוטעית ותוצאותיה חמורות. אפילו היה נבנצאל מצליח לתפקד כמבקר המדינה בעשור השמיני לחייו, המצב שונה לגבי אדם בגיל זה שנושא הביקורת זר לו ושצריך ללמוד מבראשית את דרכי העבודה ואת הכלים של הביקורת, לנהל ולנווט את עבודתם של מאות עובדים מקצועיים.

תפקוד נאות של מבקר המדינה מצריך גם ראייה כוללת של נושאים ממלכתיים, חברתיים וכלכליים, דרכי תפקודם של משרדי ממשלה ומוסדות ציבור, התמצאות בטכניקות ניהול חדישות ומשתנות, ויד על הדופק ועל העדיפויות המשתנות של הבעיות החשובות באמת. אלה משימות שלא קל ואולי אף בלתי אפשרי ללמוד אותן בגיל זקנה.

אלא שכנבנצאל סיים את תפקידו בימים של ממשלת האיחוד הלאומית, ממשלה שאין לה אופוזיציה ואין במדינה מי שייאבק בעד ביקורת חזקה. מנהיגי ממשלת האיחוד הלאומי על שני חלקיה העדיפו לראות בתפקיד מבקר המדינה מינוי לא חשוב, שצריך להיראות מכובד, אך עם זאת רצוי שלא יפריע יתר על המידה לניהול „העסקים כרגיל".

כך התמנה עורך־דין יצחק טוניק בשנת 1982 לתפקיד מבקר המדינה. אדם חכם ותקיף, עתיר זכויות ופעילות ציבורית בלשכת עורכי הדין, אבל, כבן 70. טוניק הביא עמו לתפקיד דעות נחרצות על אופן ביצועו, וסגנון חריף של פרקליט. לזכותו ניתן לזקוף את דו"ח הביקורת על הטיפול במניות הבנקים, שגרם את הקמת ועדת בייסקי, עם זאת מספרים בכירי המשרד, שבניהול שיגרת הביקורת הוא התקשה, והיו מצבים שבהם היה ברור, שגילו מכביד עליו בביצוע העבודה. היו לטוניק גם קשיים ביחסיו עם עובדי המשרד, שנבעו במידה מרובה מסגנון עבודה שונה ומהעדר שפה משותפת. ממסיבת הפרידה שנערכה לו עם סיום תפקידו נעדרו בהפגנתיות עובדים רבים.

מבקרת בן־פורת — אומרים שהיא תפתיע

בתהליך מינויו של השופט המחוזי יעקב מלץ לתפקיד מבקר המדינה, לפני כשנה וחצי, שוב ניכר חוסר העניין של המנהיגות במשרה זאת. לאחר שהועלו כמה שמות, חלקם בלתי מתאימים בעליל, והייתה התרוצצות, שלף השר יצחק מודעי פתק מכיסו, עליו רשם את שמו של השופט מלץ, ומסר את הפתק לידיו של שמעון פרס. פרס ראה והנהן, וכך הוחלט על מינויו של מבקר המדינה. על מלץ, מי שהיה קודם למינויו כשופט, קצין משטרה ופרקליט מצליח, מספרים, כי „חמש דקות" לאחר שהתיישב על כסא מבקר המדינה, תפס שזה לא בשבילו. מלץ לא הזדהה עם התפקיד. אומרים כי חסרה לו הראייה הרחבה והממלכתית הדרושה בתפקיד זה. תפקידו כשופט מחוזי הכשיר אותו יותר לבחון כל עניין במסגרתו הצרה והקונקרטית. ייתכן, אם כן, שנשיא בית המשפט העליון, השופט מאיר שמגר, לא הוצרך לטרוח הרבה, או לטרוח כלל, כדי לשכנע את מלץ לוותר על תפקיד המבקר לאחר שנה וחצי, לטובת כס של שופט בית המשפט העליון.

בעוד יעקב מלץ אץ ממשרת המבקר אל קרקע מוכרת ותפקיד ברור לו יותר, נקראה לדגל, בבהילות, השופטת שפרשה לגימלאות, מרים בן־פורת. אישה חכמה ותקיפה, לכל הדעות. תפקידיה הקודמים כשופטת וכמשנה לנשיא בית המשפט העליון — ובמסגרת זאת שיפוט בנושאים עקרוניים ובעלי משמעות לאומית — וכן השתתפותה בוועדות ציבוריות ושירותה כפרקליטת מחוז, מעניקים לה כלים טובים יותר מאלה של שני קודמיה, להתמודד עם נושאים ממלכתיים ולנהל צוותי עובדים מקצועיים.

ובכל זאת, ומבלי לפגוע בכבוד ובהערכה שהגברת בן־פורת ראויה להם באופן אישי, עצם מינוייה הוא ביטוי־שיא לזלזולה של המנהיגות הישראלית בתפקיד מבקר המדינה, ומכה קשה ליוקרתו וליכולת התפקוד שלו. אף כי גילה דומה לגילו של טוניק בעת שזה התמנה, המקרה שלה בולט יותר וחמור יותר, מפני שהיא מונתה לאחר שנאלצה לפרוש על פי דין ממשרתה כשופטת בית המשפט העליון. קבלתה לתפקיד מבקרת המדינה לאחר פרישתה מהווה הכרה בכך, שמי שאינו כשיר להמשיך ולשמש במשרת שופט עליון, מתאים להתחיל בקריירה חדשה כמבקר מדינה. זה פגום מעצם ההגדרה, ויש בכך גם מיסוד ההתייחסות לתפקיד מבקר המדינה כלתפקיד מסוג של חבר „בית הלורדים", שאליו נשלחים אנשים בעלי זכויות ובעלי עבר מפואר, שאין עליהם להוכיח את עצמם יותר, ואינם נדרשים למאמץ רב. בכירי המשרד וחוגים המקורבים לנושא הביקורת אינם חוסכים בביטויים חריפים בהתייחסותם למינוי הזה. הם מגדירים אותו כשערורייה.

הדבר היחידי שאפשר להגיד להגנתם של מנהיגינו הוא, כי יעקב מלץ הנחית עליהם את הצורך לטפל במינוי מבקר המדינה ברגע מאוד לא נוח, כשהם היו בשיא עיסוקם בבחירות הקרבות והולכות. ובכל זאת, אין הצדקה לטיפול הבלתי רציני שהעניקו לנושא. נראה שהם ננזפו על כך, במובלע, על־ידי הכנסת. את ההצבעה על מינוייה של השופטת מרים בן־פורת לתפקיד מבקרת המדינה, שנערכה בשבוע שעבר, ההצבעה הראשונה שנערכה לפי חוק היסוד מבקר המדינה, יש שמפרשים כהצבעת מחאה: בעוד שבדרך־כלל בהצבעה על מינוי מבקר המדינה יש תמיכה כללית במועמד המוצע לבחירה, הפעם הצביעו (בהצבעה אישית וחשאית) 16 ח"כים נגד המועמדת, 15 נמנעו ואחד הכניס פתק לבן. אמנם, ייתכן שבין המתנגדים היו חברי מפלגות דתיות, שלא רצו באישה בתפקיד זה, אך לפחות חלק מהמתנגדים והנמנעים הביעו ככל הנראה הסתייגות מאופיו של המינוי.

משרד מבקר המדינה מונה 500 עובדים, מהם כ־80 אחוז עובדי ביקורת. המערכת הזאת לא התרעננה זה שנים רבות, ומה שדרוש לה כיום זה לא חבר בית הלורדים, אלא אדם נמרץ וצעיר, שיראה לעצמו ייעוד לחדש אותה מן היסוד. תפקודי ביקורת המדינה, כפי שהם בנויים היום, אינם קוסמים לאנשים צעירים. והם אינם נוטים לעבוד במשרד זה, או שהם עובדים בו תקופה קצרה ועוברים למשרדים אחרים או אל מחוץ למנגנון הממשלתי. הגיל הממוצע של העובדים במשרד מבקר המדינה, שתמיד היה גבוה, הולך ועולה, ורבים הם הפנסיונרים המועסקים בו במשרות מלאות או חלקיות. כושרם של אנשים אלה להתמודד עם שיטות מינהל מתוחכמות, החודרות למערכות הציבוריות, הולך וקטן, „המשרד זקוק לניעור רציני", אומר אדם המכיר מקרוב את הקורה בו.

צריך לדעת, כי משרד מבקר המדינה עייף ובלתי מעודכן הוא עניין יקר: עלותה של הביקורת היא לא רק 500 משרות של עובדים: יש לביקורת גם עלות סמויה לא מבוטלת. היא יוצרת עבודה רבה בגופים המבוקרים. על עובדי אותם גופים להמציא לביקורת תיקים, מסמכים והסברים. עובדי הגופים המבוקרים, על דרגיהם השונים, גם עורכים דיונים רבים וממושכים עם עובדי הביקורת, על מימצאיהם ועל משמעותם.

משרד ביקורת עייף מכביד על הגופים שהוא עורך בהם את הביקורת, ואיננו יכול מלא ביעילות את התפקידים המוטלים עליו. כדי לתפקד בצורה נאותה ולהתמודד עם עובדי הגופים המבוקרים, עליו להיות שווה ברמתו לזו של המבוקרים, אם לא לעלות עליהם. ככל שרמתם וכישוריהם של עובדי הביקורת יהיו גבוהים ומתוחכמים יותר, ויכולתם להבין את מיגוון פעולות המינהל רבה יותר, כך תוכל הביקורת להיות מועילה ומשמעותית.

אנשים שמכירים את סגולותיה של השופטת בן־פורת אומרים, שהיא עוד עשויה להפתיע, ולעשות „חיים קשים" לאלה שהחליטו למנותה. מה שנותר לנו לעשות עכשיו זה לאחל למבקרת המדינה הנבחרת הצלחה במילוי תפקידה, ולבקשה כי תגייס לעצמה עוזרים שיסייעו לה לקדם את הארגון והתפקיד של המערכת החשובה שהופקדה בידיה. □

המופלאים מליברפול

האחד, אנגלי שחור שהיה מת להיות אמריקני, בעיקר משום שהוא אוהב מוסיקת־נשמה והיה רוצה להיות, נגיד, סטיבי וונדר, אבל פיקח. השני, דווקא אמריקני, לא שחור, מה לעשות, אבל מוכן לכל עבודה שתכניס לו קצת כסף. וכך, מתחברים להם ריצ'י לי (הוא האנגלי) וג'ון קרלוף (הוא האחר), שהם בעצם לני הנרי וג'ון שי, בסרט הטלוויזיה, מותחן קומי בשם „מחוף אל חוף", שיוקרן מחר בשעה 22.35.

וכך הם מעמיסים על מכונית מסחרית, שרכשו מפושע קטן, ציוד דיסקו ותקליטים, כדי להסתובב בדרכים, מדיסקוטק למועדון־נוער, מליברפול לקצה האחר, מחוף אל חוף. הם גם מסכימים, באותה הזדמנות, להעביר במכונית גלופות להדפסת שטרות כסף מזויפים. מה אכפת להם להרוויח עוד אלפיים לירות שטרלינג? אלא שהחוק והפושעים מהליגה הבכירה מנסים גם הם לשים יד על הגלופות.

הסרט הזה, שנוצר עבור הבי.בי.סי לפני כשנתיים, היווה הזדמנות ראשונה עבור לני הנרי, להוכיח שאינו רק קומיקאי מוכשר, שנודע בפרצופים המשונים שהתמחה בהם. סוף סוף דראמה, סוף סוף אקשן, מצד שני, הזדמנות לנגוס בתפקיד קומי, לשחקן כמו ג'ון שי שהופיע בסרטים „רציניים" (בין היתר, ואם כותב השורות האלה אינו טועה, גם ב„החולמים" של אורי ברבש וגם ב„נעדר", עם סיסי ספייסק וג'ק למון), וזה היה הצ'אנס הראשון למשהו קליל יותר. הוא כל־כך אהב את הרעיון ואת התסריט, עד שהסכים להגיע לליברפול (שם מתחילים השניים במסעם מחוף לחוף) ישר מבוסטון ארצות־הברית, רק 48 שעות לאחר שסיים להצטלם שם לסרט קולנוע. ליברפול, אומר שי, היתה מקום מיוחד בשבילו. אתם יודעים למה. ביטלס, פופ, להקות אנגליות שפלשו למצעד האמריקני. „כשהיינו ילדים, חלמנו על ליברפול", אומר שי, שהוא כבר ילד גדול, בן 35.

ילד גדול, יכולה להיות הגדרה מצוינת לגבי לני הנרי. ליצן קומדייאנט, שהחל את הקריירה הטלוויזיונית שלו בשנות ה־70 בגיל 16, וכיכב בתכנית משלו, פופולרית ומצחיקה מאוד. עכשיו פתאום, יש לו תפקיד הדורש מאמץ מעבר להברקה הקומית ולפאנץ'־ליין בתזמון מדויק. פתאום, צריך לעשות חזרות ארוכות ולצלם

ג'ון שי ולני הנרי — „מחוף אל חוף", מחר בערב

„טייק" אחר „טייק". הוא אומר שהסרט הזה לימד אותו להיות סבלני יותר, להתגבר על השיעמום בהפסקות הארוכות שבין הצילומים.

חוץ מזה, הוא הזדהה מאוד עם תפקידו כריצ'י לי. „הוא מזכיר לי אותי, בגיל שש־עשרה, נער אנרגטי ונמרץ עם קוצים בתחת, שלא יכול להתרכז בדבר אחד לזמן רב מדי", הוא אומר, „בחור צעיר, נאיבי, שלומד משהו על החיים, תוך כדי המסע."

* * *

מסעות מסוג אחר, בסדרה תיעודית חדשה, שתוקרן החל ביום א', אחרי „שושלת" ולפני „חופשי על הבאר", מתישהו אחרי 22.40. קוראים לזה „יש מקום" (הפיק: חנינא אמוץ), עדנה פאר מראיינת. גיבורי הסדרה הם אנשים ונשים, מן הפריפריה, הרחק מן המרכז ומאורות הזרקורים, שקשרו את חייהם למקום מסוים, אכזוטי ומיוחד, לפעמים יותר, לפעמים פחות. בפרק הראשון, פגישה עם יורם בן־דרורות, ממושב אלון הגליל, מגדל ומשווק זעתר ועושה מזה כסף טוב.

צולמו בינתיים, אומר חנינא אמוץ לתתום מעלה, שש תכניות, אבל אם הפידבק של הצופים יהיה נלהב ומעודד מספיק, ייתכן שיצולמו תכניות נוספות בסדרה, מה צפוי בשאר הפרקים שכבר צולמו?

אמוץ: „הגענו, למשל, לעובדת סוציאלית מבאר־שבע שחיה עם הבדווים. הגענו לפרופסור אליה ליבוביץ במצפה הכוכבים במצפה רמון. יש סיפור נוסף ז'אן דה־פלורט, על זוג מעין־כמונים. ויש עוד סיפורים איזוטריים שכאלה. עדנה פאר שוחחה עם האנשים, פחות או יותר כפי שעשתה בתכנית הרדיו שלה. כמובן שאנחנו פתוחים להצעות הצופים. העקרון הוא סיפורים על אנשים מעניינים, רחוקים מן המרכז." ואם יהיה סיפור, חברים וחברות, אולי גם יהיה „יש מקום".

* * *

ושוב, למסע אחר, מופלא, בזמן ובמקום, בעשרה פרקים, החל ביום חמישי, משעה 22.20, בסדרה התיעודית „קשרים". סדרה שמעבירה את הצופים בה מסביב לעולם, מארצות־הברית למצרים, מצרפת למליזיה. מימינו אנו, חזרה בזמן, לראשית הציוויליזציה.

הכל קשור, אומר ג'יימס בורק. הוא יודע מה שהוא אומר. אחרי הכל, נחשב ברק לאחד המבריקים והפופולריים שבמפיקי (ומגישי) תכניות התעודה והמדע של הבי.בי.סי, אליה הצטרף לפני 21 שנה. ברק הפך את סדרות התעודה להצלחות פנומנליות, בלי לדבר גבוהה, בשפה מובנת, תוך הדגמות ברורות ופשוטות. הסדרה „עולם המחר" היתה הצלחה מן הסוג הזה. תכניתו „THE BURKE SPECIAL" זיכתה אותו במדליית זהב מטעם האגודה המלכותית לטלוויזיה. לא יודע מה זה בדיוק, אבל מצלצל טוב ומשכנע מאוד. הצלחה נוספת של ברק היתה „המצאתה של אמריקה", הפקה משותפת של הבי.בי.סי מזה והאן.בי.סי. האמריקנית מזה, ברק אינו מסתפק בטלוויזיה. או, נכון יותר לומר שהטלוויזיה היא רק אהבה אחת שלו. הוא גם עתונאי. הוא גם כתב שני ספרים, שהתבססו על תכניות „עולם המחר", ערך־מוסף לסדרה. „קשרים" צולמה משך למעלה משנה, ב־15 ארצות, 150 אתרים שונים, ברק מנסה להוכיח כי כל שינוי, חברתי או טכנולוגי, הוא חוליה בשרשרת של נסיבות. הכל קשור, הפרק הראשון מתחיל בשחזור העלטה הגדולה שנפלה על ניו־יורק בשנת 1965, בעקבות הפסקת חשמל רצינית, שהוכיחה עד כמה אנו תלויים בטכנולוגיה. מכאן, הוא חוזר להתחלה, בוחר כבסיס את מצרים העתיקה שבה התפתחו הבנייה, הכתיבה, מסים ואסטרונומיה. סוף הפרק הראשון, שוב בזמננו, אפילו בסביבה: כוויית. למה? תראו בעצמכם, אם יתחשק לכם.

וכדי שיתחשק, גוייס לסדרה מייקלג'ון האריס, מעצב ששיחזר ובנה דגמים של מכונות ומכשירים שחלקם כבר אינו קיים עוד, וחלקם, כמו פצצת־אטום שאינה גדולה ממזוודה בינונית, אורבים לנו באיזור־הדמדומים שבין הדמיון והמציאות. האריס תיכנן, בין היתר, מתקן מיכני המייצג את המערכת הפלאנטרית שלנו. הוא תיכנן דגם, זהה לחלוטין, לשני חצאי הכדור המגדבורגי, שהאוויר נשאב מתוכם ואפילו סוסים חזקים במיוחד לא הצליחו להפרידם ולהסתכן בהפרת חוק הריק בשל כך.

האריס וברק לוקחים אותנו למסע יוצא־דופן, מלהיב. למשל, לחצר המלכה אליזבת הראשונה, במאה ה־16. למשל, לשיחזור של יריד כפרי בימי־הביניים. וגם אל המגפות הנוראות נשוב במכונת־הזמן של הבי.בי.סי.

סדרה מסקרנת, הכינו את הווידיאו. □

ציונות בלי מרכאות

דני בירן

מימין: תומס וורמן, שרה דורין, שאול סולצי, משה כגן — צילום: רחמים ישראלי

חמישה נציגים במשלחת מפ"ם לוועד הפועל הציוני. פגישה

מעלה מ־160 צירים מכל רחבי העולם יוצרים את הפסיפס הציוני־צבעוני של מושב הוועד הפועל הציוני שהתכנס השבוע בירושלים. בחדרי הישיבות מדברים על ה„רשות המשותפת לחינוך יהודי בעולם", על תוכנית „הקליטה הישירה" ועל „חיזוקה של הפדרציה הציונית ותיפקודה בקהילות". התרגום הסימולטני מעביר את הטקסט באנגלית, עברית, צרפתית וספרדית, ובלובי של מלון „רמדה רנסנס" אנחנו נפגשים עם חמישה נציגים מתוך הפסיפס הזה. שאול וצבי מארגנטינה, תומס מאורוגוואי, משה מארצות־הברית ושרה מישראל. חתך מייצג בהחלט של משלחת מפ"ם בוועד הפועל הציוני.

שאול סולצי (50) מהעיר רוסריו שבארגנטינה („תרשום שאני הנציג היחיד שמגיע מערי השדה, כל השאר באים מבואנוס איירס"), מספר לי שבנו סרג'יו, המשחק כדורגל בקבוצת „ארחנטינו", היה אמור לשחק במכבי חיפה. „בשנה שעברה הגיע סרג'יו לישראל וחתם חוזה עם מכבי חיפה. הבטיחו לו שיזכה לדירה וילמד עברית באולפן, אבל לא קיימו את ההבטחה", אומר שאול. „סרג'יו נאלץ לנסוע יום יום אל אחיו המתגורר בקיבוץ גזית. בסופו של דבר חזר מאוכזב לארגנטינה, אבל הבן זיק, שעלה לארץ לפני ארבע שנים, נשאר בקיבוץ ומהווה פיצוי על הגאווה שנפגעה". עוד הוא אומר: „תציין את שמו של עקיבא וסרמן מגדרות. הם קיבלו אותו שם כאילו היינו משפחה". יש גם בן אחר שהוא צבר. זהו הבן הצעיר, גבריאל, שנולד בשנת 1963 בבאר־שבע, כששאול השתלם בתחום הפסיכיאטריה בבית החולים סורוקה.

העברית שבפיו קולחת. הוא פורש בפנינו את כל תחומי הפעילות שלו בקהילה היהודית של העיר רוסריו, עיר שבה 12,000 יהודים, המרוחקת כ־300 ק"מ מבואנוס איירס הבירה. שאול הוא מנהל ועדת התרבות של הקהילה, אחראי לעיתון הקהילה „ציון", שדרן בתוכנית שבועית שמקבלת הקהילה היהודית ברדיו רוסריו ופעיל בוועדה לשירותים קהילתיים של הסוכנות. כל זאת לצד עבודתו כרופא פסיכיאטר במרפאה הפרטית שלו. למושב של הוועד הפועל הציוני הגיע לאחר פעילות קצרה בתנועת „קרימה" המסונפת למפ"ם. „עד לקונגרס הציוני האחרון לא היתה לנו כל נציגות. לקראת הקונגרס התארגנו מספר אנשים בעלי חינוך ורקע דומה ויחד הגדלנו את המפלגה עד 140 חברים". כך אתה למד על גודלה של מפלגה ציונית, בעיקר כששאול מרגיש כי מפ"ם הפכה למפלגה השניה בגודלה בפדרציה הציונית של ארגנטינה.

באולם מתקיים הוויכוח על החשש של מחלקת העליה והקליטה בסוכנות מיכולתה של הממשלה לבצע את המהלך המכונה „הקליטה הישירה" מול עמידתו הנחרצת של חבר הנאמנים בסוכנות ושל שר הקליטה להתחיל בביצוע הרעיון בהקדם האפשרי. שאול סולצי מצטרף לעמדת מפ"ם השוללת ביטול חלק ממרכזי הקליטה. הוא מביע את דאגתו שמא ירתיע הדבר עולים בכח. „לאחרונה חלה התעוררות בארגנטינה והוכפלה העליה", הוא מציין, ובשעה שבסוכנות מתארגנים לקיצוץ במספר השליחים הוא מבקש דווקא, להגדיל את התקן ברוסריו. „יש לנו חצי שליח עליה ואנחנו צריכים שליח במשרה מלאה".

בשביל תומס וורמן (40) ממונטבידאו שבאורוגוואי הפעילות במפ"ם היא דבר מובן מאליו. „אבא שלי היה חזן קונסרבטיבי בעל אמונה עמוקה ואמא היא אשה מלאת עקרונות והומניזם. את הצירוף הזה שעליו חונכתי יכולתי למצוא רק במפ"ם, ולכן אני מרגיש כאילו כל חיי עסקתי בפעילות מטעם המפלגה".

תומס וורמן החל בפעילותו בסוף שנות ה־60 במסגרת חוג „מרדכי אנילביץ'" שמהווה את דור ההמשך של המפלגה במונטבידאו. היה חבר בגרעין עליה ודחה את עלייתו מגרעין לגרעין עד שבתקופת השלטון הדיקטטורי באורוגוואי נאלץ להפסיק את מעורבותו הפוליטית. הוא חזר לפעילות רק כשהתחלף המשטר. היום הוא מהנדס בחברה פרטית, נשוי בשנית ואב לילד בן חמישה חודשים.

„בני הגדול, מיכאל בן התשע, הוא ישראלי לכל דבר, מתגורר עם אמו בחיפה, ואם היה איתנו פה היה יכול לשמש מתורגמן לדבריי", אומר תומס בגאווה.

גם הוא עסוק בפעילות ענפה: נציג מפ"ם בפדרציה הציונית של אורוגוואי ועד לא מזמן עורך ראשי של הבטאון בספרדית שיצא לאור מטעם הברית העולמית של מפ"ם. בעבר שימש כשדרן באחת מתוכניות השעה העברית של תחנת רדיו פרטית במונטבידאו. „מנהל התוכנית, שהוא חבר בסיעת הציונים הכלליים בפדרציה, הפסיק את פעילותנו בשל העמדה האופוזיציונית הלוחמת שלנו", הוא מציין.

דאגתו נתונה לפגיעה האפשרית בפעילות תנועות הנוער הציוניות, קיצוץ במספרם של השליחים מ־160 ל־98 בלבד מעורר בו חשש כי תיפגע יכולת תיפקודה של מחלקת הנוער והחלוץ בסוכנות. „לא מתקבל על הדעת שהקיצוץ הדרסטי ביותר ייושם דווקא על תנועות הנוער החלוציות לאחר שהקונגרס החליט דווקא להגביר את פעילותן". ההחלטה, המתקבלת בניגוד להצעתו של יו"ר ההנהלה הציונית, שמחה דיניץ, משמחת אותו. המליאה מצביעה על הקמת ועדה משותפת לתיאום בין הרשויות השונות, והדבר, כך הוא מקווה, יאפשר את הצבת החינוך הבלתי פורמלי במקום הראוי לו בסדר העדיפות של הפעילות החינוכית היהודית בגולה.

משה כגן מניו־יורק הוא „זקן" צירי חו"ל של מפ"ם. בן 67, מהנדס במקצועו. במשך שנים היה נשיא חברת אלקטרוניקה קטנה, ואחר־כך יועץ לענייני אנרגיה של חברות גדולות. היום הוא מצוי בתחום העסקים הפרטיים ומשלב בכך גם את פעילותו בגוף המתקרא „אמריקנים למען ישראל המתקדמת". בארגון חברים אנשים שבאו מבית חינוכה של התנועה הסוציאליסטית בתחילת המאה במזרח אירופה. חלקם, לא־ציונים, הפכו בונדיסטים: אחרים, בהם משה כגן, יסדו את „הליגה הציונית המתקדמת", ששינתה אחר־כך את שמה וכבר בתחילת דרכה קשרה קשרים עם מפ"ם.

משה כגן משמש בפעילות רשמית של סיעתו מאז הקונגרס הציוני ה־26, שהתכנס בשנת 1964 בירושלים. מינויו כיו"ר־עמית של הקונגרס היהודי העולמי האמריקני מעיד על האהדה שלה הוא זוכה. הוא מקפיד לציין כי פעילות הסיעה בניו־יורק מתנהלת על־ידי אנשים צעירים, עובדה יוצאת דופן בהשוואה למפלגות ציוניות אחרות בארצות־הברית. לדבריו, דווקא היום, כאשר הקהילה היהודית באמריקה נחלקת באופן ברור לימין ולשמאל, יש יהודים רבים שמבקשים להשתלב דווקא באירגון המקורב למפ"ם.

„חשוב שהסוכנות תקדיש מאמצים לפעול בתוך הקהילות היהודיות", הוא אומר. „מה שאנשי הסוכנות בניו־יורק קוראים פעילות ציונית זוהי רק פעילות יהודית עם אהדה לישראל. החינוך שבו הם עוסקים איננו חינוך ציוני כי אם יהודי כללי בלבד. לפעמים הם כל כך מרחיקים לכת, שהם טוענים להקמתו של מרכז יהודי שני בעולם, בארה"ב.

מתוך הטרדות המעסיקות אותו במושב הוועד הפועל הציוני מתפנה גם צבי צביק מבואנוס־איירס לספר מעט על עצמו. תפקידו העיקרי כגזבר הסוכנות בארגנטינה מאלץ אותו לקיים סדרת פגישות אין סופית עם כל „המוציאים ומביאים" בהנהלת המחלקות השונות בסוכנות.

נוביק מציין כי מפלגתו זכתה בעשרים אחוז מקולות הבוחרים היהודים לפדרציה הציונית בארגנטינה, וכך יש להם כיום ארבעה מנדטים בנשיאות הפדרציה. „הקמנו עכשיו חזית פוליטית רחבה של יהדות מתקדמת למען ישראל, שמפ"ם במרכזה וחברים בה חוגים של אינטלקטואלים שהיו רחוקים בעבר מציונות ויהדות. שיקמנו מחדש את קן השומר הצעיר בסנטה־פה, והקמנו גם צוותא לתרבות מתקדמת שמשמשת כמרכז קהילתי וכבית־ספר לחינוך יהודי־ציוני, בלתי פורמלי. בפעילות זו משתתפים אנשים מכל חוגי הקהילה היהודית".

את שרה דורין מחיפה אני מנתק מההתלבטות על נוסח מכתבה ל„וועדה הפרסונלית של מפ"ם", בו היא מבקשת להציג מועמדותה למקום הרביעי ברשימת המפלגה, המשוריין בשלב זה לחברה. „אם לא אצליח", היא אומרת, „אגיש מועמדות גם למקומות אפשריים אחרים". זהו, כנראה, פרק חדש ורב משמעות בחייה.

„במשך קרוב ל־20 שנה אני מחפשת את המפלגה המתאימה", היא מספרת. „כששולמית אלוני הקימה עם מרשה פרידמן את התנועה לזכויות האזרח, בחרתי במפלגה זו.

אחר־כך, כשהבנתי שלא די בכך, הצבעתי בעד של"י. בתקופה מסוימת רציתי אפילו להצביע בעד ,רשימת התימנים', אבל אז נוצר הקשר שלי עם קבוצת ,ארץ הצבי' של לובה אליאב. באותה תקופה למדתי באוניברסיטה מדע המדינה, פילוסופיה ומחשבה פוליטית, ועסקתי בסכסוך היהודי־ערבי. כשהגעתי לקריאה בספר ,ארץ הצבי' כתבתי מכתב ללובה אליאב וביקשתי תשובות למספר שאלות. כשלובה החליט לרוץ לבחירות, הוא טילפן אלי ושאל אם אהיה מוכנה להירתם לעניין. הקמנו מטה מתנדבים ואחרי עבודה קשה הצלחנו להביא כ־5000 מצביעים מאזור חיפה והצפון".

כשלונו של לובה אליאב בבחירות הביא קבוצה קטנה מתומכיו, עם שרה במרכזה, אל מפ"ם, לאחר שזו פרשה מן המערך. „התברר לי פתאום, שבעצם, במשך כל השנים האלה, חיפשתי את מפ"ם. מעולם לא הייתי בשומר הצעיר ואפילו לא הייתי קרובה לתנועה הקיבוצית. פתאום גיליתי שהאידאולוגיה והרעיונות של מפ"ם קרובים לרעותי".

לאחר התחלה קשה ומאבקים בתוך הסניף החיפאי היא מרגישה שמועמדותה לרשימת מפ"ם לכנסת ניתמכת כיום על־ידי מרבית החברים. „נבחרתי בשלישיה הפותחת של נבחרת מפ"ם בוועד הפועל הציוני," היא אומרת בשביעות רצון.

במשך השיחה מודה שרה שלהיות אשה המשלבת פעילות פוליטית בעיסוקים אחרים, זו בעיה לא קטנה. „רק אשה שמתמקדת בתחום ספציפי כמו מעמד האשה, החינוך, הגנת הצרכן וכדומה, מתקבלת בקלות יחסית במישור הפוליטי. אשה כמוני, שלא באה מאחד התחומים האלה, אלא מתמקדת דווקא בנושאי מדיניות חוץ ובסכסוך הישראלי־ערבי, מתקשה למצוא את הנתיב הנכון במפלגה, ולכן חסרה לי השדולה המסייעת. במדינת ישראל, שהגברים בה משרתים בצבא ובמלחמה ויוצאים באופן קבוע לשירות המילואים, מטבע הדברים שהגברים הם הם שמשתלבים בקלות באותם התחומים גם בפוליטיקה. כאשר יהיה השלום יהיו בוודאי הרבה יותר נשים ברשימות של המפלגות בישראל".

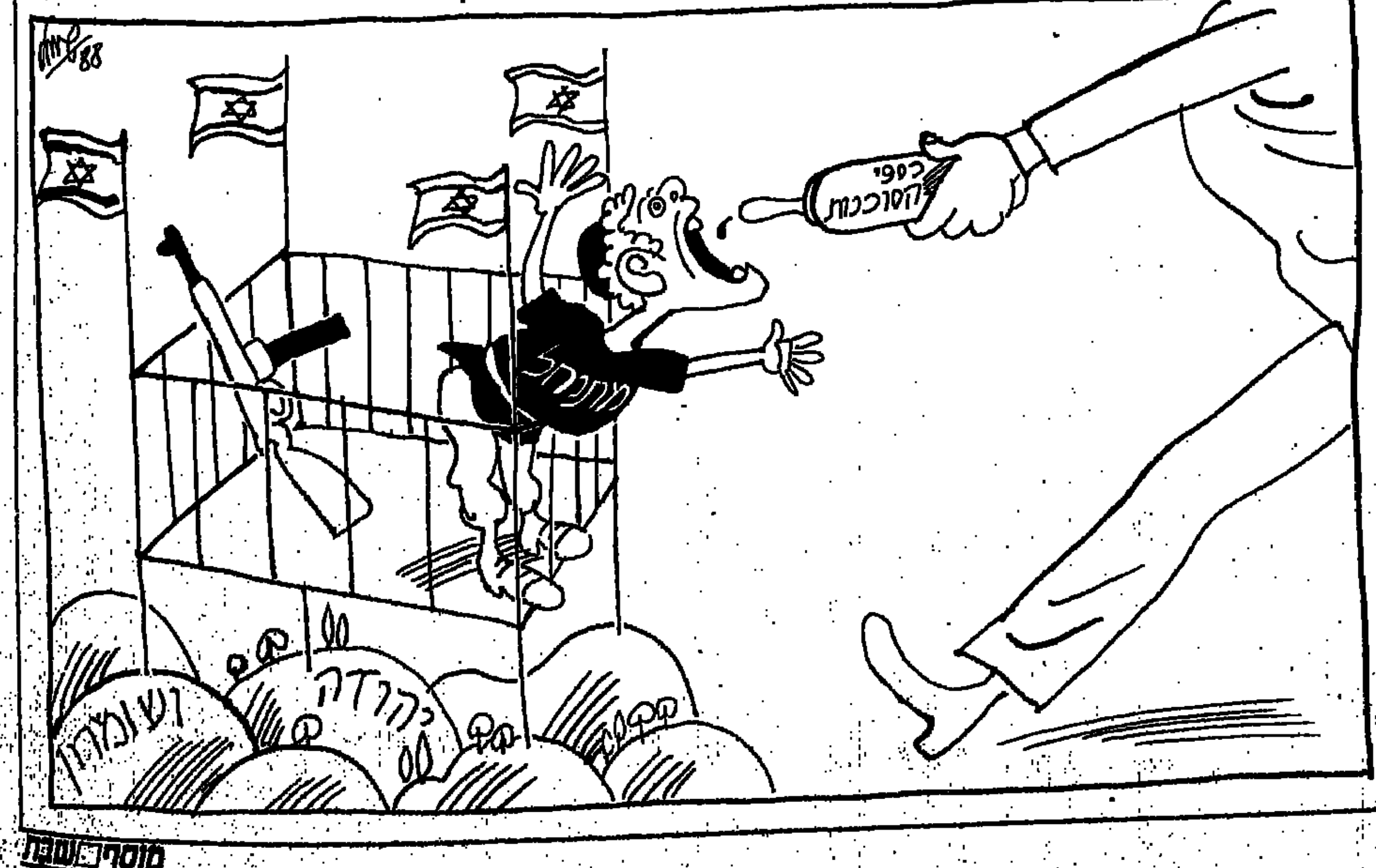

המצב האקולוגי

אפשר לקבוע בוודאות, שבעקבות השינויים הפרסונליים שחלו במקומון התל־אביבי „העיר", נוצר מצב חדש, המהווה לדעתי מהפך של ממש.

לא פעם תקפתי מעל גבי מדור זה את העורך הקודם יואל אסתרון ואת צוות עוזריו הבכירים. עשיתי זאת כיוון שלעיתים קרובות נוצר הרושם שכל הכתבים לענייני אמנות של העיתון, יושבים כולם בבית־קפה אחד, ותוך שיתוף פעולה מוחלט, הם מנהיגים מדיניות אחידה ביחס לתרבות המקומית. לחם חוקם היה מבוסס אך ורק על טכניקה של השמצה והכפשה אישית. מדי פעם, היה הכתב הבכיר של העיתון מראיין איזה אמן מסכן, ואז המרואיין היה זוכה ליחס של התנשאות מצד המראיין וביזוי עצמי. במאמרי הביקורת ניתן היה לקרוא לא פעם על אמן זה או אחר, שהוא סכיזופרן או סתם אימפוטנט או אידיוט. כן, הם בפירוש נהגו להשתמש בביטויים אלה. גם הסיקור של אירועים תרבותיים היה לגמרי סלקטיבי. רק אותם אמנים, שהעורך וצוות עוזריו חפצו ביוקרם, זכו לסיקור הוגן ומכובד. כשהייתי פוגש במקרה אחד מהם, הרגשתי כי הם מתנהגים כמו בני מלכים מפונקים, החשים שבידם כוח רב.

עכשיו יואל אסתרון הלך, ויחד עמו הלכו עוד כמה כאלה, שבמשך חמש השנים האחרונות הרעילו באופן שיטתי את האווירה הכללית. יש לקוות שכעת נפתח דף חדש, ולכן אני מאחל הצלחה לעורך החדש ישן, מיסטר מאיר שניצר. אני מצפה לראות כיצד יצליח לטהר את האוויר המורעל שהותירו המשמיצים המקצועיים, שבמקרה הכריזו על עצמם כעל אנשי תרבות.

* * *

בימים האלה קראתי באחד העיתונים הצהרה מדהימה מפי המנהל האמנותי של תיאטרון הבימה, ידידנו עומרי ניצן. אגב, הפיטר ברוק שלנו הודיע חד וחלק, כי הגיע למסקנה שהקהל דורש יותר עומק במחזות המוצגים בתיאטרון הלאומי. השאלה המטרידה אותי היא, לאיזה עומק הוא מתכוון? לעומק האוקינוס האטלנטי? לעומק של רחם נשי? לעומק סינתטי, או לעומק ביולוגי? האמת היא שיש לי הרושם כי הוא מתכוון לעומק אחר לגמרי. הכוונה היא לעומק בימתי, לקראת המחזור החדש העומד לעלות על קרשי האולם הגדול. מכאן אני לומד שהדרישה שלו מעל גבי העיתונות היא פנייה סמויה לצייר, שירחיב על חשבונו את הבמה הגדולה של „היכל התרבות", שמדי פעם מעז להביא כמה קונצרטים מעולים.

* * *

ושוב ראיון עיתונאי. הפעם במקומון „תל־אביב" השייך לקונצרן של „ידיעות אחרונות". המרואיין היה הבמאי היי קילוס. לצד הראיון עמו, כנהוג בימים אלה בעיתונות העברית, נזקק המראיין גם לחוות הדעת של שני מבקרי תיאטרון. אני מבין שהגישה הזאת נובעת מאותו רצון טיפשי להראות כי המראיין משחק אותה באופן אובייקטיבי והוא מביא לקהל קוראיו קשת של דעות ביחס לאובייקט הראיון.

ידידתי הוותיקה, דוקטור שוש אביגל, כדרכה האקדמאית והמנופחת, שוב הבריקה מתוך החשכה. היי קילוס, לדעתה, הוא אמנם במאי מקצועי מאוד, אבל איננו חדשן. הבנתם?.. הוא איננו חדשן... אפשר היה לחשוב שאנחנו חיים בארץ בה כל יום נולד סטניסלבסקי חדש.

מבחינתי, היי קילוס כן היה חידוש גדול, כי בשעתו ראיתי כמה מחזות בבימויו, כולל „נשף הגנבים" של אנואי, ובניגוד לאותו תיאטרון כבד בעל אוריינטציה רוסית, עבודת הבימוי היתה עבורי חידוש מהמם.

ואם כבר מזכירים את היי קילוס, חובה גם לציין את שמו של יוסף מילוא. הוא היה כאן בפסטיבל ישראל בתור כבמאי של להקה בלגית. רק מדינה שאין בה שום רספקט לתרבותה, יכולה להתנהג ברשעות כה גדולה עם איש אשר יסד את התשתית של התיאטרון המודרני הישראלי.

מתי, רשעים שכמותכם, תמחלו לאיש הזה ותתחילו להזמין אותו לעבוד בארץ?

* * *

ראיתי לאחרונה שני סרטים שהנושא שלהם הוא החיים מאחורי מסך הברזל. הסרט הראשון היה סרט פולני ששמו „מקרה מיותר". הלכתי לקולנוע „תכלת" והופתעתי לראות אולם כמעט ריק. אהבתי את הסרט וגם חשתי קנאה, נוכח ההעזה והרמה האמנותית הגבוהה של אמנים אלה, הפועלים במחנה של הסגר רוסי תמידי. בסרט יש המון סקס, אבל זו בהחלט לא פורנוגרפיה. בעניין זה יש להזכיר אותה בדיחה מזרח־אירופאית, המספרת על בחור המביא את אהובתו לעיר קיט. בהיכנסם לחדר המלון הוא אומר לה: עכשיו, יקירתי, הסתכלי דרך החלון לראות את הנוף, כי עד שנעזוב את המקום הזה את תשכבי על המיטה ותראי רק את התקרה...

בסרט יש מסר כמעט ניהיליסטי והאהבה הגופנית מבטאה את היאוש התהומי האוחז את הצעירים האלה, החיים במשטר של חשדנות ושל בגידה אידיאולוגית.

הסרט השני נעשה באנגליה על פי ספרו של מילן קונדרה, ולמרות שנושא הסרט הוא הטרגדיה של העם הצ'כי, שנרמס על־ידי הרוסים ב־1986, חשתי אדישות לגורלם של הגיבורים. גם בסרט הזה יש המון סקס, אבל כיוון שלא נעשה מתוך מצוקה, אלא מתוך השובע של העולם המערבי, מקבל הסקס הזה מימד של פורנו רך. אני משוכנע שלו היה הקולנוע הצ'כי מטפל בספרו של קונדרה התוצאה היתה לגמרי שונה בעוצמתה ובהיקפה.

ואילו אצלנו, מתי סוף סוף נראה סרט ישראלי המצליח להתרחק מהצהרתיות כפויה ומטפל במצבו האנושי של האדם?

* * *

ואחרון אחרון לא חביב ומדכא מבחינתי כאזרח ישראלי שחי בארץ הזאת. מה קורה עם האינתיפאדה? יונתן שם־אור, שהוא אדם בעל מחשבה מקורית, הגה רעיון מעניין, גם עיתונאי וגם ספרותי. דווקא בימים האלה, מי שחכם באמת חייב לחקור את הנעשה ברחוב הערבי של הגדה ושל עזה. יש כבר למעלה מ־200 הרוגים, וודאי למעלה מאלף פצועים, וגם כמה אלפים במעצר מנהלי. אין ספק שנוצר אצלם מיתוס חד, ומדי יום נולדים מבחינתם גיבורים חדשים. שמות שלא אומרים לנו מאומה יהיו מחר גיבורים של שירים וסיפורים. בעזרת מדיניות כושלת וחוסרת דמיון, השלטון הישראלי הופך אותם לעם. מבחינתה של האמנות לא חשוב מי הוא הצודק. אנחנו או הם. האמת הפשוטה היא, שלמרד שלהם, במוקדם או במאוחר, יהיה ביטוי ספרותי עז. הדבר בהחלט מפחיד, ויש להיזכר שוב ושוב בשירו המפורסם של ברטולד ברכט: „הכתם על הקיר".

מלכודת פתאים

לפני כשלושה שבועות נעצר זוג מתושבי אריאל, בחשד של סחיטה באיומים, זנות ושידול לזנות. האשה פירסמה מודעות בעיתונים בהם היא מציעה לגברים „ידידות תמורת תמיכה". הזוג מואשם בנסיונות סחיטה באיומים מאותם הגברים שנפגשו עם הצעירה שנתגלתה כמתחזה אמינה ומתוחכמת.

מ.ג. גבר נשוי „בהליכים", בן 46, תושב תל־אביב, מהנדס מחשבים במקצועו, הוא אחד הגברים שפגשו בצעירה. סיפורו הוא אזהרה לגברים המשיבים למודעות מסוג זה. להלן סיפורו כפי שסופר ל„על הפנים".

„בתחילת חודש מאי עניתי למודעה שפורסמה בלוח מעריב שנראתה לי „הוגנת": „לגילאי 40 פלוס, נשואה, צעירה, בתומך לידידות ממושכת. טלפון חובה. ת.ד. 2366 ב"ב". כעבור שבוע התקשרה אלי בחורה והציגה את עצמה בשם יעל, תושבת רמת־גן. קבענו פגישה למחרת בכניסה לרמת־אביב מול מצפה הכוכבים.

„פגשתי שם בצעירה חטובה, שחרחורת ומתולתלת, אינטליגנטית ובעלת קסם אישי. נסענו לפארק הירקון ובדרך סיפרה לי, שבעלה נטש אותה עם שני ילדים קטנים והיא מתקיימת מביטוח לאומי, 350 ש"ח לחודש. הסיפור שלה, עד כמה שנראה פנטסטי, משום מה לא נראה לי אז מוזר. „יעל" סיפרה שהתחנכה בקיבוץ נגבה ושם גם הכירה את בעלה, אדם המבוגר ממנה בשנים רבות שהיה „איש שירותי הביטחון". בסיום שירותו, לדבריה, יצא לבדו לטיול במזרח הרחוק ולא חזר מאז, נעלם. קרוב לוודאי שנחטף או מצא את מותו בג'ונגלים של בורמה. במהרה „התגלה לה", שבעלה השאירה מחוסרת־כל וכל מה שהיה לשניהם סגור בחשבון על שמו, שאין לה זכות חתימה עליו... מאידך, הרבנות מסרבת להורות על צו עגינות, מפני שהזמן שחלף מעת היעלמו של הבעל קצר מדי, רק שנתיים וחצי. היא גם הזכירה את עו"ד נירה לידסקי כמי שמטפלת בעניינה. עוד סיפרה, שהיא בוגרת החוג לעבודה סוציאלית באוניברסיטת ת"א, והתמחתה בטיפול בילדים אוטיסטים, אך איננה מוצאת עבודה במקצועה. והיא, אכן, הראתה התמצאות מפתיעה בתחומים אלו.

„בהמשך אמרה לי", מספר הגבר, „שאין כוונתה ליחסי ידידות כפי שהבנתי מהמודעה. היא מחפשת ידיד לפגישה אחת שבועית בלבד — כי הטפול בילדיה אינו מאפשר לה יותר מזה — וכל זאת תמורת הסכום הפעוט של 1,000 ש"ח בחודש, 250 ש"ח לפגישה. בהמשך הוסיפה, שהתנאי שלה ל„ידידות", שתהיה התאמה מינית ומשיכה גופנית, ואולי כדאי שנבדוק את זה כבר עכשיו, כדי לדעת אם אנחנו מתאימים. החפזון הזה לא נראה לי וגם אמרתי לה, שיותר מ־150 ש"ח לא אוכל לתת ובעצם חיפשתי ידידה אמיתית ולא קשר מן הסוג הזה. הצעתי שניפגש בשבוע הבא, וקבענו פגישה בפינת הרוא"ה־ביאליק בר"ג. לפני שנפרדנו היא ביקשה 100 ש"ח ,על החשבון' והשאירה לי מספר טלפון של ,הוריה', המתגוררים לדבריה בפתח־תקוה, שאוכל להתקשר אליהם ולמסור להם בקוד ,הודעות עבודה'. משום מה מספר הטלפון שהתחיל ב־93 לא נראה לי חשוד, מספר שאינו שייך לפתח־תקוה. בערב התקשרתי למספר הזה וגבר ענה לי והבטיח להעביר את ההודעה לבתו „יעל". לאחר הטלפון הזה הוצאתי מעצמי כל חשד שמשהו לא בסדר. יש הורים, יש טלפון, אולי בכל זאת תהיה גם ידידות. כעבור שבוע נפגשנו וקיימנו יחסים בדירתי ואני יכול לומר לזכותה של „יעל", שכל רגע איתה היה יחיד במינו. היא היתה שווה כל רגע.

„נתתי לה עוד 50 ש"ח, כפי שסיכמנו, ואז היא הודיעה לי לפתע, שלא זה היה הסיכום בינינו ואני חב לה עוד 100 ש"ח. לא התווכחתי, אם כי זה נראה לי כבר מסחרי מדי.

„קבענו פגישה נוספת כעבור שבוע ואז הודעתי לה, שאיני יכול לעמוד בהוצאות וכי הכוונה שלי היתה ידידות, ובילוי משותף ולא יחסי מין בלבד, ולכן אני מעדיף לנתק עכשיו. היא הגיבה על זה קשה, ואמרה שאיכזבתי אותה והיא לא מקבלת את ההחלטה שלי. אך אם אני עומד עליה אני אצטרך לפצות אותה, מפני שבגללי דוחה הצעות אחרות וזה יעלה לי 3,000 ש"ח לפצות אותה על העניין הזה. נדהמתי, התחלתי להבין שנפלתי בפח. אמרתי לה ,לא בא בחשבון' והיא אמרה ,אריקי, אתה תשמע ממני בשבוע הבא'. יותר לא שמעתי ממנה ולפני שבועיים קראתי בעיתונים שזוג סוחטים מאריאל שבשומרון נעצר בחשד של סחיטה מגברים ושמותיהם... בשמות „הוריה" של יעל.

„אני מאמין שאילולא נעצרו אני הייתי הקורבן הבא".

דווקא לו

אבא, הוא זרק עלי אבן.

— אין דבר, חמודי, אל תתרגש. אני אדבר עם ההורים שלו.

— לא. לא רוצה. תהרוס לו את הבית.

— בסדר, חמודי, תפסיק לבעוט ברצפה.

— תהרוס לו עכשיו את הבית.

— אבל, חמוד שלי, הוא הרבה יותר קטן ממך.

— אז מה, אז מותר לו לזרוק אבנים? אתה יודע שאבן יכולה להרוג?

— נכון, חמודי, אבל להרוס את הבית זה קצת מוגזם בגלל אבן אחת.

— אז תשים אותו בבית הסוהר.

— חמוד שלי, תפסיק לבעוט ולבכות. אתה יודע מה, אם הוא יזרוק עוד פעם אבן, נשים אותו בבית הסוהר.

— אז מה, ובינתיים רק תדבר עם אמא שלו?

— ומה אתה רוצה שאעשה? אני לא יכול בגלל אבן אחת לסגור ילד בבית סוהר או להרוס לו את הבית. רגע... בעצם אני יכול לעקור שורה של עצים מהמטע שלהם. עכשיו אתה שמח? תנגב את העיניים.

— עצים, עצים. זה כל מה שאתה יודע לעשות. אתה חושב שזה מפחיד אותם?

— בוא חמודי, שב על הברכיים של אבא ותקשיב. אני מבטיח לך שאם הוא יזרוק עוד אבן אני אהרוס לו את הבית.

— בסדר, אני לוקח את הרובה שלי והולך להסתובב לו מול העיניים, שיתפוצץ.

— מותק שלי, למה לך להרגיז בכוונה? הכל בגלל אבן אחת. אתה רוצה שהוא יזרוק עוד אבן?

— שיזרוק ואז נהרוס לו את הבית.

— חמוד שלי, הילד הזה הוא רק בן עשר.

— אז מה?

אבל אתה, חמוד שלי, כבר בן שלושים וחמש, יש לך ילד בגיל שלו.

— אז מה. מה אתה משווה?

— שמע, חביבי, תנסה להתאפק קצת. תפסיק לרקוע ברצפה.

— לא, אני לא אפסיק, עד שתהרוס את הבית שלו ותגרש אותו ואת כל המשפחה שלו.

— בסדר, בסדר, מותק, רק תפסיק להתרגש.

וכך התחילה המלחמה הבאה...

יש דיבור

עורכת: עמלה עינת

הם חופשיים

ח י צ' ו ל י נ ה

חוש הריח שלנו עלוב ביותר. איננו מסוגלים לזהות אנשים באמצעות ריחם, אלא אם כן הם משתמשים בבושם או באפטר שייב בעל ריח מובהק. עלמות צעירות אולי יזהו את חבריהם על פי האזארו שלהם, וישכחו שהניחוח מקורו במעבדה ואינו ריח אישי. לעומתנו כל כלב חוצות הוא אשף הרחה מרהים. כלבים מזהים זה את זה וגם בני אדם על פי ריחותיהם השונים ובקלי קלות.

המחושים המנוצים של זכר העש קולטים את ריחות המגר המיני של נקבת העש

כאשר כלבה מתייחמת, וזה קורה פעמיים בשנה, יודעים על כך כל כלבי השכונה, ועד מהרה גם הבעלים של הכלבה. ריחות הייחום שמפרישה הכלבה מאברי המין שלה, מקורם בחומרים מיוחדים: הפרומונים המיניים, שתפקידם למשוך את הזכרים ממרחק רב. ככל שירבו הזכרים, תגדל התחרות, ובסופה יזדווגו עם הכלבה המיוחמת רק הזריזים והמוצלחים שבקהל מחזריה. כל מגדל כלבים יודע, שיש רק דרך אחת למנוע הזדווגויות לא רצויות מעין אלה, והיא לכלוא את הגברת בבית. לא שזה מפריע לקהל המחזרים הנוכחים להמתין ליד הדלת הנעולה ולנבוח שם סרנדות. דבר לא יגרש אותם מן הריח המכשף, ורק כאשר יסתיים הייחום וריחות הפרומונים המגרים יפוגו, יתפזרו הכלבים המתוסכלים וישובו לשגרה האפורה של היומיום.

הכלבים הם דוגמה מוכרת לחיות המזהות זו את זו באמצעות הריח. אך אהבת שבתאי השקד והמשיכה הריחנית, שבין הפרפר הזה לרעותו, מרשימות פי כמה מכישוריהם המופלאים של לאסי ורין־טין־טין.

שבתאי השקד הוא הגדול מבין הפרפרים והעשים החיים בישראל, ומוטת כנפיו הפרושות מגיעה ל־130 מ"מ. צבעו חום עם פספוס לא אחיד בצבע בהיר יותר. כאשר הוא פורש את כנפיו, מתבלטים עליהן ארבעה כתמים דמויי עיניים כהות, המוקפות בטבעות לבנות ושחורות. כתמי עיניים אלה רומים לכוכב עטור הטבעות שבתאי, ומכאן שמו העברי של הפרפר ואף שמו המדעי, סטורניה (ע"ש סטורן).

בחודשים מרץ ואפריל מופיעים השבתאים בשרונותינו, ולעתים הם מגיעים אף לבתים בעיר וחודרים לחדרים המוארים. הפרפרים הבוגרים חיים 18 יום לכל היותר ואינם אוכלים דבר בתקופה זו. מלאי חומרי התשמורת שבגופם מספיק לפרנסתם, ואפילו גפי הפה שלהם מנוונים. אז מה הם עושים בחייהם הקצרים? מתפרפרים. כלומר מחפשים נקבות, מזדווגים איתן ולאחר שסיימו את הפרשה עם נקבה אחת, הם עפים ומחפשים אחרת. ייתכן מאוד שעליהם נאמר בתלמוד „אין אדם יוצא את העולם וחצי תאוותו בידו”.

יופי של חיים, אבל איך מוצאים את כל הנקבות האלה? אין להם דיסקוטקים ומועדונים לבודדים ואת הנקבות מוכרחים לחפש במרץ רב. אך אל דאגה: גם נקבות השבתאי מפרישות פרומוני מין, הנישאים למרחקים עצומים ומזעיקים את השבתאים. בניסויים התברר שהזכר קולט את ניחוח האזעקה בעזרת מחושיו הגדולים והמנוצים, והוא מסוגל להריח נקבה ממרחק עשרה קילומטר ואולי יותר. נקבה שהוכנסה לכלוב רשת למשך הלילה הצליחה לא רע: לעת בוקר נצפו על הכלוב כתריסר זכרים אופטימיים. בטבע, כמובן, הזריז מכולם הוא בר המזל שיזדווג ויוכל לעוף הלאה, לחפש לו פרפרית אחרת.

כשרון הרחה כמו של שבתאי השקד הוא למיטב ידיעתי יכולת שיא בטבע. מכל מקום (לתשומת לבם של המתפרפרים למיניהם), בתום תקופת האהבה וההזדווגויות מתים כל השבתאים, בדיוק כמו כל האחרים.

אבי ארבל

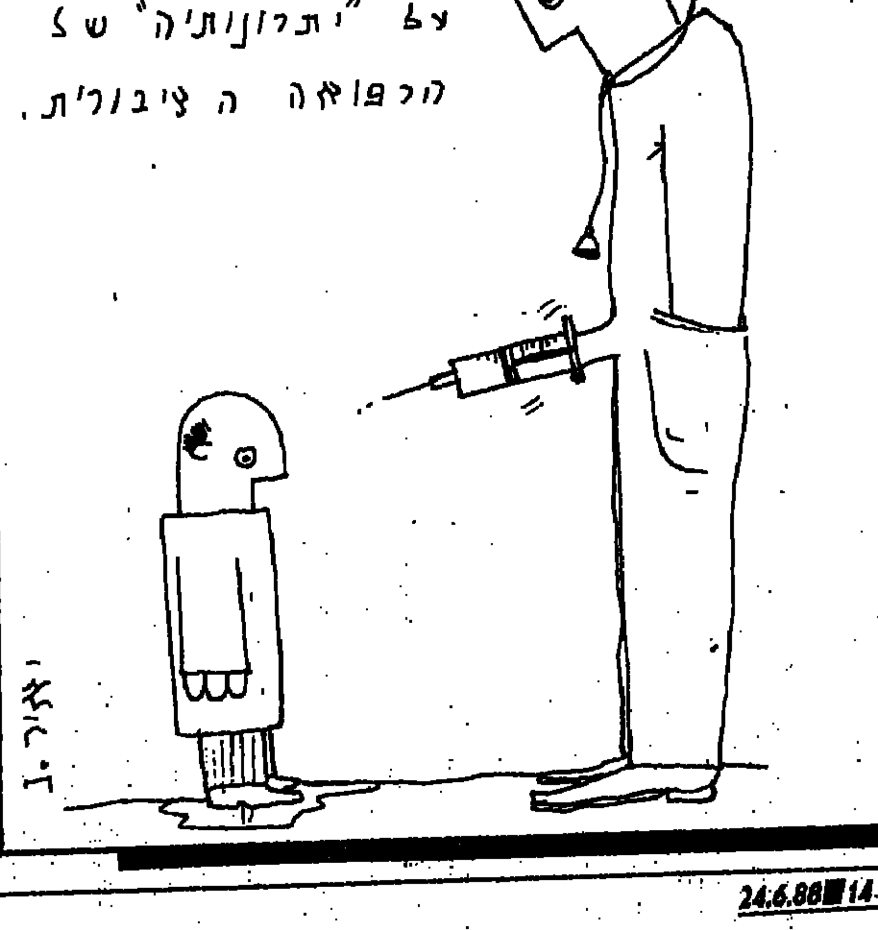

עוזרו של המסיק (ה')

יחף הן

י ש ס י פ ו ר

קל לומר תיזהר לא להידפק. דווקא לבית „האמנות הצעירה” נדחפים השוטרים. המפקח הראשי ושניים מעוזריו.

ואת מי הם מחפשים? — כמובן את המהנדס הנודע ארה וירטנאן. זו אינה טעות. כאילו חסרו לנו צרות — רטן השוער הזקן — ארה זה באמת שרוריין לא רגיל.

— מה קרה? שאל בדרך אגבית, כאילו את מפקח המשטרה.

— אנחנו מעוניינים לשוחח אתו — ענה המפקח תוך שהעיף מבט חמור באולם. ושני פיקודיו הסירו את הרובים הקצרים מכתפיהם ועברו לתנוחת „היכון”.

— הו, הו, זה כבר לא צחוק — חשב יוהה הזקן — יש שני ארה וירטנאן, אדוני המפקח — נזכר למולו בזמן לומר. — אחד מהם בסדר, מהנדס, והשני, באמת, דבר טוב אחד לא צמח ממנו. אבל זה האחרון איננו כאן.

— אנחנו מחפשים את מי שנכנס הנה — אמר המפקח — הוא ישנו או איננו?

— וירטנאן? כן, היה. היה היום... אבל אם נמצא עדיין, מי יכול לדעת? כי לך תדע, אדוני המפקח, מה קורה לו לאדם. הנה ישנו ולפתע — טויח — איננו.

— נבווק, קטע המפקח את גיבוב דבריו של השוער, תוך שדחף את הדלת פנימה אל תוך האולם דחוס העשן... הנוכחים הבזינו בו מיד. ואיך לא? רחב כתפיים היה ובעל כרס, והתהדר במדיו הלבנים.

הריחו משהו, כנראה, — לחש וויקו באזנו של ארה, וארה נגע בלי משים במעטפת הכרוז שנחה בכיס מקטורנו.

— רק אל תיפול במלכודת — לחש לעצמו, תוך שהסתתר מאחורי עמוד אחד מאלה התומכים את תקרת האולם, ולאט ובזהירות החל לנוע משם לכיוון פתח החירום שהוליך למטבח ולשירותים.

וויקו, באומץ חסר דאגה לכאורה, ניגש ישירות אל המפקח הכרסתני — ברוך הבא — שמע ארה את קולו — במה זכינו?... ארה קיווה שבכלות הכל יתברר שלא בו מדובר, אלא שמיד הבין שתקוותו נתבדתה.

— אנחנו מחפשים את המהנדס ארה וירטנאן.

— את ארה? קולו של וויקו היה מלא פליאה גדולה — הוא הרי נסע לאמריקה. (באמרו זאת לא חטא כמובן וויקו לאמת. האם לא נסע ארה לאמריקה אי־אז? נסע.)

— נסע, אך חזר בינתיים — השיב המפקח בו ברגע, וגם הביא איתו מכונית שבגללה נגרמה חבלה חמורה למסגר שנלקח זה עתה לבית־חולים.

יוהה, שקלט את השיחה, משך את וירטנאן במהירות לכיוון חדרי השרותים — אוי, ארה, ארה — נאנק — אתה הרי אמרת שהירצנת.

— וודאי שהירצנתי — השיב ארה נרגש — חבלה חמורה?! מתי יכול היה לקרות לי דבר כזה? אולי כשנכנסתי אחורנית? לא, לא יוהה. זה לא יכול להיות שאני. מאה אחוז שלא אני. מישהו „סחב” את המכונית וודאי. מישהו מהבחורים שנגררו אחרי מהנמל.

— חבל על זמן הפטפוט. אתה מוכרח לעוף מפה בכל המהירות.

— ולהסכים שיחשדו בי בפגיעה חמורה במסגר? לא יוהה! אני חייב לברר מה קרה. אלא שתוך כדי דיבורו נזכר ארה במעטפה הטמונה בכיסו.

אל תיפול במלכודת — זכר והבין שאין לו ברירה, שעליו להימנע מכל מגע עם המשטרה.

— התפשט במהירות! לחש לשוער וכבר החליף אתו את בגדיו. קטיפת השוערים האדומה הולמת אותי דווקא — הרהר בהעיפו מבט במראה שמולו — והכפתורים המוזהבים והשנצים הירוקים. אבל לא היה לו זמן להתפעלות עצמית. בזריזות משה את המעטפה הנסתרת מכיס המקטורן שעטף כעת את גופו של יוהה הנדהם, וברכסו במאמץ את הכפתורים הזהובים שבמעיל השוער הצר מעט עליו, דחף את יוהה לתא השירותים, הושיבו על אסלה וציווה:

— שב כמה שיותר כאן!

כלב הולם ובמאמץ לשוות לפניו מעטה אדישות, חזר לאולם דחוס העשן.

וויקו שוחח עדיין עם המפקח. בראותו את ארה במדי השוער נרעד לרגע, אבל מיד התעשת ושאל בזקירת גבה:

— האם ראית במקרה את וירטנאן, קשישי?

— הוא שם — השיב ארה בחריקת קול בהצביעו על דלת השירותים, וכממתיק סוד הוסיף: חש ברע המסכן. אחר־כך נדחק בין השולחנות כשהוא קולט את מלמוליו של המפקח על מועדון המסוגל להעסיק בזמנים קשים מעין אלה שני שוערים במקביל.

טוב — הרהר בהקלה. מדים של רואה ואינו נראה רכשתי לי. שליו עבר בין שני השוטרים שלא נתנו כלל דעתם עליו, ופתח את דלת המועדון לרחוב.

בכיכר הריקה המוצפת אורים חלביים, נצנצו פנסי הגז הדלוקים. מן הים פרץ משב אוויר מרענן וקריר.

המכונית נעלמה.

— ובכן, באמת לא אני האשם. הרגיש ארה הקלה גדולה. אני חייב אם כך לחזור פנימה ולהסביר הכל, ואחר־כך לבקר את המסגר הפגוע בבית־החולים — חשב. אבל הכרוז שבכיסי — נזכר בבהלה גדולה. הרי הבטחתי להעביר אותו לזה שממתין לו באי ההוא. מה שם האי? נחרד מהאפלה הפתאומית בזכרונו — מיד אזכר בוודאי.

מערנות ירד ארה וירטנאן במדרגות וללא כל רמז חיפזון התרחק לאט המבנה הכרסתני, ולפתע זינק בריצה מהירה לתוך הסימטה שמולו, עד שפנסי הגז נמלטו מאחוריו כמו סימני הדרך במסלולי הסקי. הוא הרגיש חום עד מחנק במדים הצרים ותוך כדי ריצה פרם את כפתורי המקטורן, שיחרר את ידיו מהשרוולים ולבסוף שיחרר את עצמו לחלוטין מהבגד העליון.

בתחנת הרכבת הרים פקיד המשלוח את דגלונו לאות תזוזה. הקטר נשף נשיפה אדירה ורכבת קטנה ומצועצעת החלה לנוע ממקומה, כאשר גבר בכותונת לבנה ומעונבת פרץ לרחבה במהירות מטורפת ולאחר שכמעט הפיל את פקיד התחנה בריצתו ניתר חסר נשימה אל מדרגת הקרון ואל דלתו ופנימה.

והרכבת, שכמו לרגע זה המתינה, הגבירה בבת־אחת את מהירותה.

מפינית: עדין כריתי

„הצדק הטבעי” מול „טובת הילד”

מ י ל ו ן ש י מ ו ש י

מדינת ישראל כולה נסערה יחד עם שתי משפחות — משפחת תורג'מן מישראל ומשפחת גונסאלס מברזיל, במאבק ביניהן על הילדה קרולין. קרולין נחטפה מהוריה בברזיל כאשר היתה בת ארבעה חודשים, והגיעה לרשת שמכרה ילדים לאימוץ, ודרכם למשפחת תורג'מן. משפחת גונסאלס עלתה על עקבות בתם וגילתה את מקומם. בדיקת רקמות הוכיחה שאכן הזוג גונסאלס הם הורי הילדה, ועתה נותרה החלטה, למי תימסר קרולין.

קרולין אינה מכירה את הוריה האמיתיים, „הביולוגיים”. מבחינתה, לולא היו באים לחפש אחריה, היתה חיה חיים מאושרים עם הוריה המאמצים בלוד, שלפי כל העדויות מטפלים בה באהבה ובמסירות. עד בואם של הוריה הביולוגיים ארצה היה ברור שטוב לה במצב הקיים.

בכל זאת, אחרי דיון משפטי, החליט בית־המשפט שעל קרולין לעבור אל הוריה הביולוגיים, ולהיפרד מהוריה המאמצים. ברור שהדבר יפגע בה תחילה קשה, אם כי הוריה יעשו הכל לקבל אותה ולהעניק לה אהבה. היא תרגיש כל חייה שהיה לה זוג הורים אוהבים והם נטשו אותה וניתקו עצמם ממנה, גם אם תדע בשכלה שלא לכך התכוונו.

מדוע החליט בית המשפט כך — ולמעשה היה זה פסק־דין צפוי שלא עורר ויכוחים?

מפני עקרון הצדק הטבעי. על־פי העקרון הזה יש דברים ברורים ומובנים מאליהם, העומדים מעל כל שיקול רגשי או פסיכולוגי. קרולין נחטפה מהוריה, היא שייכת להם, והזוג תורג'מן נהנה מהחטף — למרות שפעל בתום לב ולא ידע שהילדה נחטפה. גם אם יכול להיות ויכוח (מורכב כשלעצמו) מהי היום, לאחר שנודע על הוריה הביולוגיים של קרולין, טובתה של הילדה — אין זה חשוב. הצדק הטבעי קודם.

רוביק רוזנטל

דפים לספרות

עורכת: יעל לוטן   עורך משנה: אילן שיינפלד

יגאל תומרקין: „שבת של מכשפות, עפ"י גויא” פלדה צבועה באדום, 1988
מתוך תערוכתו בגלריה „מימרי”

בין ישראל לבין העם היהודי

שיחה עם יאיר אורון, חורף 1986

יצחק־בן אהרן

מתוך הספר „שלטון משותף, סוף הדרך”, קובץ שיחות עם יצחק בן־אהרן, בעריכת ניסים קלדרון, שיראה אור בקרוב בהוצאת הקיבוץ המאוחד.

במשך שנים הניחו שהתנועה הציונית, ההסתדרות הציונית, היא המתווכת בין מדינת ישראל והעם היהודי. הנחנו שהתנועה הציונית מביאה למדינת ישראל את תנועת השחרור הלאומית, האוטונומית, של העם היהודי, ומעבירה, בתוך פעולתה בארץ, את המסר של המדינה אל העם היהודי. לדעתי, עלינו להגיע לידי מסקנה קשה: מאז חורבן הגולה במזרח אירופה ובמרכזה וכינונה של מדינת ישראל — אין עוד תנועה ציונית. מה ששרד הוא המנגנון של ההסתדרות הציונית והסוכנות היהודית. הללו ממלאים תפקידים חיוניים פחות או יותר, בצורה טובה פחות או יותר, אבל המושג „תנועה ציונית” כפי שנוצר במרכז אירופה ובמזרחה, אינו הולם את ההווה ביהדות ארה"ב, וגם לא ביהדות אירופה של ימינו.

היהדות האמריקאית מעולם לא תפסה את הציונות כתנועת שחרור לאומית, אנושית וסוציאלית. היא לא ראתה את עצמה כגולה והמירה את המושג הזה במושג תפוצה. היא אף פעם לא ראתה את עצמה כקיבוץ יהודי במצב של משבר או של אובדן, על כל המשתמע מכך. לאט לאט היא התפתחה כ„בבל אל מול ירושלים”, עם סמכות וטעם קיום משל עצמה, וחיוב עקרוני של קיומה מחוץ לגבולות ישראל לעולם ועד. היא מעולם לא הציבה בפני עצמה את שלילת הגולה, שהיתה אחד האלמנטים המרכזיים של הציונות. יהדות אמריקה אינה מבקשת לעצמה גאולה באמצעות ריכוז טריטוריאלי ועל־ידי עליה לארץ־ישראל. הגורמים המרכזיים ביהדות אמריקה הדתית — או, נהיה זהירים יותר ונאמר, בשלוש הכיתות היהודיות, האורתודוקסית, הקונסרוואטיבית והרפורמית — מאוחדים לחלוטין בעניין זה. כולם סבורים שיש קיום עצמאי ליהדות האמריקאית, ושאין היא נושא לחלום־בלהות של השמדה, של טמיעה, התבוללות או אובדן. אין היא עומדת חלילה להישמד, ולכן היא איננה זקוקה לאיזו אידיאה להצלתה: היא חיה, הווה, יוצרת וקיימת. כמובן, יש בעיות של התבוללות, האופייניות לקהילות יהודיות בארצות מפותחות, שבהן אין אפליה ורדיפה, אף כי גם שם יש פינות קטנות של אנטישמיות. אולם בעיות אלו אינן בסיס למה שקוראים „ציונות כתנועת שחרור”.

לכן אי־אפשר להגדיר את השאלות העומדות בפני יהודי ארצות הברית כשאלות ציוניות. לעומת זאת קיימת שאלת היחס למדינת ישראל. פעם היתה הציונות נושא לפילוג בעם היהודי — מי בעד קיומה של מדינת ישראל ומי נגד — אולם עתה הנושא לא מעורר ויכוח בעולם היהודי. הכול מזדהים עם ישראל — ואין זו בעיה של קבלת הציונות או דחייתה — ישראל היא אלמנט חשוב בחיים היהודיים: כל אחד מוצא בה מה שהוא מוצא ומציב אותה בתוך ההקשר הדרוש לו. פה ושם נותרו שרידים של איבה למדינה — קצת קומוניסטים, קצת בונדאים, קצת סאטמרים וכו'. אבל אלה עתה תופעות שוליות. להמוני היהודים בארה"ב, המיוצגים על־ידי שלושת הזרמים, המקיפים כ־3 מיליון, להם אין בעיה של חיוב או שלילה. האהבה לישראל היא חלק מהוויתם, והם יכולים לחיות יפה בארצם תוך מתן שירות חיוני לישראל. הציונות — כפי שנתפסה על־ידי מייסדיה, הן על־ידי הרצל בזרם המערבי והמדיני, והן בזרם המזרחי האידיאולוגי, האחד־העמי, הסוציאליסטי או הרוויזיוניסטי — איננה קיימת ואין לה כל משמעות ביהדות אמריקה. ממשיך להתקיים מנגנון, מערכת הניזונה מן הציונות ואשר קוראת לעצמה תנועה ציונית, או מפלגות ציוניות, או הסתדרות ציונית: אבל הכול יודעים שאין לכך כל משמעות בשטח. התנועה הציונית איננה מתפתחת ואינה גדלה. היא לא צומחת בקרב הנוער. היא גוועת יחד עם הדור המבוגר שהיה מזוהה איתה, משום שהיה דור של מהגרים ממזרח אירופה. התנועה גוועת כיוון שאין בסיס לקיום אידיאולוגיה ציונית באמריקה.

האלמנט השני בא מאיתנו, וכולו „אשמת שומרון”. למעשה, מאז כינונה היה למדינת ישראל יחס „בנקטי” ליהדות אמריקה. היא ביקשה ממנה שני דברים: כסף והשפעה פוליטית. את שני הדברים הללו היתה יהדות אמריקה מוכנה לתת. לא זו בלבד שהיתה מוכנה לתת, אלא הדבר אף היה חיוני לעצם קיומה ותודעתה היהודית־קהילתית. לשני הצדדים היה הקשר חיוני ונוח. היה גשר חביב מאוד, גשר של „בנקטים”, של נשפי־התרמה, ולא היה בו זכר לחיכוך. למדינת ישראל, על כל מפלגותיה ועל כל ממשלותיה, היה עקרון שלא להיכנס לשום קונפליקט עם יהדות אמריקה, או יהדות אירופה. הקונפליקט היה מופיע אילו דרשה ישראל את נשמתם, את הבנים שלהם, לעליה, להמשך הקיום. ישראל ויתרה על התביעה הזו כתביעה בסיסית. לא שומעים אותה ב„בנקטים”, כי אם ב„מלווה־מלכה” או בקבלת שבת. וגם בכך לא הפריזו, כי עצם השמעת התביעה היה בה כדי להרגיז, ליצור אנטגוניזם, וישראל לא רצתה בשום אופן להופיע כמסיתה בנים נגד הוריהם, כ„גונבת בנים”. ישראל לא רצתה בארה"ב יהדות אחרת מזו שהיה בשלום וכאהבה עם ישראל. ואכן, יהדות ארצות־הברית אוהבת את ישראל. היא מבטאת את אהבתה במה שיש לה עודף: צדקה, פילנטרופיה וסיוע מדיני. ואתה שומע טוענים כי אלמלא התפוצה היהודית בארה"ב קשה מאוד היה לישראל. מי יודע מה היה גורלה של המדינה לולא מיליוני היהודים בארה"ב, ולולא היה מעמדם כמות שהוא. מה יהיה עתידה של המדינה, אם ייפגע היסוד הזה, או יחדל בשל נטישת הדור הצעיר, או ייכנס לקונפליקטים עם המדינה האמריקאית בנושא הנאמנות הכפולה?

מדינת ישראל הפכה, אם כן, לגורם האנטי־ציוני הבולט ביותר מבחינה מהותית: היא ויתרה מדעת על השתתפותה של יהדות ארה"ב בבניינה של המדינה, באמצעות המרכיב המכריע ביותר, כלומר העליה. ישראל קיבלה, למעשה, מה שביקשה, כמובן לא בממדים הדרושים. היא אמנם מוכנה היתה לקבל יותר משקיבלה, בכסף ובעזרה פוליטית, אבל בהחלט היתה מוכנה להשיב על אהבה באהבה. המפגש היה ביסודו לא עם המוני העם — זה לא היה מועיל ולא בעל ערך — אלא עם הצמרת, המנהיגות, לפי מיטב הערכתי, מעולם לא הקיפו יותר מאשר מאת אלפים אחת — פחות או יותר — מן הצמרת הכלכלית, הבעל־ביתית, הפלוטוקרטית. הסעד הפוליטי היה ודאי עניינם של אנשי־צמרת מעטים, מקרב היהודים שהיו מעורבים בחיים הפוליטיים הכלליים. להמוני העם לא הגיעו, לא נזקקו להם.

כמו עיני ראיתי, עוד בשנים שבטרם הקמת המדינה, את הטרנספורמציה שחלה ביהדות האמריקאית. ישראל היתה גורם מכריע בשינוי מושג המנהיגות ביהדות ארה"ב. עד שנות הארבעים היו מנהיגי יהדות ארה"ב אינטלקטואלים. — אמנם גם רבנים — אנשי רוח, אנשי הגות ואנשי פוליטיקה. מאז שישראל דרשה מיהדות ארה"ב כסף ותמיכה פוליטית, נשתנה אופי המנהיגות. ה־leader הוא ה־giver וה־big givers הפכו ל־leaders. אנחנו הושבנו את התורמים בראש השולחן. בשנת 1947, כשבאתי לארה"ב מטעם ההגנה, הפלוטוקרטים עדיין ישבו למטה, ועל הבמה ישבו הרבנים, הנואמים, האקדמאים, הסופרים והמורים. תוך שנה־שנתיים התהפכה התמונה — על הבמה ישבו בעלי־המאה ולמטה ישבו אנשי הרוח, אנשי החינוך והספרות. לאט לאט נתלשו האינטלקטואלים ויצאו מתוך המעגל. לא היה להם עניין למלא תפקיד משני כמשרתי ה־big givers. התפיסה שלהם היתה הרבה יותר סוציאלית, הרבה יותר רוחנית מאשר שלנו, ואנחנו הרכבנו על יהדות ארה"ב מנהיגות של פלוטוקרטיה, של בעלי אמצעים, מצד אחד, ומצד שני של רבנים. מצטרפת לכך העובדה שהרכבנו לעצמנו בארץ את הרבנות הראשית, נתנו לה מעמד מיוחד, שמעולם לא היה לה בכל תולדות היהודים. כך נוצר, כמובן, הסבך שלא פתרנו עד היום: בקונפליקט בין הרפורמים והאורתודוקסים אנחנו בני־ברית של האורתודוקסים (שהם חלק מן הממסד התחוקתי של מדינת ישראל), ועוינים בכך שני שלישים של יהדות ארה"ב.

נתבדתה גם התקווה, שכינונה של מדינת ישראל ישכך זרמים וגלים אנטגוניסטים, אנטישמיים. אדרבא, מדינת ישראל בעצם מלחמת הקיום שלה — הסכסוך עם העולם הערבי ואולי גם עם בני בריתו — מסכסכת את כלל היהודים עם אלמנטים עולמיים אחרים.

כתוצאה מכך מתעוררת אנטישמיות, אשר מכוונת לא רק נגד ישראל, אלא נגד יהודי כיהודי. גורמים השרויים בסכסוך עם ישראל מתרגמים מהר מאוד את האיבה כלפי ישראל לאיבה כלפי היהודי באשר הוא יהודי. אחת התקוות הגדולות שהציעה הציונות ליהודים, שנכה את האנטישמיות מכת מוות על־ידי כינונה של עצמאות יהודית, לא התאמתה. מדינת ישראל הפכה למוקד של שנאת עמים, אשר גוררת לתוכה גם את היהודים, הנדרשים עתה להתייצב להגנתה: כפי שקרה, לדוגמא, בעקבות ההצבעה באו"ם, אשר זיהתה ציונות עם גזענות.

כך גם היחסים האופורטוניסטים שיש למדינת ישראל, כמדינה, עם משטרים מסויימים — מכירת הנשק, היחסים עם דרום אפריקה וכו'. המדינה פועלת לפי האינטרסים שלה, והם אינם חופפים את הרגשות, ואפילו את האינטרסים, של כלל היהודים בעולם. אני מסתייג מהאווירה שממשיכים עדיין לטפח, כאילו בין ישראל והיהודים בגולה אין שום קו מפריד, שום קונפליקט, כאילו יש הסכמה כללית: כאילו יש ירושלים ויש בבל, יש מדינה ויש יהודים בעולם, והם יכולים לעבוד יחד בשיתוף פעולה בין שווים. כי מקוממת אותי התפיסה, ההולכת ומתבססת גם במדינת ישראל וגם בין היהודים בגולה, כי אין עליונים ואין תחתונים, כי אין הגמוניה ולא יכולה להיות הגמוניה ארץ־ישראלית וציונית על כלל היהודים.

מהו המצב שהיה צריך להיות, ואשר בעיני הוא המצב היחיד האמיתי? זה מצב של סכסוך עמוק מאוד בין ישראל ויהדות הגולה. המציאות בהווה היא מציאות אנטי־ציונית, הנוגדת את האינטרס הישראלי. האינטרס המרכזי של מדינת ישראל היום איננו הכסף היהודי. גם מבחינה פרגמאטית זה גורם בטל בשישים. אם משווים בין מה שמקבלת ישראל מהאוצר האמריקאי ובין מה שנותנים היהודים, אין לתרומתם כמעט משמעות. רוב ההשקעות שהשקענו במדינת ישראל מאז יסודה, 80%־85%, הוא הון ממלכתי־לאומי, שקיבלנו בצורת מלווים וכדומה. ההון הפרטי שהושקע הוא, אולי, 10%־15% מכלל השקעות ההון. ישראל לא הצליחה למשוך השקעות־הון על בסיס מסחרי, גם משום שכדאי יותר להשקיע בארצות קולוניאליות, באמריקה הדרומית, באפריקה וכו'.

וכאשר לסעד הפוליטי — הוא אינו חסד שמישהו עושה עם מדינת ישראל. ליהודי התפוצות הוא דרוש לא פחות מאשר לנו, ביחוד בתחום הזה ששמו הגירה או עליה. אני זוכר פגישה מעניינת בארצות הברית, שקיימתי בשנות הארבעים עם כמה פלוטוקראטים יהודים. שאלתי אותם מהי ההתלהבות שיש להם לגבי מדינת השערים הפתוחים בארץ, והם ענו בגילוי לב: אנחנו היינו הכתובת לקבצנים היהודים, ולנע־ונד היהודי, במשך עשרות שנים. כל הגירה יהודית נוספת לארה"ב מכבידה עלינו, ויש לנו עניין שליהודים תהיה עיר מקלט אחרת, לא בארה"ב, ואנחנו מוכנים לשלם בעד זה כל הון שבעולם. כלומר, הסעד הפוליטי ניתן, ראשית, מתוך אינטרס אמריקאי־גלובאלי, היינו, החשבונות שיש לארה"ב במזרח התיכון; שנית — מתוך האינטרס של היהודים האמריקאים, שמדינת ישראל תהיה מקלט לילה לנודדים, לקבצנים, לנידחי ישראל מכל העולם, וכך תשחרר את יהדות ארה"ב מהדאגה להם בביתם פנימה.

בעיית הבעיות, בעיני, היא עליית היהודים. מבחינתנו — וזאת היהדות האמריקאית אינה מקבלת — לא יכול להיות ספק בכך שאנחנו נאבקים על שארית הפליטה של יהדות העולם. האמריקאים אינם מודים בכך.

היהדות האמריקאית הרבנית אינה מודה בכך שיהדותה רופסת. הבעיה שלה היום אינה התבוללות, כפי שהיתה בראשית המאה ובשנות העשרים, כאשר שינו שמות וכו'. תופעות אלו אינן אקטואליות עוד. הבעיה היום היא טמיעה. זוהי טמיעה מתוקה, ויהדות אמריקה בוגדת למעשה בגידה מתוקה, בגידת אהבה במדינת ישראל ובעתידו של העם היהודי. אין כל ספק שאין עתיד ליהדות בגולה. לדעתי, האפולוגטיקה המלווה אותנו, כאילו הדת או הלאומיות המיוחדת הם שקיימו את העם היהודי, איננה עומדת בפני ביקורת היסטורית אמיתית. מה שקיים את העם היהודי היתה הסתגרותו של העולם הגויי בפני היהודים העובדה שהעולם הגויי סגר את היהודים בגיטו, גם פיזי, גם רוחני, גם כלכלי, כפתה עליהם להתקיים. מאז מלחמת העולם השניה, מאז הכרעת הנאציזם והפאשיזם, נפתח העולם מחדש ליהודים, כמו בראשית תקופת האמנציפציה ובימי נפוליאון. היהודים זורמים אל העולם הנפתח לפניהם, והם נטמעים בו. איני רוצה לערוך חשבון ותחזית היסטורית, כמה עשרות שנים תתקיים היהדות הזאת כיהדות בנתונים אלה. אני יודע שיש מאבק הירואי, בייחוד מצד בתי־הכנסת שלנו, באמצעות מונופול על נישואין ומונופול על קבורה ובאמצעות דיני אישות, אבל מובן שזה לא מחזיק מעמד. זו חומה שנפרצה על־ידי נישואין אזרחיים ועל־ידי נישואי תערובת, המגיעים עכשיו ל־50%־70% מכלל הנישואין גם באירופה וגם בארה"ב, גם אם נניח שכתוצאה מנישואי־התערובת חלק קטן מהלא־יהודים מצטרפים ליהדות.

לא צריך להיות פסימיסט מושבע כדי להבין שכל עוד העולם נשאר פתוח ודמוקרטי, וכל עוד הוא מתפתח ומדביר תחתיו את הגזענות והפאשיזם, ההיטמעות תימשך. ההיטמעות מתרחשת משני עברי המתרס, גם בארצות הברית וגם בברית המועצות. אלה הם שני תהליכים מקבילים. אף שבארה"ב היהודים נהנים מחופש ובברית המועצות הם מנותקים, התהליכים הפנים־יהודיים הם כמעט זהים. הגל הגדול הוא של הזדהות עם העם, עם הכלכלה, עם התרבות, עם החברה הכללית, והינתקות מן העם היהודי. השאלה הקיומית והמכרעת העומדת היום בפני מדינת ישראל היא איך להציל לעצמה עוד מיליון יהודים.

בימי נעורי היינו אומרים בתנועת העבודה: „רוב בניינו ומניינו של העם היהודי בארץ־ישראל”: זו היתה סיסמה. דיברנו אז על יהדות אירופה. מי יישא היום את הסיסמה הזו ויופיע באמריקה ויאמר: „רוב בניינה ומניינה של קהילת היהודים באמריקה — בארץ־ישראל”? בעצם, כל אחד מאיתנו מוכרח להפוך היום למינימליסט. כשאני שואל את עצמי מהו המינימום, אני אומר: אילו יכלה מדינת ישראל להחזות לעצמה תוכנית רצינית להציל עוד מיליון יהודים, מתוך עשרה־אחד־עשר מיליון יהודים החיים היום בעולם, אינני רואה פרספקטיווה גדולה מזו ל־10־15 השנים הבאות. וזאת משימה כמעט אוטופית על־פי מצב הדברים היום, על־פי האופן שישראל מתייחסת לנושא. אין להתייחס לנושא רק מנקודת ראות מופשטת, פילוסופית, הדנה בעם היהודי ועתידו. כל אחד ואחד מאיתנו ודאי דואג וכואב שמרכיב כזה של המין האנושי הולך ונעלם: היו לו ללא ספק אי־אלו ערכים, והוא תרם משהו לאנושות בעצם ליכודו הדתי והלאומי. העם הזה הולך ומתפורר לנגד עינינו, ועלינו להתייחס לשאלת הגולה במלוא הרצינות. אנחנו יודעים מה יהיה עתידה של מדינת ישראל אם היא תחיה על חולייתה, כלומר, אם גידול האוכלוסיה יתבסס רק על הילודה. ישראל ניצבת בפני סכנה של שקיעה בתוך האזור הזה. מבחינה פוליטית אנחנו יכולים וצריכים לשאת את הדגל של התאקלמות באזור, להיות חלק מהאזור ולא חלק מאמריקה או מאירופה, לומר לעצמנו „לא לעולם חרב” ולשאוף להסדר עם הערבים. זו הפרספקטיווה שלנו. עם זאת, כל אחד ואחד יודע שאם לא נצליח לחזק את המבנה שלנו דווקא על־ידי אותם מרכיבים, שהעולם הגויי האמריקאי משתיל בתוך הקהילה היהודית — מבחינה מדעית, מבחינה רוחנית, ומבחינה ערכית — אם לא נביא משהו מזה לחברה הישראלית, נהיה ללא כל ספק דלים מאוד. יש לנו מה לדלות משם, יש לנו צרכים חיוניים מאוד לבנייתו של העם, ואנחנו יכולים להיבנות מן הלבנים של יהדות אמריקה.

הדבר דורש, כמובן, מאמץ חינוכי והסברתי עצום ומבנה אחר לגמרי מזה המצוי. אי אפשר לעשות זאת באמצעות מפלגות ציוניות ובאמצעות הסוכנות. לכך דרושה מערכת אחרת לגמרי, שטרם בנינו. לדעתי, יש להמיר מיד את „הקונגרס הציוני” על מפלגותיו ב„קונגרס היהודי”, קונגרס של מחנכים ושל מורי הלכה. זו צריכה להיות מסגרת בינלאומית, שבה יתאספו אנשי היצירה היהודית — אקדמאים, מהנדסים, חוקרים, אנשי איגודים מקצועיים, רופאים ויוצרים בכל תחומי היצירה, ובהם גם רבנים ורבניות.

(המשך בעמ' 18)

ניטשה היום

יעקב סימן־טוב

ניטשה: מסות על חינוך לתרבות; תרגם, הקדים וערך יעקב גולומב; ספרי מופת פילוסופיים, מאגנס תשמ"ח.

בשנים האחרונות חל מעין רנסאנס בהערכת הפילוסופיה של ניטשה בקרב שוחרי הפילוסופיה בעולם. דומה כי בעולם המחשבה במערב ניכרת כמיהה לפעילות אינטלקטואלית נוסח ניטשה, המעמידה את הפילוסופיה כפעילות שעניינה נקיטת עמדה מעריכה כלפי החיים, חיי היחיד ומשמעותם על מלוא יצריותם ויצירתיותם. אפשר איפוא לומר כי העיסוק המורגש לאחרונה במשנתו של ניטשה גם בקרית־ספר שלנו, הוא מעין רנסאנס, שכן דמותו של ניטשה והגותו הטביעו רישום ניכר על הספרות העברית החדשה. הרי אם נזכיר כאן, לעניין זה, כרפרוף את היוצרים העבריים בני דור התחיה שהושפעו מניטשה, בדרך זו או אחרת, הלוא הם ברדיצ'בסקי, טשרניחובסקי, הלל צייטלין, זלמן שניאור, ברנר וגנסין.

והנה, לא מכבר יצא בהוצאת ספרי־המופת הפילוסופיים של הוצאת „מאגנס", קובץ מסות של ניטשה, בעריכתו ובתרגומו של ד"ר יעקב גולומב מן האוניברסיטה העברית. בקובץ שתי מסות: הראשונה „שופנהאור כמחנך", והשניה — „על עתיד מוסדות החינוך שלנו" והיא בנויה על חמש הרצאות שנשא ניטשה, הפרופסור הצעיר, בפני תלמידיו.

שתי המסות הללו היו בשעתן תגובה ישירה של ניטשה להתפתחויות שחלו בגימנסיות ובאוניברסיטאות הגרמניות. החל מאמצע המאה ה־19 התרחק החינוך הגבוה הגרמני מעניינים שברוח והחל משרת את מטרות המדינה, הצבא והתעשיה, בהעדיפו מיומנויות טכניות ומקצועיות. בניתוח המדהים ברמיונו לניתוח מרקסיסטי־קלאסי, טען ניטשה כי אינטרסנטים כלכליים ורודפי־בצע רואים בהרחבת החינוך אמצעי להגדלת הצריכה, ועל־ידי כך הגדלת הייצור והרווח. החינוך, מבחינתם של הללו, הוא ליצור אדם סטנדרטי, שטוח והמוני, האמון על תרבות הצריכה. המורל של החינוך, לדעת ניטשה, טיפוח המיוחד והחד־פעמי שבכל אדם ואדם, שוב לא עמד לנגד מוסדות החינוך הגרמניים.

שלא כחסידי ההומניזם־לשמו, שנסתגרו במגדל־שן אקדמיים, סבר ניטשה כי תכלית החינוך איננה העמדת חוקרים מלומדים אלא טיפוח בני־אדם אותנטיים. בתביעה זו אפשר לראות בניטשה כמטרימה ומבשרה הגדול של ההגות האקסיסטנציאליסטית בפילוסופיה המערבית. המרתק במחשבתו של ניטשה על־פי שתי מסות אלו הוא שגם בתחומים רבים אחרים הוא הקדים בכמאה שנים תפיסות מודרניות רבות. למשל, בניתוח פסיכולוגי־חברתי של הפעילות המדעית והמדענות לשמה ומה הם המניעים של המדענים בפעילותם, דומים ניתוחיו של ניטשה להפליא לניתוח של אוגוסט קון, מן הבולטים בין פילוסופי המדע בימינו.

המסה „שופנהאור כמחנך" ניחנה ביופי ספרותי והיא מעין סיכום הגותי של ניטשה הצעיר. במרכזה מחשבותיו של המחבר בחיפושיו אחר דמות־אב מחנכת. דמות הפילוסוף המופיעה במסה השניה, הבנויה בצורת דיאלוג סוקראטי, היא קרוב לוודאי דמותו של שופנהאור, שלימים הסתייג ממנו ניטשה.

המבוא הרחב וההערות המרובות של עורך הקובץ נותנות בידי הקורא כלי משוכלל להבנת הגותו של ניטשה והרקע התרבותי של פעילותו הפילוסופית. מי שנשבה כבר בקסמו של ניטשה חובה עליו שירוץ לקרוא ספר זה — ומי שטרם נשבה בקסמיו, לו רק יציץ בספר זה, חזקה עליו שיפול בשבי קסמיו.

שלמה שפירא
התמורדות

נעקשת ארץ מתהפכת סביב צירה
אבל מהירותה הסבובית עושה את האנשים עליה
תמיד זקופים כלפי השמים.
כמה באמת זקופים הם וכמה הקשר לאדמה מעודד
זקיפות זו

סביה היא מתוך חכמת הנפש:
על גבי כח גדול, כחות קטנים מתמודדים על נפשם
וכל עוד הם חיים משכונה חיכנית ומתוקה
האשמתות

אור גנוז ונגלה
הם יוסיפו להיות תחת השפעתו של כח המשיכה
היהודי.

מתוך „ארדש", ספר שירים העומד לראות אור בהוצאת עקד.

האלף המשולשת

מתוך הרומן „אלי ואליזבת" שיופיע השבוע בהוצאת מודן

גדעון תלפז

באותם ימים נודענו כאל״ף המשולשת, על שם האות הראשונה בשמותינו — אליוט, עבדכם, אלי ואליזבת. אמרכל הקולג', משתעשע לו בתפקיד אלוהים, הועיד לנו למגורים בית לבנים אדומות בסגנון ג'ורג'יאני, אחד מכמה מיבנים ברחוב נורהם גרדנס שהיו בבעלות הקולג'. בעוד שאני טרחתי על השלמת עבודת־הדוקטורט שלי, באו אלי ואליזבת לאוכספורד כזוכים במילגת פוסט־דוקטורט. הם הגיעו באותו יום. גשם ירד, זירזוף משיי דק של תחילת אוקטובר, שאותו סתיו תמים, סתיו 80', הצטיין בו.

אלי הופיע בשעת אחר־צהריים מוקדמת. עברתי בחדרי כשפעמון הדלת צילצל. כשפתחתי ראיתי אותו ניצב בגשם על מדרגות הכניסה, מזוודותיו לרגליו.

„הלו" הושיט יד ושונה. „השם הוא אלי זוהר. אני מבין שאנחנו עומדים להיות שכנים."

היו לו עיני תכלת צוננות, פנים שזופות שיזפון עמוק, קבוע — גם בעיצומו של חורף יהיה גוונן כגון עלה טבק — וחיוך בהיר, מזהיר, שנרמז בו גם באותו יום סגריר על תגיעת שמש לא־פוסקת.

„היכנס בבקשה," אמרתי.

הרמתי את אחת המזוודות, הוא הרים את האחרת ופסענו פנימה.

„הגעת עכשיו?" שאלתי.

„ישר מתחנת הרכבת."

הנחנו את המזוודות במסדרון. הוא פשט את מעיל־הגשם הרטוב שלו והביט כה וכה. „או זהו זה? המעון המהולל של נורהם גרדנס?"

„זהו זה," אישרתי.

„איפה החדר שנועד לי?"

„למעלה." הבטחתי בו. „אני מנסה לזהות את המיבטא שלך."

הוא הצטחק. „ואתה לא מצליח? אין דבר. אני ישראלי, אף על פי שלא בטוח שהמיבטא שלי הוא ישראלי טיפוסי. ואתה? אמריקאי, אני מניח?"

„מכף רגל ועד ראש."

„והחדר שלך?"

„אתה עומד לידו. זה החדר היחיד בקומה הזאת."

הדלת היתה פתוחה והוא הציץ פנימה. „פסנתר. זה שייך לחדרך?"

„לא. שכרתי אותו."

„אתה לא נגן מתחיל?"

„אני מנגן כבר חמש־עשרה שנה."

„טוב, אין לי הרבה סבלנות למתחילים."

„מה בקשר לספל קפה? הוא מוכן. במטבח."

„ברצון."

ניגשנו למטבח והוצאתי שני ספלים מן הארון.

„אתה מתכוון לעסוק כאן במחקר?" שאלתי.

„אני כותב ספר על ד'ישראלי. לורד ביקונספילד."

„שמעתי עליו."

„קראת משהו משלו?"

„רק „טנקרד" ו„אנדימיון"."

„הסופר שבו מעניין אותי פחות מהמדינאי. ואתה, על מה אתה עובד?"

„תומאס גרופיוס. פילוסוף אנגלי מהמאה השמונה־עשרה. אף אחד לא שמע עליו."

„אני מתאר לעצמי שאשמע עליו הרבה בקרוב. אמור, כמה חדרים יש כאן?"

„שלושה."

„ואתה כאן לבדך?"

„עברתי לכאן בתחילת הקיץ כשהדיירים הקודמים עזבו, והייתי לבדי כל הקיץ. נהיה כאן שלושה. עוד מישהו צריך להגיע היום."

„בן מין?"

„דוקטור בוסתני, לפי האמרכל."

„דוקטור למה?"

„אין לי מושג. האמרכל לא סיפר הרבה. הוא יגור בחדר האחר למעלה."

„מנין הוא?"

„אם אני זוכר נכון — ביירות."

„ביירות לבנון?"

„כן."

אלי ליטף את שפמו ופלט בחיוך, „דבר אחד בטוח, משעמם כאן לא יהיה."

הוא היה בחדרו, פורק את מזוודותיו, כשהפעמון צילצל. שוב ניגשתי לפתוח. האשה היפהפיה שעמדה בחוץ מתחת למטריה פרושה אמרה, „ערב טוב. אני אליזבת בוסתני."

„הדוקטור בוסתני שהיה אמור להגיע היום?" שאלתי.

„יש להניח," השיבה, שפתיה הארומות, המגולפות להפליא, נמשכות בחיוך רחב לנוכח פתיעתי.

„נעים מאוד," הושטתי יד. „אליוט פורסייט."

„תוכל לעזור לי להכניס את המטען שלי?"

„איפה הוא?"

„במונית. היכנס מתחת למטריה. הגשם מתחזק."

מטענה מנה חמישה פריטים — מזוודות ותיקי־מסע — עשויים עור, שעליהם התנוסס סמלו של מעצב־אופנה צרפתי. נשאתי אותם למסדרון בשעה ששילמה לנהג המונית ושילחה אותו.

„באמת תודה," היא עמדה על הסף, מנערת את מטריתה הנוטפת מים. „אני מקווה שלא הטרחתי אותך יותר מדי."

„לגמרי לא," אמרתי. „חיכינו לך. אני ואלי."

„אליו?"

„אלי." הצבעתי על המדרגות המוליכות לקומה העליונה. שם, נשען אל המעקה כשעיניו מתבוננות בנו, עמד אלי. „הדייר השלישי בבית הזה," הוספתי. „הוא מישראל."

לימים אחזור בזכרוני שוב ושוב לרגע הזה ואראה את השריר המפרכס בזווית פיה, הזיע הרישי היחיד בפניה שכולתו שמרו על ארשת קפואה, ואת ניע־הראש הקר, האדיב, כלפי אלי. הוא נעץ בה מבט שותק, מעכל את ההפתעה, ואז הסיט מבטו אלי בתמיהה. אני הייתי אחראי לכל הבלבול — היה עלי לברר מלכתחילה כי מדובר באשה — וקיוויתי כי יקבל את התנצלותי האילמת.

„אתם שני הפוסט־דוקטורנטים היחידים כאן," אמרתי. „אלי עוסק בהיסטוריה. ואת?"

„רפואה."

„רפואת ילדים?" זרקתי מתלוצץ, מתוך נסיון לטהר את האווירה מן המתח.

„אני רופאה מנתחת," העמידה אותי על טעותי בשוויון־נפש.

„טוב לדעת, עכשיו אני יכול להרגיש כאן בטוח."

היא סקרה אותי. „יש לך בעייה רפואית?"

„לא עד כמה שידוע לי," אמרתי. „אבל תהיה לי, אם לא אגמור את הדוקטורט שלי בקרוב."

היא נמנעה מלהסב עיניה אל אלי.

„את בוודאי עייפה מהדרך," אמרתי. „מה בקשר לספל קפה? הוא מוכן. במטבח."

„זאת השורה הנצחית שלך, אליוט?" אלי צחק. הוא חזר לחדרו.

„אולי כדאי שקודם אתארגן בחדרי," אליזבת אמרה.

„הדרך למעלה," אמרתי. „אעזור לך להעלות את המזוודות."

החדר שלי פנה אל הפארק. החדרים שלמעלה פנו לרחוב והיו חשופים לשמש אחר הצהריים, אך בכך היה קשה להיווכח באותו יום. הרקיע היה עמוס עננים, הגשם לא פסק לרדת והנוף שנשקף מחלון חדרה של אליזבת היה קודר ומשמים. החדר עצמו הדיף עגמימות וניכור. הקירות היו חשופים, הכונניות ריקות, השטיח מרופט, על המיטה הצרה היה מזרן בלבד, וגלמודיותו של שולחן־הכתיבה שבפינה החשוכה נגעה ללב. אליזבת הביטה אנה ואנה במבט של חוסר־ישע.

„זה לא בדיוק חדר במלון ריץ," אמרתי, „אבל אפשר לתת לו צורה. זה דורש קצת עבודה. אשמח לעזור לך להחיות את הדיוטה."

„תודה," היא אמרה, „אבל אני לא חושבת שאני מסוגלת לזה עכשיו."

„אם את צריכה סדינים או מגבות, אמרי לי. אוכל להשאיל לך."

„הבאתי כל מה שצריך. אני מקווה."

מעבר לקיר חרק שמענו את אלי מתנועע בחדרו.

„הוא שכנו?" שאלה בהנמכת קול.

„כן," אמרתי. „אתם לבדכם בקומה הזאת. יש לכם כאן חדר־שירותים משותף. המטבח למטה."

היא הפשילה את הוילון והביטה החוצה.

„הנוף מכאן די נחמד," אמרתי, „כשהשמים מתבהרים."

„וזה קורה?"

„תתפלאי. למרות כל מה שנהוג לחשוב על אנגליה. תרגישי אחרת אחרי שתתחילי להסתגל. זה לוקח זמן. בעיקר אם באים לכאן מאקלים שונה כל־כך כמו האקלים שממנו באת."

היא פנתה לאחור והסתכלה על מזוודותיה.

„אני עוזב אותך עכשיו. הקפה מוכן, כמו שאמרתי. הוא במטבח."

„תודה, אליוט. מאוד נחמד מצידך."

„על לא דבר," אמרתי. „אם את צריכה משהו, תני שריקה."

אותו ערב, ערבם הראשון בנורהם גרדנס, הזמנתי אותם לארוחה. מזג־האוויר דיכא כל חשק לצאת ולחפש מסעדה או חנות מכולת לקניית מיצרכים, ואף על פי כן לא יכולתי להיות בטוח מראש כי יקבלו את הזמנתי. בין היתר, ביקשתי ליצור הזדמנות שתוכל לסייע לשבירת הקרח ולהשכנת איזשהו הסדר, או לפחות להתוודעות ממשית יותר. והאמת היא שהתפלאתי קמעה כשנענו.

באותם ימים ערכתי עדיין ניסויים ב„גובל קוויזין". עם לא מעט דמיון, טיפת מזל, ובעזרת מדף ספרי־הבישול שלי, הייתי מצליח מדי פעם להתקין סעודה ראויה. לא העזתי לתלות תקוות רבות בהצלחת הסעודה כאירוע חברתי, די היה לי שתעבור ללא תקריות. לימים אתוודע אל זרויותיו של אלי — אראה אותו קם מעם השולחן כשמלח נשפך מן המלחה ומעלה באש את עניבתו לאחר שחדשות רעות הגיעו אליו — אבל באותו ערב לא הפגין אף אחת מהן. הוא היה גינות ושפע קסם אישי. וקסם זה, שלא היה בו דבר מעושה או יזום מראש, ושנטף ממנו בטבעיות רבה בכל תנועה ובכל צירוף־מלים, הוא מה שזכור לי יותר מכל מאותה סעודה. אשר לאליזבת, שליטתה העצמית, המעודנת, סייעה לא מעט להפגת המתח באותה ארוחה ראשונה שלנו. היא הספיקה בינתיים להתקלח, להחליף בגדים, לנוח, וכעת יכולתי לבחון אותה כאור חדש, ללא פתיעת המיפגש הראשון, הפתיעה מיופיה, הפתיעה מהיות הדוקטור בוסתני אשה ולא גבר. היא נשאה את גופה ביפעה אצילית, אור עיניה נוגה מבפנים, נוגע בשפתיה הרחבות, המלאות, המגלפות את המלים בחושנות ומלטפות אותן בהבקיען החוצה. הם היו שניהם אקסוטיים בעיני. ובערב ההוא, בגלימת המארח, שיחקתי בתפקיד ישן, מרפרטואר מוכר היטב, שתמיד שימש אותי נאמנה: נכנסתי בעורו של ז'אק טאטי — שחקן־הקולנוע הצרפתי שלסרטיו הישנים, שהוקרנו בקמפוס לפחות אחת לסמסטר, בימי בהרווארד, הייתי מכור — ארך רגליים, מעשן מקטרת, מסורבל כלשהו, משעשע בהומור יבש, חוקרו הצעיר של הפילוסוף הסתום, התמהוני, השכוח שלא בצדק, בן המאה השמונה־עשרה, תומאס גרופיוס, שזה מאתיים שנה לא נתן איש דעתו על גורלו או הגותו. ואחרי הארוחה כשהציעו לעזור לי בהדחת הכלים, ראיתי בכך צעד ראשון לקראת השכנת איזשהו מודוס ויוונדי בנורהם גרדנס.

הם התנצלו על עייפות הטיסה, ופרשו לחדריהם מוקדם. בחדרי, מעלה עשן במקטרתי, הקשבתי לאיוושת הרוח בפארק. בחודשי הקיץ התרגלתי לדומייתו הלילית של הבית, אבל כעת היה לדומייה זו צליל שונה, מוחשי ביותר, שנבע מנוכחותם של שני דייריו החדשים. לא יכולתי לשמוע כל רחש מחדריהם. הם נרדמו, או ניסו להירדם, אם הדבר היה אפשרי בכלל בלילה הראשון של היותם כה קרובים זה לזו, כשרק קיר דק חוצץ ביניהם. הגשם שכך. שמעתי את שאונה המרוחק של הרכבת ואת הפעמונים המצלצלים את השעה ממגדל־פעמונים סמוך, ושאלתי את עצמי אם יש משהו שאוכל לעשות על מנת לסייע לשני הזרים המלהיבים האלה, שבאורח כה תמוה נקלעו לעולמי, למצוא לשון משותפת, שלא לומר ידידות.

כשחזרתי מריצת־הבוקר למחרת מצאתי קנקן קפה מהביל על שולחן המטבח ליד ה„טיימס" וה„גארדיין", שעליהם הייתי מנוי. דקה לאחר מכן חזרה אליזבת מן המעדניה הצרפתית שברחוב וודסטוק ובידה שקיק נייר מלא קרואסונים טריים וריחניים. „ארוחת הבוקר הראשונה שלי באוכספורד," הבהירה לי, כאילו היה הדבר טעון הסבר.

„את מתכוונת לאכול את כל הקרואסונים האלה?" שאלתי.

„הם בשביל כולנו."

„את הכנת את הקפה?"

„כן," השיבה, מתנצלת. „אני מקווה שאתה לא כועס שהשתמשתי בפולי הקפה שלך."

„אני שמח שעשית את זה."

שמענו את צעדיו של אלי היורד במדרגות.

„בוקר טוב," קרא לעברנו כשנכנס למטבח. הוא נראה רענן ותוסס. „ריח הקפה משגע, ומה יש לנו כאן? קרואסונים אמיתיים?"

„התכבד," אליזבת אמרה.

„יופי. תודה."

ישבנו סביב שולחן המטבח, אני מזיע באימונית שלי, הם נרגשים לקראת יום הפעילות הראשון שלהם באוכספורד וחוגגים את המאורע בקפה וקרואסונים. כשהשבתי על שאלותיהם לגבי קיצור הדרך לקולג' ואיפה אפשר לשכור אופניים או איך מגיעים מכאן לספריית „בודליאן", היה נדמה לי שאני מגלה מאמץ מואץ מצידם להשלים עם קיומם המשותף בנורהם גרדנס, מואץ אף יותר ממה שהייתי מוכן לצפות אתמול בלילה. רווח לי לאחר שיצאו. הבית שוב עמד לרשותי. נשפתי את הנשיפות הראשונות ממקטרת שלי והכנתי את עצמי לקראת תומאס גרופיוס.

אחרי המהפיכה

אבי גורן

ארנסט בלוך, „כתבים נבחרים", תרגם: דוד ארן, מבוא והערות: זאב לוי ספרית פועלים, תשמ"ח

הופעתו של מבחר מכתביו הפילוסופיים של אחד הפילוסופים המרקסיסטים החשובים של ימינו מעלה על הדעת, שספרים מסוג זה הפכו לחזון נדיר במחוזותינו. הדבר בולט לעיני כל המסתובב בחנויות ספרים וספריות באירופה, שם יש שפע של מחקרים חדשים, ספרים וכתבי עת מרקסיסטיים, ושם זוכים אירועים שונים, החל מתהליכי דה קולוניזציה בעולם השלישי וכלה במפולת בוול סטריט, גם לפירוש מרקסיסטי בכלי התקשורת. בשיחות עם סטודנטים ואינטלקטואלים המבקרים בארץ מסתבר, ששוב איננו מעורנים כבעבר בנושאים של קידמה, שלום עולמי, רווחה וכו', אלא נגררנו לאווירה תרבותית שונה לגמרי.

בלוך הוא אחד מהוגי המרקסיזם המערבי, שצמח על רקע האכזבה מהסטליניזם והניגוד שבין חברת השפע הדימוקראטית במערב לבין הארצות שמעבר למסך הברזל. אנשים כמו בלוך, לוקאץ', קרל קורש, גרמשי ואחרים דחו את התפיסה, הרואה במרקס את דארווין של ההיסטוריה, היינו — מגלה חוקי התנועה של ההיסטוריה, כפי שדרווין גילה את חוקי האבולוציה (כך הספיד את מרקס ידידו אנגלס). המטריאליזם הדיאלקטי, איפוא, אינו כה נוקשה כפי שמציגה אותו הדוקטרינה הדוגמאטית של המפלגה, מאחר והוא עוסק בבני אדם בעלי הכרה ותודעה, בסובייקטים ולא באובייקטים. במערב הנטייה של ההוגים המרקסיסטיים היא לעסוק יותר בפרט ובשאיפת החירות שלו, מאשר במעמדות או במפלגה; לא ב„בסיס" הכלכלי אלא ב„בניין העל" התרבותי. לכן בלוך ועמיתיו פונים יותר לכתבי השחרות של מרקס מאשר לניתוחיו הכלכליים.

מהקריאה בכתביו של בלוך עולה תחושה, שיש השפעה רבה על הגותו לעובדת היותו בן למשפחה יהודית. ארנסט בלוך נולד ב־1885 בגרמניה בעיר תעשייתית קטנה. הוא למד פילוסופיה באוניברסיטת הידלברג וכתב דיסרטציה בה התייחס למושג „אוטופיה" שהפך למרכזי בהגותו. לפני מלחה"ע הראשונה שהה בברלין, שם התיידד עם גאורג לוקאץ' ומרטין בובר. ידידות זו מסמלת אולי את שני הנושאים שהעסיקו את הגותו: מרקסיזם מצד אחד, וציונות והומניזם מצד שני. כאינטלקטואלים רבים אחרים הביע התנגדות למלחה"ע הראשונה ובשנותיה האחרונות שהה בשווייץ. בשנים אלה כתב את ספרו הראשון על רוח האוטופיה וכן סיפורים ורשימות. בשנות העשרים התיידד עם אדורנו, ולטר בנימין, קורט וייל ובמיוחד עם פרנץ רוזנצוויג, אולם כל זה נקטע עם עלות הנאצים לשלטון. בלוך הבין היטב את משמעותו של מהלך פוליטי זה ועוד באותו חודש עזב

את גרמניה. כעבור שנתיים כבר פירסם ספר על משמעות עלייתו של הפאשיזם. אגב, כבר באמצע שנות ה־20 חזה בלוך פורענות קשה ליהודים עם עליית הנאצים לשלטון. עם פרוץ המלחמה עבר בלוך לארה"ב ונשאר בה עשר שנים. שם כתב את ספרו העיקרי „העקרון־תקווה". ב־1949 קיבל את הצעת אוניברסיטת לייפציג לבוא למזרח גרמניה ונתקבל בכבוד גדול. אולם, הקרע בין גישתו ההומאניסטית לבין הקו הרשמי של המפלגה היה בלתי נמנע ובשנת 1956, בעקבות אירועי פולין והונגריה, נאסר עליו להורות. ב־1961 היה בביקור בגרמניה המערבית, וכאשר נודע על הקמת החומה בברלין נשאר בארץ זו.

בחייו ובכתיבתו מהווה בלוך סתירה לאימרה הנפוצה, לפיה מי שאינו קומוניסט בנעוריו הוא חסר לב, ומי שנשאר קומוניסט בבגרותו הוא כסיל. הוא אוחז את השור בקרניו ומתמודד עם אחת הדילמות העיקריות בפניהן ניצב כל מרקסיסט. אפשר לבטא אותה במלותיו של קאנט, שאמר כי מלכות השמיים אינה ניתנת להישג בשלמותה בעולם הזה; בניגוד למושג הדיאלקטיקה המתקדמת בהכרח לתכליתה, של הגל. לשון אחר, אם הדיאלקטיקה המטריאליסטית היא בלתי נמנעת מבחינה היסטורית, הרי מרקס משאיר מעט מאוד ליוזמה האנושית החופשית.

בלוך מרגיש, לעומת זאת, את הכמיהה האוטופית של האדם ואת האפשרות הפתוחה בפניו. כאמור, ספרו העיקרי מכונה בשם „העקרון־תקווה" ובו מתייחס בלוך לשאלה השלישית משלוש שאלותיו המפורסמות של קאנט: „מה אני יכול לדעת? מה יכול אני לעשות? למה יכול אני לקוות?". מסתבר שאפשר בהחלט לקוות להתגשמות האוטופיה. למרות שמרקס יצא נגד הסוציאליזם האוטופי מנסה בלוך להחזיר לאוטופיה את כבודה האבוד, על מנת להציל בעצם את כבודו של האדם השואף אליה ופועל כדי לקרבה.

לדעת זאב לוי, במבוא המקיף ובניתוח עיקרי הגותו של בלוך, יש במושגים אלה של תקווה ואוטופיה ציביון דתי. אמנם, זוהי דתיות ללא אלוהים, אך היא שואבת מהתנ"ך את חזון הצדק לעתיד לבוא. ייתכן שהקשרים ההדוקים עם פרנץ רוזנצוויג ועצם מוצאו היהודי של בלוך השפיעו עליו בכיוון „הריכוך" של העמדה המרקסיסטית הנוקשה. טבע האדם הוא לקוות לאפשרויות הקיימות בעתיד ואשר עדיין לא התממשו. יש באדם רצון אימאננטי להשתחרר מכורח הנסיבות והמציאות שמסביבו ולחלום על עתיד אפשרי. בלוך מבחין בבירור בין תקווה לבין משהו אפשרי המבוסס על ההווה, בין חלומות לבין דמיונות לא מציאותיים. האוטופיה איננה דבר ערטילאי לגביו, אלא היא מהווה חלק מן המציאות כמעין גרעין של פרי.

ומה לגבי התגשמות האוטופיה הציונית, שהימנונה הוא „התקווה"? באחד מפרקי הספר מתייחס בלוך להרצל ולמשה הס כאשר הפירוש המרקסיסטי נוטה לדעת הרצל הבורגני ותומך ביסודות הסוציאליסטיים והאינטרנציונליסטיים של הס. הדבר מזכיר את הוויכוח המתנהל בינינו עד היום: האם עלינו להיות אור לגויים כמדינה של צדק חברתי או שמטרת הציונות היא להיות מדינה ככל המדינות (גנב יהודי וכו')? אין ספק שכדאי לקרוא דיעה לא־שגרתית בנושא זה, של הוגה דיעות מן השורה הראשונה. אגב, את הספר חותמים דברים שנשא בלוך בעצרת בגרמניה לאחר מלחמת ששת הימים, ובה הוא מתייחס ביתר־אהדה לישראל. בלוך מלגלג כאן על הציניות של חלק מהשמאל, שאינו מכיר בזכותו של עם נתקף לעמוד על נפשו. מעניין מה היה כותב בלוך כיום, לו היה חי, על ישראל והנעשה בה.

אמיר אור
רק לפגש בעיניך

רק לפגש בעיניך
בתוך כל־היפי הזה:
עזב כל בגדי לנפל בגורל
ובתמורה ובכסף הרבה:
יעזב נפשי בעודני חי
לעבר בין־בתרי־הזמן
ברחובות עולם חקוקים:

ופשוט תבוא להקיש כתמיד
והנה השער רוח
ודולק הנר ועיני צופיה בחלון.
ולא־אגיף־עוד הברוד בעדי
על־בצע מחשבות רחוקות;
לא־אשכח מתכסה לבדי וישן.

על־דמעות אגמא כסופים וסף
אליך, זרועותיך,
הפועם נחבי, הנושם בכל,
האחר, החדוה, החוה —
שאין־עוד בלתה,
שהיא כל תשובתה,
אתה —
ונאסף בכפיך כלי,
נאסף בתוכי,
להנתן בלא־תנאי, התמוסס והמוג
בעין השפרון והרטבה וסובבת.
להגמע בשפתותיך והמהל בדמך
בסם האחרון,
והתמרה ופוקח
את־כל הערגונות הרבים,
כל־תנועות מעקשים
כל־האדם.

זהויות מפוקפקות

מרדכי אבישי

חנוך ברטוב, „הבדאי" מועדון קוראי „מעריב", 1988

חנוך ברטוב סיים לכתוב את הרומאן „הבדאי" בנובמבר 1974 והוא ראה אור לראשונה ב־1975. עתה הוא מגיש לנו נוסח ערוך מחדש של הספר, שעריכתו־מחדש נסתיימה ביולי 1987.

כאשר קראתי לראשונה את הרומאן חשבתי, שאם מישהו היה זקוק להוכחה נוספת, כי חנוך ברטוב הוא מספר מתחדש, שאינו שוקט על שמריו, המחפש נושאים חדשים וצורות־כתיבה־ועיצוב חדשות — בא „הבדאי" וסיפק לו הוכחה זו.

בשעת קריאה ב„הבדאי" קשה להכיר בו את מחברם של סיפורי „השוק הקטן", „לב חכמים", „פצעי בגרות" או „של מי אתה ילד?". העלילה הבלשית־כמעט ודרך פיתוחה היתה בבחינת חידוש בכתיבתו של ברטוב, ואם תרצו, גם בספרות הישראלית בכלל. אמנם, אפשר למצוא בספריו אשר קדמו לרומאן זה נגיעה תימאטית מסוימת ליסודות שבעלילתו. ב„דוברין האדם" (1962) סיפור־מעשה, שיש בו אלמנטים בלשיים ברורים; ב„פצעי בגרות" (1965) מועלית הפגישה הראשונה של הישראלי — יליד הארץ עם אירופה העשנה בסיום מלחמת־העולם השניה ועם השואה וניצולי־השואה. עלילת „הבדאי" מתרחשת בלונדון, בפאריס, בפרנקפורט, בציריך ובישראל ונשמעים בה הדים מהשואה וספיחיה. אך זוהי פגישה שונה עם אירופה: יש בה מידה רבה של בגרות, והפגישה היא של נציג רשמי של מדינת ישראל, המקיים מגעים עם נציגים של מדינות אחרות כשווה בין שווים. השואה היא כאן יותר זיכרון היסטורי, ואבנר, „האני המספר", הוא יהודי בעל בטחון של עשרים שנות קיום מדינת ישראל.. רשמיו והוויותיו של גיבור „פצעי בגרות", חייל עברי מהבריגדה, מהפגישה הבלתי־רגילה עם אירופה של שנת 1945, שהיתה לבני עמו יבשת של פורענות ומוות, מתחלפים ב„הבדאי" בפעילויות במסגרת שירות, המופקד בחוץ־לארץ על בטחונה של ישראל.

את החקירה הסיפורית־הבלשית של פרשת גילוי זהותו האמיתית של האיש, שנמצא נטול־הכרה לאחר תאונת־דרכים בלונדון, מנהל ברטוב במומחיות, ולעתים בווירטואוזיות מפתיעה. כאיש מגלים עניין

שרותי־הביון של כמה מדינות, עד שמתברר שהחשד הראשון למרשת־ריגול הוא נטול־יסוד ואין כאן אלא „עניין פרטי", מקרה חריג של אדם הנוהג לעשות שימוש משכנע ביותר בשלוש זהויות שונות, המשקפות תקופות בחייו, ובשלושה שמות שונים: היינץ אייזדור ברגרון, יליד פראנקפורט, שמשפחתו כולה נספתה בשואה, אנרי מונטרלאן, צרפתי מבטן ולידה, שהיה בגיל צעיר מאוד לגיבור תנועת־המרי הצרפתית בשנות־המלחמה, ואבישלום חבויניק חברוני, יליד חברון וישראלי טיפוסי. אלה הם שלושה גילגולים של אדם אחד, המקיים בדרך מוזרה ופנומנאלית כמה עולמות אישיים, שבכל אחד מהם הוא „כמו בבית". כאשר מתברר דבר קיומן של שלוש הזהויות ל„אני המספר", המחבר אומר אל אותו את מימצאי החקירה, הוא מהרהר: „עכשיו, בלי לדעת איך, לפת אותי, כמו באצבעות, איזה צער נורא, ובשום פנים לא יכולתי לבודדו ולהחליט על מי אני מצטער, על היינצי ברגרון, כדראחלה של הגבורת אופנהיים, שחיבר סיפור יפה כל־כך על אבישלום חברוני, או על עצמי, שנתגליתי כמטומטם גמור, אדם שמראים לו הכל והוא אינו רואה שהילד הזה מרגל לכל היותר את עצמו, נמלט מעצמו, רודף אחרי עצמו, מטעה את עצמו בכל מיני מסכות, מחונן בכשרון כמעט חייתי להיות כמו הסביבה, כמו החול, כמו האבנים, כמו הסבל, כמו החלומות, ובאי־היכולת לפסוק כאילו נפגע אצלו חוש ההתמצאות, היכן המקום שהוא מקומו."

חקירה זו מאפשרת הצצה מאחורי הפרגוד של דרכי־הפעולה ופיענוח־הנתונים־והממצאים של שרותי־הביון, וכן, להבדיל, כניסות לתחומי הפסיכואנליזה והפסיכיאטריה. ניכר בעליל, שברטוב למד וחקר נושאים אלה בהרחבה בטרם ניגש לרקום את עלילת הרומאן שלו, המבוססת במידה רבה לא רק על שינויי־זהות של הדמות העומדת במרכזה, אלא גם על חילופי־מציאויות־וזמנים. המציאות העכשווית מפנה את מקומה למציאות מן העבר הקרוב, תמונות מהארץ ומחוץ־לארץ מתחלפות לסירוגין, אנשים הפועלים פה או שם או גם פה וגם שם, מבטאים השקפות ומצבי־חיים. חנוך ברטוב מושך חוטים, מצרף דבר לדבר ומקשר בין הפרטים. המתגלים אט־אט, בסדר הגיוני משלהם, — כדי לארוג את מסכת הסיפור והדמות, שהיא אפופת מסתורין. הדמות הראשית, נושא החקירה המורכבת, כאילו אין לה הופעה עצמית: היא מצטיירת לעינינו כך, כפי שאחרים רואים אותה בגילגוליה השונים וכפי שהיא חיה בזכרונותיהם. המספר נטל על עצמו את מלאכת־השחזור העדינה של מהלכי־חייו של האיש בעל שלוש הזהויות, על פי העדויות הנגבות במישרין ובדרכי עקיפין מכל מי שיכול לסייע לחשיפת מהלכים אלה.

בתוך כך, כדי להוסיף נופך של טבעיות למסופר, להגביר את רושמן של הגישות הבלתי־אמצעיות, יש ברומאן פניות ישירות אל הקורא, בשמו של אותו אבנר, ה„אני המספר" המעלה, כביכול, את הדברים על הכתב. בפניות קצרות אלה הוא מסביר נקודות במעשה איסוף הנתונים וכמו מבקש להכניס את הקורא בסוד כתיבתו של הספר. הנה אחת מהן: „כל יהודי, גם איש השירותים החשאיים, הוא בשורשו מחבר, ויותר מן העשייה עצמה מלהיבה אותו המחשבה שכל־הדברים־האלה יהיו ביום־מן־הימים לספר. אפילו הרצל כתב בפתח יומניו: אם הרומן לא יהיה למעשה, ייתכן כי המעשה יהיה לרומן. כנגד מה דברים אמורים? כנגד אותו טשטוש־התחומים, שאני מבחין בו תוך עיון חוזר בפרקים קודמים של קורות־החיים האלה. בדרך „השחזורים" בחרתי לא בשביל לתת פורקן לסופר המתוסכל השוכן גם בי, כי אם מתוך הכרח שרק כך אוכל לנצל כהלכה את החומר הרב והמגוון שצברתי ולתאר את פרשת היינץ אייזדור ברגרון כפי שהלכה ונגולה במציאות, ואולם משהו באישיות המורכבת המתהפכת הזאת דבק כנראה גם בי והביא אותי לעירוב המציאותי בבדוי. מרוב העמקה והשתדלות לשאוב מלוא הדלי מתוך התיקים והעדויות, עלול אני להחטיא כליל את המטרה שהצבתי לעצמי בשבתי לרשום את קורות־חייו של האיש שטבע חותם עמוק כל־כך בחיי שלי. כוונתי היתה להבליט ככל האפשר ש„אם תרצו אין זו אגדה", והנה טכניקת השחזורים דווקא מחזקת אשליה ספרותית של „אם תרצו אין זו ממשות"."

אפשר שיימצאו קוראים אשר יסתפקו בעלילה החיצונית של „הבדאי" ובעניין שהיא מעוררת, כיאה לסיפור־מתח. אולם הנאה שלמה מהרומאן יפיקו אלה, אשר יעמדו גם על המשמעויות שמעבר לה. והמשמעויות יש שהן מצטמצמות לתחום אחד, יש שהן מתרחבות ומתפשטות על פני כמה תחומים. מקרהו האישי כל־כך של גיבור הסיפור, יוצא־הדופן עד להדהים, יש לו נגיעה ברורה ביותר לגורלו של עם ישראל בארבעים־חמישים השנים האחרונות. יתירה מזו: פיצול־האישיות של הגיבור מתקשר בדרך מיוחדת של שלבים בהיסטוריה הקרובה שלנו ובזעזועים הגדולים, שעברו על העם היהודי. כך הופך המקרה הפרטי למקרה יהודי מאוד, בעל השלכות היסטוריות.

בשרשרת הגורליות היהודית משתלבים גם מאורעות כמלחמת ששת הימים ומלחמת יום הכיפורים, המוזכרים רק בחטף ברומאן, כתחנות בדרך־חייו המוזרה של הגיבור.

תיקון טעות

ברשימתה של מרים איתן על כנס עגנון, שנדפסה בדף לספרות בשבוע שעבר, נפלה טעות: יו"ר המושב הרביעי היה פרופ' יעקב בהט, ולא כפי שנכתב.

בין הפיקרסקה למודרנה

בנימין תמוז, „אליקום", טרילוגיה הוצאת כתר, 1988

את שלושת חלקי הטרילוגיה „אליקום" פירסם בזמנו בנימין תמוז בנפרד: הראשון, „חיי אליקום" ראה אור ב־1965 ובעקבותיו הופיעו „בסוף מערב" ו„ספר ההזיות". עתה כונסו שלושתם ביחד, בכרך השני של כתביו המקובצים של תמוז היוצאים לאור ב„כתר" (בכרך הראשון הובאו סיפורים).

אליקום הוא מעין תמהוני ארץ־ישראלי, אדם מוזר החי באווירה קרנבלית וסביבו נרקמים מעשים מוזרים. יש בספר פרקים מעניינים, המבטיחים התפתחות וגילוי עולמות רוויי־סוד, יש בו שרטוטי דמויות העשויים למשוך את הלב, לגרות את הסקרנות, לעורר ציפייה לכל אשר עומד לבוא בעקבות הרמזים שבראשית הדברים ועיצוב הדמויות. אך הצרה היא שבכמה מקרים לפחות אין הבטחה זו מתממשת ועד הסוף אין גיבור זה או אחר מקיים את הציפיות המתקשרות בו.

תמוז מגלה כאן, כבחלק מסיפוריו, נטייה להעלאת מצבים קיצוניים, לשימוש בצבעים כהים, לשילובם של מעשי־בלהות בעלילה, כאילו ביקש להעניק לה משהו מן האופייני לספרות־המתח. הנה הרמות הגרוטסקית מעט והמסתורית יותר של בעל־הפרדסים בוראשווילי, אחר־כך שומר הפרדסים האומלל וארסאנו, שכל חייו מתנהלים בסימן של טראגיות, ומעשה התרעלה בפרדס, שבו קיפחה את חייה בתו הקטנה של וארסאנו; בעקבותיהם בא ד"ר שימקין השטני, שפניו הושחתו בצורה איומה, מפלצתית, על־ידי מי־אש, „הנחותיו" ההיסטוריות המשונות עד גיחוך, התאבדותו הפתאומית ועוד.

תמוז ביקש להעמיד את יוצא־הדופן כרקע לדמותו התמהונית של הגיבור הראשי אליקום, שכל ייחודו אינו אלא בתמהוניותו, והצבעים העזים באים לעתים להגביר את רושמה של תמהוניות זו.

סיפור־המעשה „חיי אליקום" הוא פשוט למדי, והרצאת־הדברים נמסרת כבסיפור קל לנוער או כסיפור עממי. פשטות ועממיות אלה הן מכוונות ומותאמות לאופיו היסודי של הספר. עימן משתדל המחבר להחדיר בספר אירוניה.

באשר לצורתו העממית של „חיי אליקום", תמוז עצמו מעיד כי ביקש לשוות לו צביון פיקארסקי. בראיון שנתפרסם בזמנו אמר המספר: „בחרתי בנוסח של סיפור פיקארסקי, זה נוסח הסיפור במאה ה־16, ושגיבורו הוא פוחח נע־ונד. הסיפור הפיקארסקי היה בו חידוש בשעתו, הוא איפשר לתאר תוך סוציאלי שלא היה מקובל עד אז בספרות, ואיפשר כתיבה סארקאסטית. „חיי אליקום" היו בשבילי בבחינת כתיבת מעבדה: התכוונותי העיקרית כן היתה השוני בטיפוס הגיבור ובלשון. לגבי „הטיפוס", אולי תזכור כי בשעתו פירסמתי מדור בעיתון בשם „עוזי", שבו היו כוונות אקטואליות, אבל היתה זו כוונה ליצור „טיפוס לאומי־סינתטי". ב„אליקום" ביקשתי להגשים אותה כוונה במישור הספרותי: דמותו של בחור שאינו בעל תודעה, אלא חי את הדברים מהרובד התחתון, טיפוס שהוא על גבול החכם והשוטה. איננו שוטה, אך לא פתות חכם מאחרים".

גם „חיי אליקום" וגם חלקי הטרילוגיה האחרים, „בסוף מערב" ו„ספר ההזיות", אינם סיפור בעל אחדות פנימית, אינם יציבים ומגובשים די צורכם. למעשה, זוהי יצירה סיפורית של אפיזודות, הקשורות כולן לאותו גיבור עצמו. אפיזודיות זו תורמת לקריאה הנעימה והשוטפת, אך גם פוגעת בשלימותה האמנותית והמבנית של היצירה.

עלילות אליקום בספר „בסוף מערב" שונות מאלה שב„חיי אליקום". המחבר מעביר את רוב ההתרחשויות לחוץ־לארץ, אליקום מתחבר אל אשה זרה בשם גורה, נוסע באירופה יחד איתה, מגיע לתבל אנדלוסיה שבספרד, שוהה בסביליה ובגרנדה, מתאכסן בארמון, מקיים קשרים עם נסיכה ועם רוזן — והוא שקוע כל העת באהבה ובהרפתקאות. בדרך זו יוצא אליקום הארץ־ישראלי מ„המגרש הביתי" שלו אל העולם הזר, ועושה היכרות עם מה שקרוי העולם הגדול. הסוף הוא, שגורה עוזבת אותו והוא חוזר לארץ. בספר השלישי, „ספר ההזיות", הוא חוזר לא רק לישראל של שנת 1966, אלא כמו חי מחדש את ילדותו ואת עברו במציאות שהיא חלקה ריאליה וחלקה דמיונות וזכרונות.

לא רק סוגי העלילה הסיפורית בשלושת הספרים שונים — שונה גם הרוח וצורת־הכתיבה. בצדק מציין המחבר שאם „חיי אליקום" הוא פיקארסקה בנוסח המאה ה־16, הרי ש„בסוף המערב" הוא רומאן־אהבה ריאליסטי בנוסח המאה ה־19 ואילו „ספר ההזיות" מאמץ את סגנון ורוח־התודעה של המאה ה־20.

כך מתייחס תמוז בטרילוגיה לתולדות הספרות העולמית.

יוון העתיקה בעין הספרות

מרי רנו, „היין האחרון", מאנגלית: חנה קפל, הוצאת זמורה־ביתן, 1988
מרי רנו, „מות יומת המלך", תרגם מאנגלית: דליה רביקוביץ, הביא לבית הדפוס א. רנע, הוצאת עם עובד

לפני כמה שבועות כתבנו במדור זה על שפע של ספרים המוקדשים לדמוי יוון העתיקה — סיפורת, היסטוריה, מחקר — היורד עלינו לאחרונה. ללא ספק, זוהי תופעה מבורכת, המטיבה עם שוחרי תולדותיו של העולם העתיק ועם אוהבי ספרות. לספרים אלה הצטרפו גם שני רומאנים של מרי רנו, האחד בתרגום עברי חדש והשני במהדורה חדשה לתרגום ישן.

המספרת האנגלית מרי רנו, ישבה בדרום אפריקה, נסעה הרבה ביבשת השחורה, אך גם ערכה מסעות ביוון כדי לאסוף חומר רב לשיחזור ספרותי נרחב של חיי יוון העתיקה. בספריה הקודמים, שתורגמו לעברית, תיארה בכשרון אותו עולם עתיק שהוכרנו. ספרים אלה, „אש משמיים", „הנער הפרסי", „משורר התהילה", „משחקי קבורה", זכו אצלנו לעניין ולהצלחה.

„היין האחרון", שהופיע במקורו האנגלי ב־1956 ותורגם עכשיו לעברית (מרי רנו הלכה לעולמה ב־1984), שייך ל„סידרה" היוונית של הסופרת והוא משתלב בה בכלל. גיבור הרומאן הוא אלכסיאס שנולד בתקופה טראגית בתולדות אתונה, כאשר שטפה אותה מגיפת־דבר שהפילה חללים רבים. הילד נשאר בחיים, גדל והיה עד ומשתתף במאורעות היסטוריים בעלי השפעה גורלית. אנו קוראים ברומאן לא רק על צרדים שונים בחייה של יוון כמה מאות שנים לפני הספירה החדשה, אלא גם על המלחמה המרה שהתנהלה במשך שנים בין שתי המעצמות של ערי־המדינה ביוון, אתונה וספארטה. זוהי מלחמת־פלופונס, המתוארת גם בכתבי היסטוריונים יוונים. אלכסיאס משתתף במלחמה זו, בה שוורים גורלות של אנשים ושל עם.

לצד הגיבורים הבדויים, מוזכרים ברומאן גם אישים היסטוריים כמו סוקראטס, אפלטון, אלכסנדר הגדול. בסיום מובא מפתח של שמות, מקומות ומושגים.

התרגום העברי של רומאן היסטורי אחר של מרי רנו, „מות יומת המלך", ראה אור לראשונה במסגרת ה„ספריה לעם" ב־1962 והופיע עתה בכריכה קשה. תזיאוס, גיבור המבוך והאגדי בכרתים, המשחרר את צעירי ארצו מאימת המינוטאורוס, מתואר כאן לא כגיבור מיתולוגי, אלא כאישיות היסטורית, כמלך אתונה רב־עלילות־ומעש.

מ. אבי־שלמה

חלון ראווה

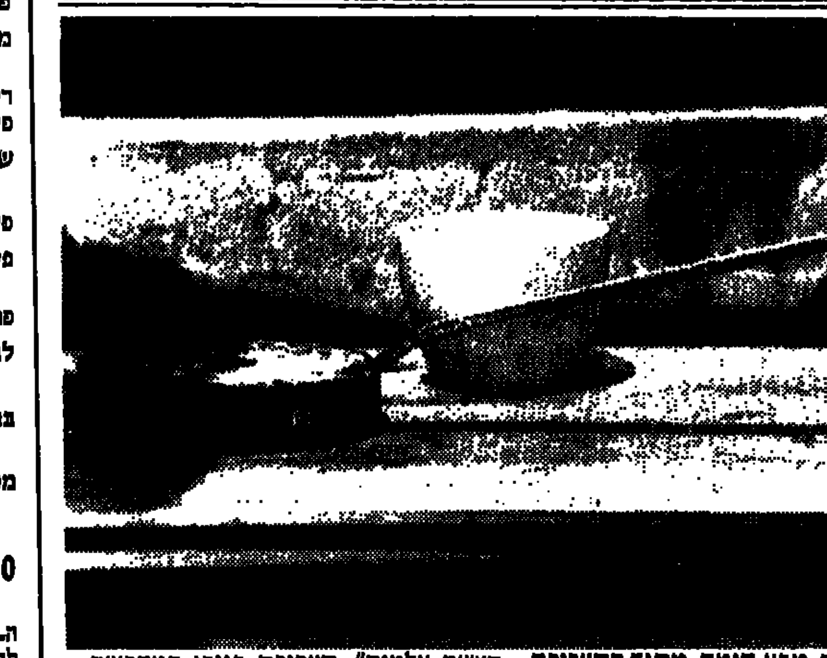

סיגלית אשתר, טבע דומם, מתוך התערוכה לאמנות ברמת השרון, שתיפתח מחר

„תשעת צלמים", תערוכת בוגרי המדרשה 18.6.88, בשעה 20.00 במדרשה.

משרד החינוך והתרבות

פרסי ישראל התשמ"ט

פרסי ישראל לשנת התשמ"ט יוענקו על הישגים למופת בתחומים הבאים:

* **חקר הספרות העברית.** חקר הלשון העברית וחקר לשונות היהודים (יידיש, לאדינו).
* **חקר הסוציולוגיה, הפסיכולוגיה, החינוך והעבודה הסוציאלית.**
* **מדעים מדויקים** – מתמטיקה ומדעי המחשב, פיסיקה, כימיה, הנדסה, מדעי כדור הארץ.
* **בתרבות הגוף והספורט.**
* **תרומה מיוחדת לחברה ולמדינה.**

מועמדים והגשת מועמדים:

✦ כל אזרח של מדינת ישראל, תושב קבוע בה שלא קיבל בעבר פרס ישראל, יכול להיות מועמד לפרס.
✦ כל אזרח יכול להציע מועמד אחד לפרס. את ההצעה יש לשלוח בחמישה עותקים ולכלול בה את שם המועמד, תולדות חייו, הנימוקים להצעה, ספרים, יצירות, מחקרים ומסמכים (בחמישה עותקים) וכן שתי תמונות של המועמד, כתובתו, מספר טלפון ומספר ת.ז.
✦ את שם המציע וכתובתו יש לכתוב על דף נפרד.
✦ פרטים נוספים ניתן לקבל בטלפון 02-278757 בשעות העבודה.
✦ את ההצעות יש להעביר בדואר או ביד ליחידה לפרסי ישראל במשרד החינוך והתרבות, בנין גנרלי, רח' שלומציון המלכה 1, ירושלים מיקוד 91911.
מועד אחרון להגשת ההצעות י"ז אב תשמ"ח, 31 ביולי 1988.
החומר לא יוחזר למציעים.

ד"ר דב גולדברגר
הממונה על פרסי ישראל

בשבע עיניים

ערב פלובר

ערב פלובר יתקיים במוצ"ש 25.6.88 בשעה 20.30 וביום ו' 1.7.88, בשעה 15.00, במכון הצרפתי, רח' הירקון 111 ת"א. הערב יכלול יצירות שונות של פלובר, שיועלו על הבמה, כדלקמן:

מאדאם בובָּרי
תמונות בפרוזה, תרגום: אירית עקרבי, משתתפים: דליה שימקו; יוסף אלידרור; יואל דרורי; רוני פינקוביץ; ארנ שפריר. עיבוד: דורי פרנס.

שלמבו
תמונות בתנועה, מוסיקה: שי ליפשיץ, כוריאוגרפיה וביצוע: דינאלה מיכאלי.

פיתויי אנטוניוס, הקדוש
תמונות במוסיקה, תרגום: יהושע קנז, מוסיקה: דורי פרנס, שרים: יובל זמיר; עדי עציון; עם מקהלה ונגנים.

לב פשוט, סיפור
קוראת: רויה ישראלי.

בובאר ופקישה
פזמונים, מילים: נסים אלוני; לחן: דורי פרנס.

מכתבים של פלובר
תרגום: אביבה ברק; אירית נטלר.

500 שנה להולדת רבי יוסף קארו

במלאות 500 שנה להולדת רבי יוסף קארו, מחבר ה„שולחן ערוך", עורך מכון משגב ירושלים — המכון לחקר מורשת יהדות ספרד והמזרח — כנס בינלאומי, שיתקיים באוניברסיטה העברית בירושלים ב־3.7.88 — 7.7.88.

זהו הכנס הבינלאומי השלישי שעורך מכון משגב ירושלים, מיסודם של האוניברסיטה העברית, הפדרציה העולמית של הקהילות הספרדיות וועד עדת הספרדים ועדות המזרח בירושלים. במרכזו הכנס תעמוד דמותו ויצירתו של רבי יוסף קארו, זיקתו לקבלה ומקומו בתולדותיה ובהתפתחותה, התקבלות ה„שולחן ערוך" בקהילות ישראל והשפעתו עליהן וכן השפעות הדדיות בין קהילות ישראל, בעיקר בין מזרח למערב ובמעבר מספרד לארצות הפזורה. כמו כן יוצגו מחקרים על מורשת יהדות ספרד והמזרח: הסטוריה, מחשבה, הלכה, ספרות, לשון ופולקלור. הכנס יתקיים בבית מאירסדורף ובבניין טרומן, קרית האוניברסיטה העברית בהר הצופים.

בין ישראל (סוף מעמ' 15)

מישראל ומהגולה — וכך היינו צריכים לבנות את הגשר, ליצור את המשיכה. אין ספק שמדינת ישראל אינה יכולה להיבנות עוד מן הדחף של הגלות, כפי שהציונות הקלאסית בנתה את עצמה: על נצח האנטישמיות, על נצח הגוענות, ועל ההגמוניה של הריאקציה הסוציאלית בצורה זו או אחרת. ישראל מוכרחה להיבנות עכשיו על כוח המשיכה, על הנשמה היתרה של החברה הישראלית, אם היא מסוגלת ליצור אותה. יש כישראל כוח ליצור נשמה יתרה, ולהוות גורם משיכה לחלק ממיטב הנוער היהודי, שיש בו יסודות אידיאליים, המחפשים עולם אחר. אנו יודעים שיש מרד גם כשיש שובע, ולא רק כשיש רעב; ויש הסתאבות בשובע. אם מתייחסים לנושא ברצינות, הרי קיימת מערכה כבדה מאוד בין הארץ ובין הגולה. המערכה היא על קיומה של המדינה, ועל העם היהודי ההולך ונטמע, ועל קיום היהדות במובנה הציוני, ואת אומרת הטריטוריאלי, הממלכתי, התרבותי והאידיאי.

על כך אין הסכמה בינינו לבין יהודי הגולה: יש לנו עימם, על כל הגורמים שלהם, התמודדות חמורה מאוד — רוחנית, תרבותית, אידיאית. גישה לוחמת מבחינה אידיאית יכולה להניב תוצאות, אם יש לנו מה להציע. כמובן, החברה הישראלית במצבה הנוכחי, ספק רב אם יש לה במה להופיע ואם היא יכולה להפוך לגורם משפיע ומושך. היא צריכה לעבור הרבה על עצמה על מנת שתשמע שם, על מנת ליצור לעצמה תעודת־זהות וכרטיס ביקור. ראייה כזו של יהדות הגולה היתה, אולי, גם משפיעה השפעה חוזרת על ראיית עצמנו, והיתה מוסיפה לחיינו ממד שאבד לנו לגמרי. היום החברה הישראלית מעצם טיבה, כאשר היא משפחת במידה כזו את הירידה, יוצרת קירבה בין פזורה לבין מדינה יהודית. יהודים חיים גם פה וגם שם. יש להם בתים, נכסים, הורים, גם פה וגם שם. יש דימה חוששת, דואלית, בין ישראל לאמריקה. בתודעת היהודי הישראלי, חוזרת אמריקה ומקבלת אותו מעמד שהיה לה בראשית המאה ובסוף המאה הקודמת בגולה הרוסית והפולנית. יהודי היושב באמריקה הוא מנהיג, הוא שווה לנו: הוא בא לכאן ואנו נושאים אותו על כפיים, ואף אנו נישאים שם על כפיים. אם כך, מדוע יהיה פסול כישראלי ההולך לשם? מדוע הוא נחות ביחס ליהודי האמריקאי? מדוע הוא איננו יכול להתקיים באמריקה במעמד שווה ליהודי האמריקאי עצמו? האם משום שנתן פה 10־15 שנים מחייו לעבודה ונתן את דמו בעד המדינה? האם בזה הוא הופך לנמושה כאשר הוא יוצא לאמריקה? ולעומתו — היהודי האמריקאי, המגיע הנה לחגיגות, לפסטיבלים, לקונגרסים, לשבוע־שבועיים, כתייר — נושאים אותו כאן על כפיים. היורד הישראלי והתייר היהודי מתקרבים זה לזה. כתחליף, אם כן, שינוי ערכים יסודי ביחסי ישראל והגולה, דווקא לכן יש לחדד את הקונפליקט, את הסכסוך החמור, בין ישראל לבין היהדות שלא בחרה לחיות בישראל.

רוח־שטות

„ביטל ג'וס", קולנוע שחף, תל־אביב, „תקועים בדרך", קולנוע רב־אור, חיפה

הקיץ הגיע אל מרקעי הקולנוע, שהוצפו בעשרות קומדיות־שטות אמריקניות, בעיקר סרטי נעורים שמיקומם בחופי ים או בתי־ספר. סרטים שברובם נעשו על־ידי במאים מתחילים, בוגרי סרטוני פרסומת, ווידאו־קליפים או טלוויזיה.

„ביטל־ג'וס" („מיץ חיפושיות"), קומדיית אימה שטוענים כי במהלך הקרנותיה בארה"ב הספיקה כבר להפוך לשגעון חדש בקרב קהל צעיר, היא כנראה „קאלט־מובי" (סרט פולחן) חדש בדרך. לא ברור מהו סוד קסמה של קומדיה קטנה וקצת מטופשת זו. בניגוד ל„מופע הקולנוע של רוקי", סרט הפולחן הפופולרי, מדובר בסרט תמים למדי, לכל המשפחה, נטול ענייני מין, שלא להזכיר חלילה חריגים כגון טרנסווסטיטים. הרעיון המקורי בסרט של טים ברטון היה להציג את האירועים מנקודת ראות של רוחות רפאים.

בסרטי אימה אנו עוקבים בדרך־כלל אחר יצורי אנוש חיים, הנקלעים לאיזו טירת רפאים או בית בסגנון גותי רדוף־רוחות, שבו צפויים תמיד אירועים מסמרי שיער מאחורי כל דלת נעולה, (שלא לדבר על סצנת הירידה הבלתי נמנעת למרתף האפל). הפעם הגיבורים, אדם (אלק בולדווין) וברברה (ג'ינה דייווים), הם זוג צעיר שבראשית הסרט מטפח את בית חלומותיו בניו־אינגלנד. תאונת מכונית מגוחכת שמה קץ לתקוותיהם הוורודות. הם שבים לביתם ואז מסתבר להם שהם בעצם מתים שנידונו ל־125 שנים בין כותלי הבית מבלי יכולת לצאת החוצה. בינתיים פולשת לבית משפחה ניו־יורקית עיקטורלית. אב המשפחה אולי אינו מזיק במיוחד, גם לא הבת המתבגרת שהיא טיפוס מופנם ומלנכולי (היא היחידה שתצליח ליצור קשר עם שתי הנשמות התועות), אבל לעומת זאת האם מעצבנת, זו אמנית מתוסכלת שיוצרת פסלים מכוערים ונעזרת בשירותיו של מעצב פנים אקסצנטרי. המתים המתחילים, המסתייעים בספרי־עזר שפוזרו למענם ברחבי הבית, עושים מאמצים להטיל אימה בקרב הדיירים החיים, אבל כנראה שמאמצים מסורתיים כגון דמויות עטויות סדינים לבנים, או הברקה מקורית יותר של אירגון מופע שירה מהרפרטואר הקלאסי של הארי בלפונטה (הסצנות היותר מוצלחות בסרט), אינם יעילים במיוחד. לא נותר להם אלא להזעיק את אותו יצור־שאול דוחה, מופרע, פרוע ומרקיב, ביטל־ג'וס (מייקל קיטון באיפור המקשה על זיהויו), על מנת שיראג באמצעי הפירוטכניקה המשוכללים שלו לסלק את אלה שהתיישבו בתוך הבית.

„תקועים בדרך" — במקור קראו לסרט „מטוסים, רכבות ומכוניות"

טים ברטון, במאי צעיר (28), שבעבר שימש כאנימטור באולפני דיסני ומאחוריו סרט עלילה נוסף („ההרפתקאה הגדולה של פי ווי"), נעזר בשפע פעלולים פשוטים ומסורבלים יחסית (ורובם מבוססים על איפור כבד ולא משכנע). חוסר התיחכום בולט אם נשווה אותו למשל להשגי סרטי אימה כגון „מכסחי השדים" או „הזבוב". חברת ההפקה של הסרט, „גפן", הפיקה גם את „חנות קטנה ומטריפה", מיוזיקל האימים המקברי שביים פרנק עוז. סרט מקורי, מצחיק וטוב בהרבה. אבל דווקא קומדיה פושרת זו זוכה להצלחה, ועם הצלחה קשה להתווכח.

★ ★ ★

„תקועים בדרך" היא קומדיה קונבנציונלית יותר. כאן נשאלת השאלה אם הבמאי והתסריטאי של הסרט, ג'ון יוז, מיצה כבר את הפוטנציאל בסרטי הנעורים, שהוא היה נביאם הבולט („בת 16 הייתי", „מועדון ארוחת הבוקר", „יפה בוורוד" או „שמתי ברז למורה"), או ש„תקועים בדרך" הוא רק פסק־זמן. מכל מקום, מדובר בחריג במכלול יצירתו, שהתרכזו עד עתה בבעיות של תיכוניסטים.

מבחינת נושאו ניתן לשייך את הסרט לסרטי הסיוט אליהם נקלעים יאפים, כמו „שגעון של לילה", למשל. במקרה הנוכחי ניל פייג' (סטיב מרטין), פרסומאי בכיר, אדם מהוגן ומסודר, מסיים פגישת עסקים בניו־יורק וממהר להגיע לביתו ומשפחתו בשיקאגו לקראת סעודת חג ההודיה המסורתית ולטקס ביתור תרנגול ההודו. אבל, אין זה פשוט, כמסתבר. להשיג מונית בשעות שיא הלחץ בניו־יורק — זו בעייה. כשהוא עומד להיכנס למונית שנעצרה, היא נגזלת תחת אפו בידי דל גריפית (ג'ון קנדי), סוכן נוסע של טבעות פלסטיק לווילונות מקלחת. וכשפייג' מגיע סוף סוף לשדה התעופה, הוא מאחר את הטיסה ונאלץ לקחת טיסה מאוחרת יותר, שבה לא נשמר עבורו מושב במחלקת העסקים כמובטח. ולא רק שהוא נאלץ לסבול את מחלקת התיירים הצפופה, אלא שלידו יושב אחד שנוחר, ומצדו השני מי אם לא אותו גריפית שמן ומעצבן. פגעי מזג־אוויר אינם מאפשרים נחיתה בשיקאגו, והוא מוצא עצמו בוויצ'יטה שבקנזס. וזהו ראשיתו של מסע מפרך, ושמו המקורי של הסרט („מטוסים, רכבות ומכוניות") מורה על אמצעי התחבורה המגוונים בהם ישתמשו גיבורי הסרט. גריפית נצמד לפייג' כעלוקה, והסיטואציות הקומיות המצחיקות לעיתים בנויות על הניגודים בין השניים, שיהפכו לידידים בעל כורחם. פייג' המסודר והנקי לעומת גריפית כבגדיו האיומים, זללן, פטפטן ולכלכן כרוני.

עיקר בעייתו של הסרט היא במתיחת בדיחה אחת מתמשכת. ברור שתקלה אחת תוביל לתקלה אחרת, והסיוטים המתמשכים הללו הופכים בסופו של דבר לדרוף די מייגע. לזכותו של הסרט ייאמר שהקומיקאי סטיב מרטין מאופק ומתון יחסית מהמקובל עליו, וכשהוא מתפרץ סוף סוף, קל להזדהות עמו. □

חד־פעמי

אורי ריזמן, משכן עין־חרוד

במשכן עין־חרוד מוצגת עד סוף החודש תערוכה של אורי ריזמן במלואה, ועד ה־7.7 — החלק הארי של התערוכה. זאת חוויה שכל אמן ואמן (וגם כל אוהבי האמנות והיופי) חייבים לעבור אותה, ואני תמהה עד מאוד כיצד מוזיאון תל־אביב עוד לא ערך תערוכת ענק לריזמן או לפחות הציג מספר עבודות משלו בתצוגה הקבועה שלו.

קטלוג יפהפה מתלווה לאירוע, והוא כתוב ברגישות ובחוכמה על־ידי מנהלת המוזיאון, גליה בר־אור. ניכר שהאוצרת חדרה לתוך נבכי נשמתו של האמן, חייתה עמו את חוויותיו הריגושיות והיצירתיות וניסתה בחן לעקוב אחר התפתחותו. חבל רק־שבתערוכה עצמה הכיתובים הם מעטים ואינם עונים על האיכות המצויה בקטלוג. כך, למשל, בחדר התצוגה הראשון אין לדעת כי היצירות הן פרי עבודה של אורי ריזמן הילד, כי לא מצוינת שנת לידתו של האמן. כדאי היה לתמצת שלבים בהתפתחות לא רק בקטלוג אלא אף בספר. כן יש לציין, כי גם כותרות חסרות בתערוכה עצמה. לדוגמא, „אשה בלב" לא מופיעה כבזו בתוויות. כיתובים אלו הכרחיים ביותר כי הם עונים גם על שאלות איכות, שלפתע משתנה בתקופות הראשונות, עקב היסוסים וחיפושי דרך.

האולם הרחב (משמאל, למעלה), אשר יישאר פתוח עד ה־7 ביולי, מציג את פסגת היצירה (על אף שכדאי מאוד לשים לב — באולם שמשמאל דווקא — ליצירות הזעירות הממוקמות באמצע). בשלב זה מצליח האמן לנגוע באדמה ובקונטקסט שמעבר לארמה, אולי בזרימה הקוסמית הענקית שמאחדת הכל, והוא מעניק תחושה רומנטית במובן החיובי של המושג, במשמעות של הנשגב.

כדאי לצטט את האמן עצמו ולהתייחס אחר־כך לדבריו:

„היינו שנינו...
„בדרכם של האורים והירוק.
„האורים כמות שהוא לא יהיה בשלום עם הירוק.
„למרות שהוא נחשב למשלימו.
„על מנת שיתמזג איתו חייב האודם לתת לעמיתו הירוק
„זליפה קטנה מאדמומיותו".

(אורי ריזמן, מתוך חוברת זיכרון לרעייתו מזל, 1980).

דברים אלו מורים כיצד הצבעים טעונים במשמעויות שמעבר לחומר, בתחושות חזקות, בהוויות וכמיהות להתערות בדבר שהוא תמיד גדול ממך, לא מוכר, אך נוכחותו מורגשת. כך צבועים הנופים בפסטלים, בסקלה בהירה בדרך־כלל, אך כרוגמת מרק רותקו או אדולף גוטליב וברנט ניומן — הרי הם משוכים ברטט ומרשים לחוש את הדברים שמסתתרים מאחור. עין רגישה תגלה שהירוק „מונח" על מצע של כתום או אפור, שהאדום מונח על כתומים אך אינו אטום לחדירה של תכולים בניואנסים שונים, ושבשבילים שבאמצע רועדים מסאת בוהק של לובן שמצא את דרכו אל תוכם. אף פינה של צבע אינה מקובעת וחד־משמעית, יש בה את ההשתנות ואת הפוטנציאל להשתנות, את יחסי הגומלין עם צבעי הסביבה ואת היכולת להשפיע ולהיות מושפעת. הפרטים של הנופים נעלמו או זכו להפשטה יתרה, וזאת על מנת שהעין תספוג לתוכה את הכוליות ולא תתעקב על פריט אחד העלול למנוע ממנה את ההתערות והמעורבות הריגושית.

המעורבות הזו מתאפשרת על־ידי אמפטיה. זאת נעשית על־ידי התקרבות בין נופים לשמם ונופי גוף אשה, כדוגמא. ההתמזגות בתוך הטבע מקבילה להזדווגות הדמיונית עם האשה, על אף שרק מושא ההזדווגות המיוחלת מתואר.

האשה הענקית שרועה, מאוננת על האדמה ולא מתנגדת לה, רגליה קרובות לעין הצופה, היא קרובה לו כאשה ובלתי אפשרית כאמא אדמה. ריחוק־קרבה אלו יוצרים את התחושה המופלאה של ה„נשגב", את היכולת לקלוט את המהויות שמעבר ואת הידיעה שאין לעולם אפשרות לנגוע בישויות אלו או להכירן עד תום. ריזמן עצמו אומר: „לכל דבר יש בשר, בשר של העץ, בשר של הקיר, בשר של הבגד. האהבה לטבע מתבטאת אצלי על־ידי אהבה לחומר". זהו פן אחר של החיבה — היכולת לגעת בדברים עצמם ולהרגיש את החומר עצמו.

לעומת זאת כותב האמן: „לפני כ־15 שנה בתחילת חיפושי, נסעתי פעם ברכבת מנהריה לחיפה. בדרך עברתי ליד שבי־ציון. הנוף שם מפוספס. פס של שדה שלף, פס של רצועת ים ורצועת שמיים. הוא נוף של פסים, והתתייחסות של הפסים זה לזה היתה בה רוחנית, והאצילה עלי השראה כה חזקה — שהחלטתי בעקבותיה לבוא עם כלי הציור שלי לאותו מקום ולצייר אותם פסים ולהנציח את המגע הרוחני ביניהם. זה היה ביום קיץ, ביום שהראות לא משתנה, והשמיים עומדים בבהירותם. ובכל זאת, כשבאתי כעבור שלושה ימים לא ראיתי בנוף הזה שום יופי רוחני, אלא אפרוריות. שאלתי את עצמי: מה לתחושות אלו ולמגע עם נוף הרי תחושות אלו נובעות בדרך־כלל בעקבות מגע עם בני אדם? שלוש שנות חיים עברו בטרם גיליתי את התשובה לשאלה, מרוע שלושה ימים לאחר שראיתי יופי נהדר — הוא גז ובמקומו באה תחושה של אפרוריות. כשראיתי את הנוף בפעם הראשונה, ההסתכלות היתה טהורה, נקייה, של תום לב. תום הלב והטוהר הם שהביאו לתחושת הרוחניות והיופי. לאחר מכן, המחשבה השכלית — ללכת ולעשות מהנוף משהו רוחני — גרמה לסטיה מהטוהר והתום של ההסתכלות הראשונה, המחשבה הראשונית. הועמה על־ידי מחשבה שכלית, בלתי טהורה. לאחר שגיליתי שתום הלב מביא בעקבותיו תחושות רוחניות גבוהות, התחלתי לשנות את התייחסותי לנוף, הייתי מרבה ביציאה לטיולים בהרי הסביבה עם מחברת הרישומים שלי, שלא על מנת לחזור עם נוף מצויר. פיתחתי לי צורה של ביטוי אהבה לנוף תוך כדי קומוניקציה תמימה ואמיתית".

על־פי אמירה עמוקה וכל־כך רגישה. זו מצטייר הפן השני — החומר כנקודת זינוק אל ספרות רוחניות יותר. אולם — את זאת לא ניתן להשיג במאמצים, בהתחקות אחר הנראה החיצוני והחומר לשמו, אלא באמצעות זיקוק מבפנים, הלוך רוח מסוים, מה שריזמן מכנה „תום לב וטוהר". (כפי שציינו לעיל, האולם השמאלי מציג את השלב הנעלה הזה).

מחיבט ציורי, תום הלב והטוהר האלו מתורגמים לשווי ערך צורניים וצבעוניים. וכאמור, אין דגש על הפריטים, אלא צורות מתומצתות יותר, המתאוות לתאר ישויות אפלטוניות, תמצית ההוויה. הצבעים לעולם אינם שתלטניים. הם מתערים בסביבתם בצורה מעודנת, מוסווית, ללא קול צעקה. גם כאשר יש פלטה רמה יותר — אין לשמוע מתוך היצירות קולות צורמים.

ריזמן: „בתמונותי שואף אני לבטא באמצעים הפשוטים והנקיים ביותר, שהם למעשה קו, צבע ורטט של מכחול או סכין, את היחס הפיוטי הקיים בין האדם ליקום. יחס כזה חש אני בשדותינו, בין משטחי הצבע הגדולים והרחבים, במפגשים הרוחניים שבין ארמה ושמיים, בדרכים המתחילות לידנו ונגמרות אי־שם באין־סוף, ובדמותו של האדם והתייחסותה אל החלל. משום כך, אינני מייחס חשיבות רבה לפרטים, חשובה לי התנוחה. תנוחתו של האדם ותנוחתו של הנוף. בתנוחה ובמגעה עם סביבתה באים לביטוי שורשם ופנימיותם של הדברים. לכן מצייר אני את התנוחה ומשתדל להפוך בעזרתה מצבים רגעיים לנצחיים".

דבריו של ריזמן מאזכרים את השלב הרוחני הגבוה אליו מתעתד להגיע כל משורר שירת היקו או איש זן (ראה את תרגומו המצוין של יואל הופמן בספר „לאן נעלמו הקולות?" בהוצאת מסדה). השלב הראשון והבסיסי ביותר הוא שלב החומרים — „מישור הדברים". השלב השני הוא „מישור המחשבה", שהוא מפותח יותר משום שהוא מבין שלדברים אין ממשות נצחית אלא הם בגדר תופעה חולפת. השלב השלישי הוא המישור שבו אין ניגוד בין הדברים לבין המחשבה. הוגה אומר, לא ניתן לבטל את הדברים ולאמר שהם אין בגלל שהם ארעיים, ומאידך אי־אפשר לאמר שהם יש מוחלט. השלב הרביעי והנעלה הוא המישור שבו דבר אינו נוגד דבר, כפי שאומר נויר תנו: „עץ הערבה קורן אור עץ ערבה; הפרח קורן אור פרח; ההר קורן אור הר; הנהר — אור נהר; הגבר — אור גבר, והאשה — אור אשה".

המבקר בתערוכתו של ריזמן, יגלה שבראשית דרכו יש התמקדות על מוטיבים פיגורטיביים גרידא — כסאות, דוממ, וכו'. זהו המישור התחתון ביותר. בשלב השני והשלישי רוצה האמן לקשור בין גוף אשה, בין הר, אדמה ואדם, ובשלב הרביעי — הכל כאילו הפך לאחר, ועל כן החוויה היא בעיצומה.

תערוכה חד־פעמית.

נ.ב. כל הציטוטים מדברי אורי ריזמן נלקחו מתוך הקטלוג המלווה את התערוכה „אורי ריזמן" מאת גליה בר־אור. □

תל־אביב

אסתר
צבע הכסף
שישי: 10.00
מוצ"ש: 9.50, 7.20
חול: 9.50, 7.20, 5.00

אורלי
זאב צעיר 2
מוצ"ש: 10.00, 8.00
שישי: 10.00
חול: 9.40, 7.15, 5.00

בית ציוני אמריקה
גברת מס הכנסה
שישי: 12.00
מוצ"ש: 9.45, 7.30
חול: 9.45, 7.30, 5.00
(מלבד יום ד')

צוותא להרבות מתקדמת

● **"צוותא" נהריה**
ליל שבת, 24.6.88, שעה 21.30 – הזמר דני רובס בתכניתו "מתוך פנים ושמות". דני מלווה עצמו בגיטרה ודובי אנגלר בקלידים.

● **"צוותא" רמת־השרון**
מוצאי שבת, 25.6.88, שעה 21.00 – מועדון הזמר, עם ניסן כהן – הברון. זמרים אורחים – שוקי ודורית.

ליל שבת, 1.7.88, שעה 22.00 – "סטריפטיז אחרון 88" – סאטירה פוליטית.

שבת, 2.7.88, שעה 17.00 – הצגת לילדים "אמא חסידה ואבא כרוב".

ליל שבת, 8.7.88, שעה 22.00 – תיאטרון נוה־צדק מביא את "נעורי ורדל'ה".

מוצאי שבת, 9.7.88, שעה 21.00 – מגזין לענייני השעה. משתתפים: ח"כ וירשובסקי, שחקן הבימה – יוסי גרבר, מייק הולר. מנחה – איתן דנציג.

● **"צוותא" בית־אליעזר (חדרה)**
מוצאי שבת, 25.6.88, שעה 21.00 – סקופ עם רפי גינת. סיפורים שלא סופרו בתכנית כלבוטק ובשידור חוקר. הוא גם ישיר.

מוצאי שבת, 2.7.88, שעה 21.00 – "עד 120 – רבקה מיכאלי". משתתפים: רבקה מיכאלי, מוני מושונוב, יוסי גרבר, אבנר חזקיהו, עדי לב, רוחלה הפלר ועזרא כפרי.

● **"צוותא" לוד**
ליל שבת, 6.7.88, שעה 21.30, במועדון נוה־זית – הופעת הלהקה – "חבריה הטבעית".

● **"צוותא" מגדל־העמק**
שבת, 25.6.88 – טיול פעילי "צוותא" לעמק בית־שאן ולבית יגאל אלון בגנוסר.

● **"צוותא" ירושלים**
שבת, 25.6.88, שעה 11.00 – קונצרט בוקר – עם שלוישית טריניץ.

מוצאי שבת, שעה 20.30 יוקרן הסרט "האיש שידע יותר מדי".

יום רביעי, 29.6.88, שעה 20.30 – שיטות אלכסנדר – צבי לביא – מרצה באנגלית.

ליל שבת, 1.7.88, שעה 22.00, מופע סאטירי – "איך זה עובד באמת", בביצוע: יוסי פרץ וגדי פור.

שבת, 2.7.88, שעה 11.00 בבוקר – "קונצרט של איגוד באך בישראל".

● **"צוותא" חיפה**
מוצאי שבת, 25.6.88, שעה 21.00 – הופעת שלמה גרוניך בקונצרט מוזיקלי.

● **"צוותא" ראשל"צ**
ליל שבת, 24.6.88, שעה 22.00 – מאיר בנאי בתכניתו – "גשם".

שבת, 25.6.88, שעה 17.30 – הצגה לילדים מגיל 6 – "אגדות המלך שלמה".

יום שלישי, 28.6.88, שעה 20.00 – ערב חומור וסאטירה ברומנית – הפקת בית לסין.

ליל שבת, 1.7.88, שעה 22.00 – הופעת גידי גוב.

שבת, 2.7.88, שעה 18.00 – הצגה לילדים "ילדים טובים".

● **"צוותא" אשדוד**
מופע אחרון בסדרת המנויים ביום שני, 27.6.88, שעה 21.00 – "אחד משלנו". מתקיים בקולנוע אשדוד.

בן־יהודה
לילה מסחרר
שישי: 12.00, 10.00
מוצ"ש: 12.00, 10.00, 8.00
חול: 9.45, 7.00, 5.00

גת
ביטל גולס
שישי: 12.15, 10.00
מוצ"ש: 12.10, 9.45
חול: 9.45, 7.30, 5.00

גורדון
מקום ליד הים
מוצ"ש: 7.45.9.45
חול: 9.45, 7.45, 5.00

דקל
משדרים חדשות
שישי: 10.00
מוצ"ש וחול: 9.45, 7.10

דרייב אין
מוכת ירח
שישי: 10.00
מוצ"ש: 10.00, 8.00
חול – חצות:
סקס

הוד
קיץ 1987
שישי: 12.00, 10.00
מוצ"ש: 10.00, 8.00
חול: 9.45, 7.15, 5.00

לימור חדש
סמטאות הפשע
שישי: 12.00, 10.00
מוצ"ש: 9.30, 7.30
חול: 9.30, 7.30, 5.00

פאר
חולת אהבה
שישי: 10.00
מוצ"ש: 9.30, 7.30
חול: 9.30, 7.30, 5.00

מוזיאון
עיניים שחורות
מוצ"ש: 9.30, 7.15 + חול

טיילת 1
שם המשחק
שישי: 12.00, 10.00
מוצ"ש: 10.00, 8.00
חול: 9.30, 7.15, 5.00

טיילת 2
פאוק טסי
שישי: 12.00, 10.00
מוצ"ש: 10.00, 8.00
חול: 10.00, 7.15, 5.00

טיילת 3
סגור לרגל שיפוצים

פאריס
לינדי איב
שישי: 12.00, 10.00
מוצ"ש: 9.30, 7.15
חול: 9.30, 7.15, 5.00

חן 1
שלושה גברים ותינוקת
שישי: 12.15, 10.00
מוצ"ש: 9.55, 7.40
חול: 9.55, 7.40, 5.00

חן 2
נעורים
שישי: 12.15, 10.00
מוצ"ש: 9.50, 7.30
חול: 9.30, 7.30, 5.00

חן 3
הקיסר האחרון
שישי: 10.00
מוצ"ש: 9.40, 6.40
חול: 9.30, 6.30, 3.30

חן 4
מחפשים את אודרי
שישי: 12.15, 10.00
מוצ"ש: 9.55, 7.30
חול: 9.50, 7.30, 5.00, 2.00, 11.00

חן 5
פעמיים אשתי
שישי: 12.15, 9.50
מוצ"ש: 9.55, 7.30
חול: 9.50, 7.25, 5.00, 2.00, 11.00

שחף
זרוק אותה מהרכבת
שישי: 12.00, 10.00
מוצ"ש: 10.00, 8.00
חול: 9.45, 7.15, 5.00

תכלת
שנת התהבגרות שלי
מוצ"ש: 9.45, 7.30
חול: 9.45, 7.30, 5.00

תל־אביב
מציצים בחוף
שישי: 12.00, 10.00
מוצ"ש: 8.10
חול: 9.45, 7.15, 5.00

לב 1
חופשה בכפר
שישי: 12.00, 10.00
מוצ"ש: 9.30, 7.15
חול: 9.30, 7.15, 5.00

לב 2
החבר של החברה שלי
שעות כמו לב 1

לב 3
המבצר הנסתר
שישי: 10.00
מוצ"ש: 9.45
חול: 9.45, 2.00
הסיפורים הישראליים
9.45, 7.45

לב 4
אהבנו כל כך
שישי: 10.00,12.00
מוצ"ש: 9.30, 7.15
חול: 9.30, 7.15, 5.00

חיפה

חן
התפוז המכני
שישי: 22.00
מוצ"ש: 9.15, 6.45
חול: 9.00, 6.30

פאר
ביטל ג'וס
שישי: 22.00
מוצ"ש: 9.15, 7.00
חול: 9.15, 7.00, 4.30

אורלי
חופשה בכפר
מוצ"ש וחול: 9.15, 7.00

רב אור 1
שלושה גברים ותינוקת
שישי: 22.00
מוצ"ש: 9.15, 7.00
חול: 9.15, 7.00, 4.30
שבת – 11.00 בבוקר:
המסע המופלא

רב אור 2
משדרים חדשות
שישי: 22.00
מוצ"ש: 9.15, 6.45
חול: 9.15, 6.45, 4.15
שבת – 11.00 בבוקר:
שירת הדרום

רב אור 3
חיזור גורלי
שישי: 22.00
מוצ"ש: 9.15, 6.45
חול: 9.15, 6.45, 4.15
שבת – 11.00 בבוקר:
הרפתקאות סופר בלש

אורה
ביפור בזיגזג
שישי: 10.15 בערב
מוצ"ש: 9.30, 7.15
חול: 9.15, 7.00, 4.30

עצמון 1
כלא המתאבדים
שישי: 10.15 בערב
מוצ"ש: 9.30, 7.15
חול: 9.15, 7.00, 4.30

עצמון 2
מוכת ירח
שישי: 10.15 בערב
מוצ"ש: 9.30, 7.15
חול: 9.15, 7.00, 4.30

עצמון 3
תשוקה באפריקה
שישי: 10.15 בערב
מוצ"ש: 9.30, 7.15
חול: 9.15, 7.00, 4.30

רון
קיץ 1987
מוצ"ש: 9.15, 7.00
חול: 9.15, 7.00, 4.30

באר־שבע

חן
מוכת ירח
שישי: 10.00
מוצ"ש: 9.30, 7.15
חול: 9.30, 7.15, 5.00

תן טרמפ לחייל

ירושלים

אדיסון
לילה מסחרר
מוצ"ש: 9.30
חול: 9.15, 7.15, 4.30

אורגיל
שלושה גברים ותינוקת
מוצ"ש: 9.30
חול: 9.15, 7.00, 4.30

עדן
מציצים בחוף
מוצ"ש: 9.30
חול: 9.30, 7.10, 4.30

אורנע
ביטל ג'וס
מוצ"ש: 9.30, 11.30
חול: 4.30, 7.15, 9.15

אימפריה
בשם העם
מוצ"ש: 9.30
חול: 9.30, 7.10, 5.00

מיטשל
שם המשחק
מוצ"ש: 9.30
חול: 9.15, 7.15

סמדר
מלאכים בשמי ברלין
יום ו': 10.00
מוצ"ש: 9.00, 7.00
חול: 9.30, 7.00

כפיר
אהבנו כל כך
מוצ"ש: 9.30
חול: 9.15, 7.00, 4.30

בית אגרון
יום שישי:
14.30 מגדל הדבורים
16.30 חיזור גורלי
שבת:
17.30 ילדה יפה
19.30 המשפחה
21.45 חיזור גורלי
24.00 הניצוץ

הבימה התיאטרון הלאומי
מחר, מוצ"ש, 25.6
סאלח שבתי: 21.00
הדיבוק: 21.00
המלבוש – בבימרתף: 21.00

רמת־גן

אואזיס
שלושה גברים ותינוקת
יום ו': 10.00
מוצ"ש: 9.45, 7.30

לילי
שם המשחק
שישי: 10.00
מוצ"ש וחול: 9.30, 7.30

רב גן 1
ביטל גולס
שישי: 12.15, 9.50
מוצ"ש: 9.50, 7.30
חול: 9.50, 7.30, 5.00

רב גן 2
פעמיים אשתי
שישי: 12.15, 10.00
מוצ"ש: 9.50, 7.25
חול: 9.50, 7.25, 5.00

רב גן 3
זר שומר עלי
שישי: 12.15, 10.00
מוצ"ש: 9.50, 7.30
חול: 9.50, 7.30, 5.00

רב גן 4
התחשוד
שישי: 12.15, 10.00
מוצ"ש: 9.55, 7.25
חול: 9.55, 7.25, 5.00

גבעתיים

חדר
תינוקת בירושה
שישי: 10.00
מוצ"ש: 9.30, 7.15
חול: 9.30, 7.30, 5.00

נתניה

שרון
מקום ליד הים
מוצ"ש וחול: 9.30, 7.15
חול בשעה 5.00
ריקוד מושחת

אסתר
תינוקת בירושה
מוצ"ש: 9.30, 7.15
חול: 9.15, 7.00, 5.00

ראשון־לציון

רון 1
תקועים בדרך
מוצ"ש: 9.30, 7.30
חול: 9.30, 7.30, 5

רון 2
עדות במבחן
מוצ"ש: 9.30, 7.30
חול: 9.30, 7.30, 5.00

פתח־תקוה

היכל 1
תקועים בדרך
שישי: 10.00
מוצ"ש: 7.30,9.30
חול: 9.30, 7.30, 5.00

היכל 2
שם המשחק
שישי: 10.00
מוצ"ש: 9.30, 7.15
חול: 9.30, 7.30, 5.00

היכל 3
חשוד
שישי: 10.00
מוצ"ש: 9.30, 7.15
חול: 9.30, 7.15, 5.00

עפולה

מופתרון
נשואה לשניים
מוצ"ש וחול: 9.00

חולון

ארמון
מקום ליד חים
שישי: 10.00
מוצ"ש: 9.30, 7.30
חול: 9.30, 7.30

סבוי
הקיסר האחרון
שישי: 9.45
מוצ"ש: 9.00
חול: 9.00, 6.00

מגדל
שלושה גברים ותינוקת
שישי: 10.00
מוצ"ש: 9.30, 7.30
חול: 7.00

שרותים ● עזרה ● תחבורה

תורנות בתי־מרקחת

שישי
בת־ים: עצמאות — בלפור 75.
חולון: אסותא — סוקולוב 4.
ירושלים: אל חייאה — בית חנינא.
נתניה: מקסים — סלומון 2.
פתח־תקוה: קופ"ח — חיים עוזר.
רמת־גן: היגיה — ארלוזורוב 81.
תל־אביב: בריאות — המלך ג'ורג' 28.
שחר — פנקס 27.
חיפה: הנשיא — שד' הנשיא 33.
רעננה, כ"ס: הדרום — שיכון יסמסל, כ"ס.

שבת
בת־ים: מזור — חכיבה רייך 20.
חולון: עין יהב — עין יהב 2.
ירושלים: הר־הזיתים — הר־הזיתים.
קופ"ח — מרפאת רוממה — הפ"ג 28.
נתניה: מקסים — סלומון 2.
פתח־תקוה: קופ"ח — חיים עוזר.
רמת־גן: רש"י — רש"י 13.
תל־אביב: שלמה המלך — שלמה המלך 78 (מוצ"ש). בריאות — המלך ג'ורג' 28 (מוצ"ש).
חיפה: הנשיא — שד' הנשיא 33.
רעננה, כ"ס: קופ"ח — ברנורית 43, כ"ס.
נגריאל — דרך מגריאל 54, הוד־השרון.

משטרה

ירושלים, תל־אביב, חיפה, רמת־גן, בני־ברק, חולון, פתח־תקוה – טל' 100. באר־שבע, נהריה, נתניה, נצרת – 100. אילת – 244. חדרה – 22444.

רכבות

מירושלים לבני־ברק וחיפה:
בימים א'–ה': 16.00
בימי ו' וערבי חג 11.30
מחיפה לבני־ברק וירושלים
א'–ו': 7.00
מתל־אביב לחיפה:
בימים א'–ה': 6.00, 7.00, 8.00, 8.16, 9.00,

תורנות בתי־חולים

תל־אביב והמרכז
● בית החולים ע"ש סוראסקי תל־השומר – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים בילינסון, פתח־תקוה – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים ע"ש רוקח, תל־אביב – בימים ב', ו', ר' – כירורגיה ופנימית. ילדים – כל השבוע.
● בית החולים איכילוב, תל־אביב – בימים א', ג', ה' שבת – כירורגיה ופנימית.
● בית החולים וולפסון, חולון – כל המחלקות – כל השבוע.
● בית החולים אסף הרופא – כל המחלקות – כל השבוע.

נתניה
● בי"ח לניאדו נמצא בתורנות למקרים דחופים – כל השבוע, כולל שבת.

ירושלים
שישי
שערי צדק – ילדים, פנימית, הדסה ע"כ – כירורגיה, אורטופדית, עיניים, א.א.ג, נשים.
שבת
ביקור חולים – ילדים, נשים, הדסה ע"כ – פנימית, כירורגיה, אורטופדית, עיניים, א.א.ג.

יד ביד – ארגן קשבת בטלפון לילד ולנוער – קו לנוער במצוקה
ירושלים – 02-243358
ת"א – 226027 (24 שעות)
חיפה – 04-229488 (11.00–20.00)
גליל מערבי – 04-922222
קו פתוח להורים במצוקה
בימי ב' רחי – טל. 222732.
"קו פתוח" – ארגן קשבת לילדים ובני נוער 03-222723 (24 שעות)

עזרה ראשונה

עזרה ראשונה לשיניים של "הסתדרות" לרפואת שיניים בישראל
בתל־אביב – בימים א'–ה' בין השעות: 21.00–23.00. בלילות שבת ובערבי חג בין השעות: 18.00–24.00. בשבתות ובחגים בין השעות: 15.00–21.00.
הכתובת: רח' בר־כוכבא 49, טל' 284649.
בחיפה: רחוב הגפן 26, קומה ג', טלי 523566, פתוחה מדי יום ביומו, כולל ערבי שבתות, שבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00 בערב.

מרפאת שיניים לעזרה ראשונה
המרפאה פתוחה כל יום כולל שבתות וחגים בין השעות 24.00–9.00. אחרי חצות באופן טלפוני בלבד.
ריינגולד מגדל שער 3 (ליד המשביר) קומה א', טל: 03-285822, 294869

מרכז סיוע לקורבנות אונס
לרעננה ואיזור השרון, טל' 052-52432 בימים ב'–ה' בשעות 17.00–21.00.

עזרה ראשונה נפשית
ער"ן ירושלים — טל' 02-227171
ער"ן תל־אביב — טל' 03-5461111
ער"ן ילדים ונוער — טל' 03-261113
ער"ן חיפה — טל' 04-672222
ער"ן כרמיאל (גליל מערבי) — טל' 04-988410
ער"ן נתניה — 053-335316
ער"ן כפר־סבא — 052-913999
ער"ן באר־שבע — טל' 057-418111

סילוק מיטורים
מוקד קח"א למקרים דחופים — טל' 106.

מד"א

ירושלים, ת"א, חיפה — טל' 101. רמת־גן, בני־ברק, גבעתיים — טל' 781111. רמלה – טל' 03-9212022. עפולה – טל' 93333. קרית־גת – טל' 0519-88183. באר־שבע – טל' 057-74767. אשדוד – טל' 055-51333. שח"ל גוש דן, טל' 03-330846.

10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.30, 20.00.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 10.30, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00.
מתל־אביב לנהריה:
בימים א'–ה': 6.00, 8.00, 12.00, 14.00, 16.00.
בימי ו' וערבי חג 6.00, 8.00, 12.00.
מחיפה, בת־גלים, לתל־אביב:
בימים א'–ה': 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, 11.05, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30, 15.30, 16.30, 17.30, 19.30.
בימי ו' וערבי חג: 6.00, 6.30, 7.30, 8.30, 10.00, 11.30, 12.30, 13.30, 14.30.
מנהריה לחיפה ולתל־אביב:
בימים א'–ה': 6.30, 9.05, 10.40, 11.35, 16.55, 18.38.
בימי ו' וערבי חג 9.05, 10.35.
• הרכבת תופעל בימי א' בשבוע ויום אחרי חג בלבד.

מי יניף מחר במינכן את גביע־אירופה: ההולנדי חוליט או הסובייטי דאסייב

אמני־כדורגל במאבק מבריק

יואל כץ
גרמניה

ההולנדים בטוחים שלא יופתעו ע"י ברית־המועצות, כמו במשחק הראשון (1:0) ● שתי נבחרות מהירות המסוגלות להלהיב ● הבסיס של בריה"מ – שחקני דינאמו קייב ושל הולנד – כדורגלני פיליפס איינדהובן ● היעדרו של הבלם המצויין קוזנצוב (שני כרטיסים צהובים) עלול לפגוע בעורף הסובייטי ולסייע לואן־בסטאן ולחוליט

הגענו לגמר אליפות אירופה בכדורגל. מחר ב־4.30 אחה"צ, שעון ישראל, יתייצבו נבחרות הולנד וברית־המועצות למשחק־הגמר באיצטדיון האולימפי במינכן. הפתעה? אכזבה? לא! גמר צודק בין שתי נבחרות שגילו באליפות בגרמניה את המשחק המודרני ביותר.

יהיה זה משחק־גומלין בין שתי הנבחרות המצטיינות. בראשון, בבית ב' של השלב המוקדם, הפתיעה בריה"מ בנצחון 0:1, על־אף שהולנד יזמה ותקפה יותר, אך לא הצליחה להכניע את השוער הסובייטי רינאט דאסייב, שהיה בשיאו.

לאחר נצחון הולנד על מערב־גרמניה, נצחון מוסרי ופסיכולוגי ממדרגה ראשונה, סברו הכל שנעיכיו הצעירים של המאמן האיטלקי אוגליו ויצ'יני יהיו גם הם בגמר. אבל בא שלשום הקונצרט הסובייטי הגדול וקבע: ברית־המועצות תשחק במינכן. האיטלקים כאילו עמדו ליד הסובייטים, והסתכלו ב... תווים.

משחק צוות

ניתן היה לחוש בטיבן של שתי הנבחרות כבר במשחק הראשון, לפני שבועיים. הסובייטים ידעו כיצד לטפל במארקו ואן־בסטן ורוד חוליט, שני כוכביה ההולנדים הגדולים של מילאן האיטלקית. ללא חוכמות, וללא פילוסופיה.

גדולתה של נבחרת ברית־המועצות במשחק הצוות. שמונה כדורגלני דינאמו קייב בהרכב הנבחרת מכירים היטב איש את רעהו בשורה, ומנצלים זאת כהלכה.

ההולנדים הם וירטואוזים בכדורגל. שילובם של שלושה שחומי־עור תורם המון אבל נבחרת הולנד אינה מלוכדת כמו ברית־המועצות. כאשר זכתה דינאמו קייב בגביע־אירופה למחזיקות־גביע ב־1986, וכאשר בריה"מ הלהיבה בכמה מהופעותיה באליפות העולם במכסיקו, אפשר היה להבחין כי ה"דיאגנוזה" של המאמן ואלרי לובנובסקי — נבחרת המבוססת על קבוצה — אין טובה ממנה.

ברית־המועצות תתייצב לגמר ללא אחד מכוכביה, הבלם אולג קוזנצוב (שני כרטיסים צהובים), ואולי עם איגור בלאנוב, שעדיין לא ידוע אם יוכל לשחק. השאר יופיעו כולם. הגנה איתנה עם הקשר נמוך־הקומה והנייד אלכסנדר סברוב, היודע להפעיל את חבריו והנמצא בכל מקום במגרש.

ההולנדים בוודאי שזוכרים את סברוב מהמפגש הראשון. לכן ישתדלו לנטרל אותו.

דב קל רגליים

האם יצליח מארקו ואן־בסטן להתחמק מפיקוח סובייטי צמוד? האם יוכל רוד חוליט לברוח משומרי־הראש שיופקדו עליו? האם יצליח הבלם ההולנדי המצויין רולאנד קומאן, אחד השחקנים היעילים בטורניר, להכניע את דאסייב בבעיטותיו ארוכות הטווח?

מהעבר השני, האם יעלה ברגלי אולג פרוטאסוב וגנאדי ליטובצ'נקו לעבור את מערך ההגנה ההולנדי, פראנק רייקארד — רואלנר קומאן — אדריי ואדטיחלן?

"אנו מסתכלים על כל נבחרת לפי סגנון משחקה" — אמר אתמול מאמן בריה"מ, לובנובסקי.

"נשתדל ללמוד מההפסד הראשון שלנו לבריה"מ" — הדגיש מאמנה של נבחרת הולנד, ריינוס מיכאלס.

מה שברור שהגמר במינכן לא יהיה מחר משעמם: הוא יתנהל בין שתי נבחרות עם פוטנציאל מצויין של כדורגלנים, ביניהם אומנים בחסד.

הסובייטים דומים לדב חזק, אבל לעתים הופכים לנחש פיקח ולצבי קל־רגליים. מבחינת הרב־גווניות הם עולים על ההולנדים, שגילו במשחק הראשון כדורגל משוכח, אבל לא פעם היו להם דקות של שיגרה ורפיון. כדאי לא לשכוח שמאז ההפסד לברית־המועצות התגבשה נבחרת הולנד. גם הבטחון שלה גבר. המוראל עלה לשיאים אחרי הנצחון המזהיר על גרמניה (1:2).

את הסובייטים צריך לתקוף בטכניקה מעולה ובמשחק טקטי. יש להוציא אותם מקווי־ההגנה שלהם, כמו שעשו שחקני נבחרת אירלנד. הם לחצו על הסובייטים, ולא איפשרו להם ליזום.

כאשר אנו משווים את שני משחקי חצי־הגמר ומנתחים את המנצחות, מה ניתן ללמוד מכך לגבי המשחק מחר?

ליבי עם ההולנדים האמיצים, היפים, בעלי כדורגל רומנטי שובה־עין. אבל נראה לי שישנה מציאות, ואין לי ספק שנבחרת ברית־המועצות משחקת כדורגל אחראי ומחושב יותר.

מי יניף מחר את הגביע: הקפטן ההולנדי רוד חוליט, או השוער הסובייטי רינאט דאסייב?

ברית־המועצות זכתה כבר בגביע אירופה לפני 28 שנה. הולנד עדיין לא.

המאבק, להערכתי, יהיה שקול ואולי תידרש גם הארכה.

איך אמר כאן עיתונאי, חבקיא בכדורגל האירופי: "מגרשי הכדורגל הפכו לבתי־קברות של הפייבוריטיות". אבל מחר אין פייבוריטיות. הכל שקול ופתוח.

מעניין לציין שהולנד וברית־המועצות לא נפגשו אף פעם במסגרת רשמית. בשני המשחקים הידידותיים שקיימו ניצחה הולנד — 1:3, ופעם שנייה היתה תוצאת תיקו 1:1.

שופט הגמר יהיה הצרפתי מישל ווטרו.

כיצד הן הגיעו לגמר?
● הולנד: הפסד לבריה"מ 1:0; נצחונות על אנגליה 1:3; אירלנד 0:1 וגרמניה 1:2.
● בריה"מ: נצחון על הולנד 0:1; תיקו 1:1 עם אירלנד; נצחון 1:3 על אנגליה ונצחון על איטליה 0:2.

הרכבים משוערים
● הולנד: ואן־ברויקלן (פיליפס איינדהובן), פראנק רייקארד (סרגוסה, בעונה הבאה מילאן), רולאנד קומאן (פיליפס איינדהובן), אדריי ואדטיחלן (אנדרלכט), ברי ואן־ארלה (פיליפס איינדהובן), ארנולד מירן (איאקס אמסטרדם), יאן ווטרס (איאקס אמסטרדם), ארווין קומאן (מכלן), גראלד ואננברג (פיליפס איינדהובן), רוד חוליט (מילאן), מארקו ואן בסטן (מילאן).
● ברית־המועצות: רינאט דאסייב (ספרטק מוסקבה), ולאדימיר בסונוב (דינאמו קייב), ואגים חידיאטולין (ספרטק מוסקבה), אנטולי דמיאננקו (דינאמו קייב), ואסילי ראץ (דינאמו קייב), גנדי ליטובצ'נקו (דינאמו קייב), אלכסנדר סברוב (דינאמו קייב), סרגיי אלייניקוב (דינאמו מינסק), אלכסיי מיכאליצ'נקו (דינאמו קייב), אולג פרוטאסוב (דינאמו קייב), איגור בלאנוב (דינאמו קייב).

אלופות אירופה
1960 — ברית־המועצות
1964 — ספרד
1968 — איטליה
1972 — מערב־גרמניה
1976 — צ'כוסלובקיה
1980 — מערב־גרמניה
1984 — צרפת

ספורטאי ה־40 של מדינת ישראל, אמש בטקס מרשים באוניברסיטת תל־אביב (ראה עמוד 2)
(תצלום: אריה קנפר)

חלומו של רינאט דאסייב לשחק במנצ'סטר־יונייטד

שיא חדש בצפיה בטלוויזיה הגרמנית. במשחק בין הולנד וגרמניה (1:2) צפו 22 מיליון צופים.

● משאלתו של השוער הסובייטי רינאט דאסייב: "הייתי רוצה לשחק במנצ'סטר־יונייטד ולהגיע לשיאו של אולג בלוחין – 108 משחקים בנבחרת הסובייטית".

● השופט הצרפתי בגמר, מישל ווטרו, לא היה מעולם ספורטאי פעיל. בצעירותו סבל ממום בלב, אבל כבר בגיל 18 עבר בחינה ראשונה לשיפוט בכדורגל. התחביבים שלו: איסוף בולים ודייג. הוא כבר שפט באליפות העולם בספרד ובאליפות אירופה בצרפת.

● אודו לאטק, פאול ברייטנר, מקס מרקל וגינטר נצר – ארבעה מהגדולים בכדורגל הגרמני ניבאו את תוצאת חצי־הגמר, בין גרמניה והולנד – 0:2, או 1:2 לגרמניה, כמובן... גם הם קבעו "פה אחד" לפני האליפות: גרמניה – איטליה, בגמר. פיספוס רציני.

● בנבחרת הסובייטית יש ארבעה רופאים אבל בכוכב הנבחרת, בלאנוב, טיפל ד"ר ולפארט, חרופא של באיירן מינכן.

● האיש על הספסל ההולנדי, ג'וני בוסמן, כדורגלן מצויין שאינו מקבל אשראי הוא חברו של חוליט. הוא עובר עתה "קורס של שירי רגי" (במקור, בג'מאייקה). הוא נהנה מצלוליקצב, אבל חסרה לו תפרוקתו של... חוליט.

● כל כדורגלן סובייטי מקבל במשך אליפות 70 דולאר ליום. מענקים! – חס מלהזכיר.

מאסור הדיח את מקנרו ממשחקי וימבלדון

הפתעה מרעישה נרשמה אמש במשחקי וימבלדון כאשר האוסטרלי, וולי מאסור, ניצח את המדורג 8, האמריקני ג'ון מקנרו, בשלוש מערכות — 7:6, 7:6 (7:5), 6:3.

מקנרו היה מאוכזב מאוד שכן קיווה כי שיוכל להתאושש ולחזור לכושרו הקודם.

מקנרו היה אחד משלושה מדורגים שהודחו ביום הרביעי באליפות וימבלדון ה־102, קודם לכן הודחו השבדי אנדרס יאריד והספרדי אמיליו סאנשז.

רוחו של מקנרו נפלה כאשר במערכה הראשונה הוביל 1:2 בשובר־שוויון והקוון טען שכדורו נפל מחוץ למגרש. צילומי טלוויזיה, בהילוך איטי, הראו בבירור כי הכדור פגע על הקו והנקודה היתה שייכת למקנרו. השופט המערב־גרמני סירב לפסול את החלטת הקוון, למרות הפצרותיו של מקנרו, שניצח בעבר שלוש פעמים בוימבלדון. מאותו רגע ניסה מקנרו להתגבר על התרגשותו, אך לבסוף התמוטט במשחקו השביעי של המערכה השלישית.

קודם־לכן נוצח יאריד (11) ע"י היהודי־אמריקני, ג'ים גראה — 6:3; 6:7; 3:6; 0:6, וסאנשז (13) הפסיד לפטר קורדה מצ'כוסלובקיה — 6:7; 3:6; 6:3; 0:6; 1:6.

ג'ימי קונורס, בן ה־35 מארה"ב, הוכיח, כי טרם נס ליחו, ובעידוד הקהל הרב שמילא את המגרש המרכזי, ניצח את אלוף העולם לנוער, האוסטרלי בן ה־18, ג'ייסון סטולטנברג — 7:6; 6:3; 6:3.

גם המדורג שלישי, שטפן ארברג משבדיה, עלה לסיבוב השלישי, כשניצח את האמריקני ריצ'י רנברג — 6:3; 7:6; 5:7; 6:2.

המדורג תשיעי, הצ'כי מילוסלאב מצ'יש, הכניע את הסובייטי אלכסנדר וולקוב — 6:2; 6:4; 6:4. הגרמני אריך ייל, שניצח את גלעד בלום בסיבוב הראשון, גבר על בן־ארצו, טורה מיינקה — 6:1; 6:1; 6:4. נצחון מפתיע השיג ההולנדי מנו אוסטינג על אלוף נירדילנד, קלי אורנדן — 4:6; 7:6; 6:4; 3:6; 6:1.

האלופה מרטינה נאורטילובה, המדורגת שנייה, טרם נתקלה בירידה רצינית. היא הכניעה את האמריקנית אלי האקאמי — 6:2; 6:1. פאם שרייוור מארה"ב, המדורגת שלישית, ניצחה את הסובייטית סוטלנה פארחומנקו — 6:3; 6:4.

כריס אוורט, בת ה־33 מארה"ב, המדורגת רביעית, נתקלה בירידה קשה, הגרמניה כריסטינה זינגר, עלית גברה — 6:4; 3:6; 6:3.

הפועל ת"א לא תאבק על שחקן־חציר שלה

עו"ד סלונים יקבע מחיר כרטיסו של מרסר

יצחק ויסהוף

עו"ד אורי סלונים נקבע אתמול כבורר לשווי כרטיס־השחקן של הכדורסלן, לאוואן מרסר, המבקש לעזוב את הפועל תל־אביב ולעבור למכבי תל־אביב.

בפני שופט בית־המשפט המחוזי בתל־אביב, אורי גורן, הכריז עו"ד חנוך קינן, המייצג את הפועל ת"א, כי הוא מוכן לבוררות בעניין הסכום שישחרר את מרסר מהפועל ת"א. קינן ביקש את ההסכם שיש לכדורסלן מרסר עם אגודת מכבי ת"א המבקשת לרכוש אותו ואמר כי ככל הנראה מדובר בסכום של 200 אלף דולר שמכבי ת"א מוכנה לשלם עבור הכדורסלן הבינלאומי.

עו"ד אילן גולדשמידט, המייצג את הכדורסלן, יחד עם עו"ד קינן, ביקשו כי השופט גורן בעצמו ישמש כבורר, אך השופט המחוזי לא נענה לבקשת השניים.

לאחר־מכן הסכימו הצדדים כי עו"ד אורי סלונים ייקבע כבורר. השופט גורן התבקש להחיש את הליך הבוררות מאחר שמרסר עומד לצאת לטורניר הקדם־אולימפי בהולנד, בשבוע הבא. לפיכך ביקש השופט גורן כי ההחלטה על גובה סכום השחרור של מרסר תתקבל תוך שבוע ימים.

● אליפות ישראל בהתעמלות אומנותית, דרגות א', ב', ג', תיערך בשבת במכון־וינגייט.

שטינהאואר וכהן חזרו להתאמן

שני ענקי הנבחרת הלאומית בכדורסל, תומר שטיינהאואר ואיציק כהן, שבו אתמול להתאמן, יחד עם חבריהם, לאחר שהתאוששו מפציעה ומחלה.

לעומת זאת לא התאמן אתמול לאוואן מרסר, ששהה בשעות הבוקר בבית־המשפט ולאחר־מכן חש שלא בטוב ושוחרר למנוחה.

שלכטר למכבי חדרה ברדיצ'ב למכבי ת"א

יצחק ויסהוף

במשרדי איגוד הכדורסל נרשמו עד כה שתי העברות בליגות, שיחלו בחודש ספטמבר.

הבינלאומי הוותיק סטיב שלכטר, ששיחק בהפועל רמת־גן, מכבי חיפה ומכבי נתניה, יופיע בעונה הבאה בשורות מכבי חדרה מהליגה הארצית.

מכבי תל־אביב צירפה לשורותיה את הענק דרור ברדיצ'ב, ששיחק באליצור נתניה והפועל בקעת בית־שאן.

פיגלי מצרפת – כבר אלוף

יואב אביב

הרב פיגלי מצרפת לא הניח גם אתמול לאף מתחרה באליפות העולם בגלשני־מפרש לסכן את מעמדו, או להתקרב אליו, והוא סיים ראשון בפעם הרביעית מתוך שישה שיוטים. פיגלי הבטיח לעצמו את הכתר העולמי, יום לפני סיום התחרות.

פיגלי העסיק אתמול את המומחים בשאלה האם יצא לשיוט השביעי או יוותר עליו.

במקום השני אתמול סיים מישל קנטה מצרפת, והוא מדורג במקום השלישי בדירוג הכללי. ההולנדי מרסל רינטיסמה, שסיים במקום השלישי, הצליח לדחוק מהמקום השני את מי שהיה פייבוריט לזכייה, אריק בלו מצרפת, למקום הרביעי.

ערן ענבר מישראל מדורג 32, לפני אמיר אריד, במקום ה־34.

בין הנשים סיימה אתמול ראשונה הצרפתיה וואלרי קפר, והיא מדורגת במקום הראשון, לפני בת־ארצה אנה פרנסואה. הקרב על הכתר יוכרע רק הבוקר בשיוט האחרון באליפות העולם.

● בין הגולשים הכבדים, מעל 70 ק"ג, מוליך לוקה פרדיני מאיטליה.

הגולשת הישראלית תמי ישראלי נפלה אתמול מהגלשון ואיבדה אותו. חילי־הים משו את הגולשת והגלשון מהמים. ישראלי מדורגת במקום ה־12, אחרון באליפות.

● נבחרת האולימפית של עיראק בכדורגל ניצחה את זו של הונגריה — 2:1, בגביע הנשיא בסיאול.

לחברנו ישראל פז
אנו גאים בך עם קבלת התואר האולימפי
סיעת מפ"ם במרכז "הפועל"

יומן אליפות אירופה

מינכן מצפה היום לפלישה הולנדית

יואל כץ

הם ישבו בגשם שוטף בשערי האיצטדיון בשטוטגרט כמו ילדים מוכים. קיפלו את הרגלים. הסירו את התלבושות המסגרניות. כמו הגשם שטפו את פניהם, אותם צבעו בצבעי הלאום. רבבות האיטלקים נסעו הביתה מדוכאים.

כאשר ראיתי אותם שוטפים את צבעי ה"סקוודרה אזורה" חשתי שאליפות זו איבדה הרבה מהתפאורה. מחר ישלוט במינכן צבע האורנג' של בית המלוכה ההולנדי.

מי יעמוד מול הנחשול שיזרום מהולנד? קומץ סובייטים, עם כמה אוהדים נושאי דגלים אדומים וכתובת "מולודצי". זה הכל.

פגשתי כמות אוהדים שבאו לגרמניה ממינסק, מקוסקבה וקייב. יחידי סגולה, חברי מפלגה אמינים שקיבלו אשרות־יציאה כגמול על עבודתם המסורה או תודות לקשרים. פגשתי גם שני עמיתים מטבילסי. הם יכלו לבוא. יש להם את הקשרים הנכונים.

"גו, אנחנו גדולים — אמרו לי ומייד הוסיפו — כמה כסף יקבלו השחקנים שלנו. אל תשאל, המון" — אמרו בעגה הגרוזינית, ונכנסו לאוטובוס שיביא אותם למינכן.

אחר־כך מתוך חלון האוטובוס פלט אחר מהם: "קוויאר רוסי טוב יותר מפיצה איטלקית".

מינכן עדיין לא התמרקה אתמול לקראת הגמר מחר. עוד מוקדם. נוסף לזה גרמניה לא תשחק. היום כבר תתחיל הפלישה ההולנדית, ואז הכל ישתנה. יגיעו גם אחרים. עולם הכדורגל יתרכז בבירת באוריה.

יוחנן פאולוס השני בפגישתו עם ואלדהיים:

"הנאציזם היה דרך יסורים שנכפתה על האוסטרים"

איי.פי, סט"א, רויטר, עתיים

האפיפיור יוחנן פאולוס השני קרא אתמול בנמל התעופה בוינה לאוסטרים, עם תחילת ביקור בן חמישה ימים באוסטריה, "לא לשכוח את מורשת העבר הכבירה", והוסיף כי הנאציזם היה "דרך יסורים שנכפתה על אוסטריה ועל עמים אחרים, כאשר הוטל עליה עול רודנות אכזרית".

בפגישת האפיפיור עם נשיא אוסטריה, קאנצלר וראניצקי, שרי ממשלה וחברי הסגל הדיפלומטי בארמון הופבורג לא הזכיר האפיפיור את ה"אנשלוס", סיפוח אוסטריה לגרמניה ב־1938, והעלה על נס את "הקאתולים הרבים, שנרדפו מטעמי דת, פוליטיקה וגזע".

כשהגיע האפיפיור לקאתדרלה של וינה, והתקבל בתשואות על־ידי 15,000 איש, קיבלו את פניו גם כרוזים "ואלדהיים נאצי", "אל תיפגש עם ואלדהיים", שנתלו על חלונות בית־מלון מול הכנסיה. במלון זה התארח הרב אברהם וייס וציירת הנאצים ביאטה קלארספלד.

בפגישתו השנייה במחלוקת של האפיפיור עם נשיא אוסטריה, קורט ואלדהיים, גינה נשיא אוסטריה את "אי הסובלנות והשינאה בין עמים, דתות ומעמדות שונים", אולם לא התייחס ישירות לויכוח סביב עברו במלחמת העולם השנייה. האפיפיור אמר: "אנו צריכים להביא בפני האל לא רק את מורשת העבר על צדדיה השונים, אלא לרזן בפגישתנו גם בהווה".

יהודים הפגינו

12 יהודים בלבוש מחנות הריכוז הנאציים הפגינו סמוך ללשכתו של ואלדהיים שעות ספורות לפני פגישתו עם האפיפיור. אחד המפגינים אמר: "ואלדהיים הוא אדם שהטעה את הקהילה הבינלאומית במשך 40 השנים האחרונות".

המפגינים הם חברי "קואליציה של אנשים שאיכפת להם", בראשות הרב אברהם וייס. גם "המועדון הרפובליקני", אירגון של אנשי רוח אוסטריים, הודיע כי הוא מתכוון למחות נגד הפגישה.

האפיפיור הוא ראש המדינה השני בלבד, אחרי חוסיין מלך ירדן, המבקר את ואלדהיים מאז נבחר לנשיא לפני שנתיים.

ביום בו יבקר האפיפיור במחנה הריכוז מאוטהאוזן, יציג התיאטרון המפורסם ביותר באוסטריה את המחזה "ממלא המקום", המותח ביקורת על שהוותיקן לא השמיע דברו במלחמה נגד השמדת היהודים.

יוצאי פולין בישראל פנו אתמול במיברק לאפיפיור, בבקשה כי יימנע מלהיפגש עם נשיא אוסטריה קורט ואלדהיים, אשר שיתף פעולה עם השלטון הנאצי במלחמת העולם השנייה. פגישה כזו אינה תורמת לקירוב לבבות בין יהודים לנוצרים — נאמר במיברק, החתום ע"י נשיא הפדרציה העולמית של יהודי פולין סטפן גראייק. גראייק מוסיף, כי יוצאי פולין מצפים מהאפיפיור לרגישות מסויימת בנושא זה, כאשר הוא עצמו היה שותף בתקופת המלחמה, בעת היותו בקראקוב, לנסיונות של הכנסיה להציל יהודים.

האפיפיור מקבל את פניו של נשיא אוסטריה בנמל התעופה של וינה (צילום: אי.פי.)

בהונגריה נבחר נשיא שאינו חבר במפלגה הקומוניסטית

רויטר סוי"צ

בודאפשט. — המפלגה הקומוניסטית ההונגרית בחרה לתפקיד נשיא המדינה ביזכמאי בן 74, שאיננו חבר המפלגה. זה יהיה ראש המדינה היחיד בגוש הקומוניסטי, שאינו חבר המפלגה הקומוניסטית בארצו.

ברונו שטראוב נבחר במסגרת חילופי גברי מרחיקי לכת שיבוצע בצמרת ההונגרית בימים הקרובים. בחירתו עדיין חייבת לקבל את אישור הפרלמנט. שטראוב יכהן בתפקיד עד 1990, השנה שבה תיכתב מחדש החוקה של הונגריה.

בחילופי הגברי יוחלפו שר המשפטים, שר התרבות ושרים בכירים אחרים בעקבות הוועידה הקומוניסטית שהתכנסה לישיבה מיוחדת במאי וכה הוחלף המנהיג ההונגרי יאנוש קאדאר, בראש הממשלה הנוכחי, קארולי גרוס.

לדברי דיפלומט מערבי, נעשו החילופין על פי הוראת גרוס, המחפש צוות חדש לאחר בחירתו כמנהיג המפלגה.

הוועידה ליישוב הסכסוך באנגולה מתכנסת בקאהיר

רויטר, סוי"צ

הצעת דרום אפריקה להוצאת הצבא הקובאני מאנגולה תעמוד בראש סדר היום של הוועידה, לשלום באנגולה בהשתתפות ארבע מדינות — אנגולה, דרום אפריקה, קובה וארה"ב — הנפתחת היום בקאהיר.

הדיונים יהיו המשך לשיחות שהתנהלו בחודש שעבר בלונדון, בנסיון לשים קץ לסיכסוך באנגולה, הנמשך זה 13 שנים, ולהביא לעצמאותה של נאמיביה הנשלטת כיום ע"י דרום אפריקה.

שר החוץ של דרום אפריקה, פיק בותה, אמר לכתבים עם הגיעו אתמול לקאהיר, כי ממשלתו הכינה הצעות לנסיגת 50 אלף החיילים הקובאנים מאנגולה. הגורם המעיב על השיחות היא התקדמות הכוחות הקובאנים וצבא אנגולה לעבר גבול נאמיביה בשבועיים האחרונים. דרום אפריקה חזרה והזהירה, כי ריכוז כוחות זה עשוי לטרפד את שיחות השלום.

כפר במזרח טורקיה נהרס במפולת אדמה

חוששים ש־300 אנשים נהרגו

רויטר, סוי"צ

כפר בטורקיה במחוז טראבזון שליד הים השחור, נהרס אתמול ע"י מפולת אדמה, וקיים חשש לחייהם של 300 בני אדם, ביניהם תיירים, מסרה סוכנות הידיעות הטורקית.

חצי מיליון טונות של אדמה וסלעים כיסו מספר רב של כלי רכב על הכביש הראשי, בית קפה, מסעדות ובתי־ספר בפאתי הכפר. הסהר האדום מסר על שלוש גופות ו־18 פצועים, שהוצאו מתוך המפולת.

המפולת פגעה בכפר קאטאק, ליד נמל טראבזון בחוף הים השחור, בשעה 8 בבוקר, בעת שתיירים רבים הצטופפו במסעדה ליד הכביש. בידיעה של סוכנות הידיעות הטורקית נאמר, כי קיים חשש שהקורבנות נספו מתחת לטונות הבוץ והסלעים שהדרדרו מן ההר הסמוך, כתוצאה מגשמים כבדים שירדו באיזור. "ראיתי כיצד ההר מתקרב אלי", סיפר אחד הניצולים.

שלטונות טורקיה החישו צוותי חילוץ והצלה לאחר האסון, שם הוקמו בתי חולים של שדה ומטבחי חירום, ומושל מחוז טראבזון מסר כי פעולות ההצלה יימשכו במשך כל הלילה.

מוסקווה שלחה חיילים לחבל המריבה נאגורנו קאראבך

פרבדה: נראה שהאוכלוסיה הארמנית נתונה תחת היפנוזה המונית ● ארמנים יפגינו ברחבי העולם

רויטר, סוי"צ

בריה"מ שיגרה כוחות צבא לכמה ערים ויישובים בדרום המדינה, וביניהם ערים בחבל אנגורנו קאראבך, שם לא הצליחו השלטונות להפסיק את גל השביתות, מסר אתמול ביטאון המפלגה הקומוניסטית "פרבדה".

"נראה שהאוכלוסיה הארמנית נתונה להיפנוזה המונית, והתושבים יוצאים יום־יום לאסיפות ולהפגנות", מסר העיתון.

מועצת נאגורנו קאראבך פנתה לאחרונה לסובייט העליון במוסקווה בבקשה שיירון בצירוף חבל ארץ זה לארמניה, וקראה בתחילת השבוע לשובתים בבירה לשוב לעבודה כדי להוכיח כי הם ראויים להגדרה עצמית.

סכנה לרפורמות גורבאצ'וב

לדברי "פרבדה" גמרו הפועלים אומר להמשיך בשביתתם, ולא לבוא למקומות העבודה בבתי החרושת ובמשרדים, עד שיימצא פתרון מניח את הדעת לבעיית נאגורנו־קאראבך.

העתון מורה בגלוי שהחלטת הפועלים מעמידה בסכנה תמורה את תוכנית הרפורמות של מנהיג הקרמל מיכאל גורבאצ'וב.

"פרבדה" כתב, כי הארמנים ממשיכים להימלט מאזורביג'אן ואילו אזרביג'אנים עוזבים את ארמניה.

הטלוויזיה הסובייטית הקרינה ביום ו' בערב במסגרת מהדורת החדשות תמונות מכנס הפרלמנט המקומי של נאגורנו־קאראבך, בהן נראו חברי הפרלמנט מצביעים בעד החזרת האיזור לארמניה.

ארמנים יפגינו בכל העולם

מפארים נמסר, כי התפוצה הארמנית ברחבי־העולם תפגין בשבת, לפני פתיחת הוועידה של המפלגה הקומוניסטית הסובייטית במוסקווה, לאות סולידאריות עם הארמנים של בריה"מ, הדורשים להחזיר את חבל נאגורנו־קאראבאך לארמניה.

הפגנה לעצמאות לאטוויה

רשת הטלוויזיה העצמאית בבריטניה, איי.טי.אן, הקרינה ביום ו' סרט בלעדי שהוברח מבריה"מ, על הפגנה בהשתתפות 100,000 אושים בריגה, שתבעו הענקת עצמאות ללאטוויה והתנתקותה מבריה"מ.

"המצב מאוד רגוש בבריה"מ כיום. זה רק ארוע אחד מבין רבים המתקיימים ברחבי המדינה", אמר אחד המפגינים בסרט.

שערי מטבע־חוץ בנק הפועלים — 23.6.1988

	היחידה	בנקנוטים קניה	בנקנוטים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	שערים יציגים
סל מטבעות	1	—	—	1.7085	1.7298	1.7159
דולר אמריקני	1	1.57	1.64	1.6010	1.6210	1.6080
מרק גרמני	1	0.88	0.92	0.8954	0.9066	0.8980
לירה סטרלינג	1	2.76	2.89	2.8050	2.8400	2.8285
פרנק צרפתי	1	0.25	0.27	0.2655	0.2688	0.2666
ין יפאני	100	1.22	1.28	1.2442	1.2597	1.2465
גילדן הולנדי	1	0.78	0.82	0.7951	0.8051	0.7976
פרנק שווייצרי	1	1.06	1.11	1.0818	1.0953	1.0859
כתר שבדי	1	0.25	0.27	0.2593	0.2625	0.2602
כתר נורווגי	1	0.24	0.25	0.2477	0.2508	0.2489
כתר דני	1	0.23	0.24	0.2350	0.2380	0.2361
מרק פיני	1	0.37	0.39	0.3775	0.3822	0.3797
דולר קנדי	1	1.30	1.37	1.3267	1.3432	1.3322
דולר אוסטרלי	1	1.27	1.36	1.3150	1.3314	1.3206
ראנד דר' אפריקני	1	0.42	0.83	0.6944	0.7030	0.6971
פרנק בלגי	10	0.41	0.44	0.4277	0.4331	0.4291
שילינג אוסטרי	10	1.25	1.31	1.2726	1.2885	1.2765
לירה איטלקית	1,000	1.18	1.26	1.2083	1.2233	1.2113

טוהר שמו של קומוניסט רוסי שהזהיר מפני סטאלין

רויטר

בית המשפט העליון במוסקווה טיהר את שמו של קומוניסט, שהזהיר כי יחוף סטאלין יהרוס את המדינה הסובייטית, והוצא להורג על־ידי סטאלין.

מרטמיאן ריוטין, שעמד בראש המפלגה הקומוניסטית במוסקווה, הפיץ כרוזים מחתרתיים, שבהם נאמר כי סטאלין "מביא את המהפכה עד לסף האסון". סטאלין רצה להוציא את ריוטין להורג מיד, אך לא היתה לו הסמכות הדרושה לכך. במקום זאת נידון ריוטין ל־15 שנות מאסר ב־1932. הוא הוצא להורג כעבור חמש שנים, כאשר סטאלין ביצר את שלטונו וביער את מתנגדיו מתוך המפלגה.

פינה חמה ללב"י
הקרן למען בטחון ישראל
השבוע
☆ כל הכבוד ד"ר
ד"ר אליאס סורין, תרם 182 ש"ח מתורנויות שביצע בביה"ח ע"ש וולפסון.
☆ תרומה שניה:
של חברי "ארגון אסירי ציון מבריה"מ", ת"א
976 ש"ח
☆ התרומה הצעירה:
בית־ספר קיבוץ עין זיון, צפון הגולן,
1000 ש"ח
היום יותר מתמיד — תן לבך ללב"י
קרן לב"י: רח' ד' (ארניא) 17, הקריה, תל־אביב 64734

3 אנשים בהם 2 בני משפחה נהרגו בתאונה בצומת ערוער

4 בני משפחה אחרים נפצעו מתוכם אחת באורח קשה ● מצוד ללכידת רוכב אופנוע שדרס פעוטה למוות

ניצה רימון, עתיים

שלושה אנשים, ביניהם שני בני משפחה, נהרגו וארבעה אחרים מבני אותה משפחה נפצעו, ביניהם אחת באורח קשה, בתאונת דרכים שאירעה אתמול לפנות בוקר בכביש באר־שבע־דימונה.

סמוך לשעה 01.00 לפנות בוקר אירעה התנגשות חזיתית בין שתי מכוניות שהגיעו לצומת ערוער בכביש באר־שבע — דימונה.

מעוצמת ההתנגשות נהרג נהג אחת המכוניות שהיה לבד במכוניתו וזהותו עדיין אינה ידועה. במכונית השנייה נסעו בני משפחה אחת מדימונה. שניים מביניהם נהרגו וארבעה נפצעו.

ההרוגים ממכונית המשפחה הם גרשון סריקר (42) וניל סריקר (18). ארבעת הפצועים מנוסעי המכונית הם מרים סריקר בת 37, שנפצעה באורח קשה, רז (5) ושרה (14) סריקר, שנפצעו באורח בינוני, וכן משה בן סאלקר בן 21, אף הוא מדימונה, שנפצע באורח בינוני.

ניידת נט"ן של מד"א ואמבולנסים של מד"א הגיעו בתוך דקות אחדות מבאר־שבע, דימונה וירוחם ופינו את הפצועים למרכז הרפואי "סורוקה" בבאר־שבע.

ילדה נדרסה למוות

מיכל וונגשטיין בת שש וחצי מפתח־תקווה, שנפצעה אנושות שלשום בעת שחצתה את הכביש במעבר חצייה בדרכה לבית־הספר, נפטרה מפציעה והובאה אתמול למנוחות בפתח־תקווה.

התאונה אירעה בצומת הרחובות הנשיאים־יורקובסקי, כאשר ילדי "משמרות הזהב" עצרו את התנועה והניפו תמרורי עצור ידניים. לפתע הגיח רוכב אופנוע שהתעלם מהתמרורים, פגע בילדה שחצתה את הכביש ונמלט מהמקום. לשכת התנועה של מרחב השרון עורכת מצוד ללכידתו של רוכב האופנוע בצבע שחור שחבש קסדה בצבע אדום ומבקשת מעדי ראייה למסור עדות במשטרה.

טלקס

● ביבליוגרפיה של גישות ביקורתיות לניתוח החברה

ניסיון ראשון לקבל את כל רשימת הערכים הביבליוגרפים של הגישות הביקורתיות לניתוח החברה הישראלית נערך על־ידי המרכז ללימודים סוציאליסטיים בגבעת חביבה.

הביבליוגרפיה, בעריכתו של תו־קר המרכז גוני (גולדברג), באה למלא חלל במחקר האקדמי בישראל ומטרתה לעודד צמיחתן של גישות ביקורתיות לניתוח החברה הישראלית על־ידי פרסום רשימה מעודכנת של מחקרים המתבססים על גישות אלו.

הביבליוגרפיה – שהיא חלק מ־סידרה של פרסומים בהוצאת המרכז ללימודים סוציאליסטיים בגבעת חביבה – כוללת יותר מ־200 שמות ספרים ופרסומים ה־עוסקים בחברה הישראלית מתוך גישות ניתוח ביקורתיות שהופיעו בין השנים 1977־1987.

שלמה סלוצקי

● תואר "נאמן ירושלים" לסמואל רותברג

תואר "נאמן ירושלים" הוענק אתמול לסמואל רותברג, ממנהיגי יהדות ארה"ב וממייסדי ארגון הבונדס ומפעלים אחרים, בטקס שנערך בהשתתפות אישי ציבור ואקדמיה וחברי מועצת ירושלים.

בדברי ברכתו התייחס מ"מ ראש הממשלה, שמעון פרס, לרותברג כאל אחד ממייסדיה ומניה של מדינת ישראל וציין את מסירותו ונכונותו לפעול בשירות הלאומי כל אימת שהוא נדרש לכך.

התואר "נאמן ירושלים" הוענק לרותברג על פעולתו למען ישראל וירושלים שעיקרה בתחום החינוך. הוא היה ממייסדי בית הספר ע"ש בואר בירושלים, הרחיב את ה־מרכז ללימודים פרה־אקדמאים באוניברסיטה העברית והקים את בית הספר לתלמידי חו"ל באוני־ברסיטה הנקרא על שמו.

מעורבותו בקרן ירושלים ובפרו־יקטים חינוכיים שלה איפשרו תמיכה חיונית בהבטחת עתידה של ירושלים. (עתי"ם)

זכו בפיס

בהגרלת רביפוס של מפעל הפיס מס. 25/88 שהתקיימה ביום 23.6.88 זכו הכרטיסים הבאים

בסך 250,000 + 16,668 ש"ח זכה המספר: 353039

בסך 15,000 + 1,668 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 53039.

בסך 1,500 + 168 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 3039.

בסך 150 + 18 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 039.

בסך 15 + 3 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 39.

בסך 3 ש"ח זכו המספרים המסתיימים ב: 9; 0; 2.

רק הרשימה הכוללת של תוצאות ההגרלה מחייבת את מפעל הפיס.

משרד־החוץ יסייע לישראלים שהסתבכו בפרשת אימוץ בברזיל

מוטי בסוק, דפנה זרדי, רויטר עתיים

משרד־החוץ מתכוון לסייע לפריאל ושרון רוזן שנעצרו בב־רזיל באשמת "קניית" תינוקות, לאחר שהתברר מעל לכל ספק כי השניים אינם עבריינים פליליים וכי הסתבכותם כרוכה בטרגדיה אישית.

דובר משטרתי בריודה ז'נרו מסר אתמול, כי שלושה אזרחים ישראליים נעצרו בברזיל לאחר ששילמו 20 אלף דולר תמורת שני תינוקות ברזילאיים, אשר אחד מהם נפטר בבית־חולים.

השלושה נעצרו לאחר שמטלפן אלמוני מסר למשטרה כי הם קנו תינוקת בת שבוע שאושפזה לאחר מכן בבית־חולים בריו ונפטרה לפני שלושה ימים.

המשטרה פשטה על דירה ברובע התיירים המפואר קופאקבאנה ביום ג' ומצאה שם את שרון רוזן בן 42, את אשתו פריאל בת 38 וכן ידיד בשם מונסונגו עמירן בן 32. בדירה נמצא גם תינוק ברזילאי.

השלושה הודו בפני המשטרה כי הם שילמו 10 אלפים דולר תמורת כל אחד מן התינוקות אולם הם טענו, כי לא ידעו שהפרו חוק וחשבו שמטרת התשלום היא לכסות את הוצאות שהייתם וכן הוצאות אימוץ חוקי.

בני הזוג ועמירן מוחזקים עתה במעצר באשמת הפרת חוקי האימוץ של ברזיל.

אתמול התקבלו במשרד החוץ שיחות טלפון מאנשים המכירים את משפחת רוזן. התברר, כי בניגוד לפרסומים מברזיל, לא מדובר כאן בסחר בתינוקות אלא בטרגדיה אישית.

פריאל רוזן, שהיא בכירה בסוכנות ומפקחת על המדרשה הציונית בגוש דן) ובעלה, שלא היו מסוגלים ללדת ילדים, ביקשו לאמץ ילד בברזיל.

משרד־החוץ נוהג לעזור לכל ישראלי הנקלע למצוקה בנכר, במיוחד כאשר מדובר במקרים שאינם כרוכים בביצוע עבירות פליליות.

מפיק הטלוויזיה הבריטי, רוג'ר קוק, שוקל הגשת תביעת דיבה נגד העיתון "מעריב" ואחד מכתביו בלונדון, בעקבות כתבה שפורסמה בעיתון על התוכנית "דו"ח קוק", אשר חשפה את פרשיית אימוץ התינוקת הברזילאית.

אחת מכתבות התוכנית, אשר היתה בישראל בזמן הפרסום ב"מעריב", אמרה אתמול, כי העבודה תרגום לאנגלית של הכתבה למפיק רוג'ר קוק, אשר הכחיש מכל וכל את הנאמר בה, כאילו הוא פוטר מעבודתו ב"בי.בי.סי." הכתבת הוסיפה, כי מרבית העובדות בכתבה, כולל שם התוכנית וגיל הילדה הברזילאית, לא היו נכונות.

המועמדים לא הוצגו והאגודה לזכויות האזרח פסלה הבחירות

שלמה סלוצקי

האסיפה השנתית של סניף האגודה לזכויות האזרח בתל־אביב החליטה שלשום לבטל את הבחירות למזכירות הסניף שנערכו באוניברסיטת תל־אביב.

בהודעה שמסרה האגודה נאמר, כי הוחלט לבטל את הבחירות ולקיימן במועד אחר לאחר שאחד המועמדים התלונן על כך שנמנע ממנו להציג את עצמו לפני ההצבעה ורבים מהנוכחים לא הכירו חלק מהמועמדים.

עוד אומרת ההודעה, שההצבעה החוזרת תיערך במשרדי האגודה בתל־אביב לאחר הצגה עצמית קצרה של המועמדים ולאחר שיפקוחו של מבקר האגודה, עו"ד מיכאל ברגה.

חברים באגודה אמרו לכתבנו, כי מאחורי ההודעה לאקונית זו מסתתרת דרמה מבישה, שאינה מתאימה לארגון וולונטרי כמו האגודה לזכויות האזרח.

בסוף החלק העיוני של האסיפה השנתית, שעסק במעצרים המנהליים, עזבו הנוכחים את האולם, לאחר שהשתיילו לקלפי את פתקי ההצבעה למזכירות הסניף. זאת מבלי שניתנה אפשרות לכל אחד מהמועמדים להציג את עצמו.

בתחילת האסיפה חשף יהושע שופמן, היועץ המשפטי של האגודה, תופעה פסולה של חלוקת פתקים עם "מומלצים", רשימה שמית שכללה שבעה שמות כבראשם של יו"ר סניף תל־אביב, עו"ד שמעון שובר, ממנה הוצאו שלושה מועמדים צעירים שהיו באופוזיציה ליו"ר הסניף במשך שנה כהונתו, שלדברי חברים באגודה הביאה לשיתוקו של הסניף ולהרס המוניטין שנבנו במשך שנים.

לאחר דברי הביקורת של שופמן התברר שרוב הנוכחים לא ידעו על מה הצביעו והוטעו על־ידי פתקי "המומלצים".

היו"ר הטיח האשמות נגד שלושת הפעילים שלא צויינו ברשימת המומלצים ולא הכחיש את אחריותו לחיבורת.

מפנה חיובי במניות

אלחנן חורובין

מדד המניות הכללי עלה אתמול ב־0.41%. ערך השוק של המניות החופשיות עלה ב־1.11% ושל מניות ההסדר עלה ב־0.06%. העליה הגדולה ביותר היתה במניות השקעה בתעשיה, שערך השוק שלהן עלה ב־2.9%.

בסיכום השבועי ירד מדד המניות הכללי ב־1.45%. ערך השוק של המניות החופשיות ירד ב־4.62% ושל מניות ההסדר עלה ב־0.28%. הירידה הגדולה ביותר היתה במדד הבנקים למשכנתאות, שירד השבוע ב־6.95%.

אתמול חל מפנה חיובי בשוק המניות. כבר במסחר הרב־צדדי לפני הצהריים היו הרבה יותר עליות שערים, מאשר ירידות שערים. בלטו ביותר העליות ב־2.2% בחסנה וביואל. במסחר בשערים משתנים אחרי הצהריים עלו 27 שערים, לעומת 2 שנשארו בלי שינוי ו־1 שירד. המחזור בהן הסתכם ב־997 אלף ש"ח (598 אלף דולר).

מכל המניות החופשיות הסתכמו הביקושים ב־2.9 מיליון ש"ח וההיצעים — ב־830 אלף ש"ח בלבד. משעריהן עלו 153 (38% מכל השערים), ירדו 102 (25%) ו־151 (37%) נשארו בלי שינוי. המחזור בהן היה קטן והסתכם ב־3.7 מיליון ש"ח (2.3 מיליון דולר).

במניות ההסדר עלו הביקושים ל־4 מיליוני ש"ח, בעוד שההיצעים ירדו ל־231 אלף ש"ח. משעריהן עלו 15, ירדו 2 ו־9 נשארו בלי שינוי.

גלגלי הבורסה

המחזור בהן התקרב ל־7 מיליוני ש"ח (4.3 מיליון ש"ח). תשואותיהן השנתיות נעו בין 15.5% ל־15.86% ביוצאות לפדיון ב־1988 ובין 6.13% ל־7.38% ביוצאות לפדיון ב־1989.

בשוק המניות כולו נרשמו 2 "קונים בלבד" ו־4 "מוכרים בלבד". בסה"כ עלו 168 שערים, לעומת 104 שירדו ו־160 שנשארו בלי שינוי. העליות הבולטות ביותר היו ב־32.6% במתכת סרום אופ' ו־11.1% בבר־טון אופ' 2. 2 שערים עלו ב־10% כ"א, לעומתן ירדו 6 שערים ב־10% כ"א.

בשוק איגרות החוב עלה מדד השערים הכללי ב־0.04% (ב־11.15% מתחילת השנה). הממשלתיות הצמודות למדד מסוג "גליל 5%" ירדו ב־0.03% ותשואות 4.25% ירדו ב־0.11% בממוצע. הצמודות לדולר מסוג "רימון" עלו ב־0.62% (13.47%) ומסוג "גלבוע" עלו ב־0.61% (ב־15.68% מתחילת השנה). המחזור בשוק אג"ח הסתכם ב־4.5 מיליון ש"ח.

במלוות קצר מועד נעו התשואות השנתיות בין 15.15% ל־16.9%, תוך מחזור של 18.6 מיליון ש"ח.

סל המטבעות ירד אתמול ב־0.01% ל־1.7159 ש"ח, בעוד ששער הדולר היציג עלה ב־0.56% ל־1.6080 ש"ח. דולר נוסעים לחו"ל — 1.9044 ש"ח.

דולר שחור נע בין 1.68 ל־1.70 ש"ח.

בפלילים

חשוד בהצתת שדה ליד בסיס צבאי

יואב אביב

מוחמד חליל ג'זאל בן 28 מכפר יאמון שליד ג'נין נעצר אתמול לשישה ימים בבית־משפט השלום בחיפה כחשוד בהצתת שדה קוצים בבסיס צבאי במבואות חיפה.

נציג המשטרה, רס"ב ניסן ציגלר, טען, כי החשוד נראה מטפס על־גדר הבסיס, שופך בנזין ומצית אש. הוא הוסיף, כי לפני כחודש הוצת אמבולנס צבאי בבסיס זה והמשטרה חוקרת יחד עם מצ"ח אם יש קשר בין שני מקרי ההצתה. החשוד טען, כי הוא עובד במבואות הבסיס הצבאי ומנהלו הורה לו לנקות את השטח ולשרוף פסולת קוצים ותוך כדי כך התפשטה האש.

בן 4 נהג טרקטור ואביו תקף שוטרים

יואב אביב

סיור של משטרת זבולון, שעשה את דרכו בכביש קרית־אתא — כפר חסידים, הבחין אתמול בפעוט בן 4 שנהג טרקטור בשדה שבצד הכביש כשלידו נמצא אביו.

האב נתבקש להילוות לניידת המשטרה ובתגובה הגיעו מהשדה ארבע נשים קרובות משפחה של האב ואלה חסמו בגופן את דרכם של השוטרים כשהם מיידים אבנים וזועקים "אטבח אל יהוד".

אזרח עובר אורח נחלץ לעזרת השוטרים, אך גם הוא הותקף.

כוח משטרה שהגיע למקום התגבר על החשודים והביאם לתחנת משטרת זבולון. הם נכלאו באשמת תקיפת שוטרים והפרעה במילוי תפקידם ויובאו היום בפני שופט להארכת מעצרם.

שוטרים צבאיים גילו גינת חשיש בצפת

יהודה צור

שלושה בני טובים בני 20־26 נעצרו אתמול על־ידי משטרת צפת כחשודים בגידול צמחי קנבוס, מהם מפיקים את החשיש, מכירתם ושימוש בסם.

השלושה נעצרו לאחר שהמשטרה הצבאית איתרה לא הרחק מבסיס צבאי את הערוגות בהן גדלים הצמחים. השוטרים הצבאיים הציבו במקום תצפיות ובאמצעות ציוד צילום מתוחכם, צילמו והסריטו את הצעירים כשהם מטפחים את הצמחים וקוטפים מהם מדי פעם בפעם — למטרות שיווק.

המידע נמסר למשטרת צפת וזו הציבה במקום מארבים ועצרה את השלושה בעת שחזרו מקטיף וברשותם כמות גדולה של צמחים, אותם ביקשו למכור באילת. הם נעצרו ויובאו היום בפני שופט.

המהנדס מחיפה לא יואשם בריגול תעשייתי

יואב אביב

משטרת זבולון סיימה את חקירתו של המהנדס אבי גולדמן ממפעל "פרנץ לוי", שנחשד בהאזנת סתר לצורך ריגול תעשייתי, והעבירה את חומר החקירה לפרקליטות מחוז חיפה לצורך הכנת כתב־אישום.

המשטרה ממליצה להעמיד את גולדמן לדין באשמת הטמנת מקרופון בלבד, משום שלא נמצאו די ראיות לחשדות האחרים.

החשוד הודה בחקירתו ברכישת המקרופון ובהטמנתו בחדר המנהל, אך הכחיש מכל וכל כי האזין לשיחות המנהל. הוא לא נתן הסבר מספק את הדעת לסיבת הטמנת המקרופון.

המהנדס פוטר מעבודתו במפעל לאחר שנחשד בגניבה וככל הנראה ביקש להתנקם במנהל.

בנו של בעל "סונסטה" בקהיר נשדד באילת

בצלאל רובין

בנו הצעיר של בעל מלון "סונסטה" בקהיר, שהגיע שלשום לכמה ימי חופשה בטאבה, נשדד במלון "אוויה סונסטה", שם התאכסן. את המזוודות שלו, שהכילה בין היתר 9000 דולר במזומן, נגנבה מהחדר לשמירת חפצים של המלון. הוא התלונן במשטרה וזו פתחה בחקירה. במהלך החקירה והחיפושים נמצאה המזוודה על גג המלון, אך ללא המזומנים.

המשטרה ממשיכה בחקירה, אך טרם נעצרו החשודים.

משתתפים באבלו של
לזר ומשפחתו
על מות האח
משה גואטה
בית נחשונים

לאיציק מזרחי והמשפחה
אתך באבלך במות האחות
רחל
קיבוץ גן־שמואל